

1936
 10-23-9

శ్రీమతి ఫిలోమెనా తంబుచెట్టి

“భారతీయ ఫిడేలు రాణి” యని పాశ్చాత్యులచే ప్రశంసించబడిన శ్రీమతి ఫిలోమెనా తంబుచెట్టియొక్క జీవిత చరిత్ర నిటవ్రాయుటకు బూనుటలేదు; లేక నీమె గడించిన కళావిమర్శనము చేయ మాయుద్దేశ్యముగాదు. ఏలన భావిజీవిత మీమె యసమానప్రతిభను బాటవలసి యున్నది. భారతనారీమణియయ్యు పాశ్చాత్య గానకళయందు ఫిడేలు మీ దెన లేని నైపుణ్యమును బ్రదర్శించి మించిన నీమె కళాసామర్థ్యమందు భారతీయుల దృష్టి గౌరవాదరములతో బాదుకొనుననెడి యాశయమే యీవ్రాత కాధారము.

వ్యక్తుల జీవితములందువలెనే జాతీయ జీవితమునందును ఎగుడు దిగుడులు, కష్ట

సుఖములు, నూతనోజ్జ్వలము గలుగుచుండును. అంగ్లేయులు భారతదేశమునందు బ్రవేశించిన దినములలో మెకాలే యన్నట్లు “మహామహిమోన్నతులైన భారతీయులు బానిసత్వమున మూఢనమ్మకములందు బడి” మూల్గుచుండెడివారు. కాని కాల మొకరీతిగనుండదు. త్వరలోనే నూతనోజ్జ్వలము ప్రారంభించినది. భారతీయుల ప్రతిభను పాశ్చాత్యులు క్రమక్రమముగా గుర్తింపదొడంగిరి. విదేశీయులు తమ సారస్వతము, కళలపట్ల జూపుచువచ్చిన గౌరవాదరములే భారతీయులును సంపూర్ణముగ మేలుకొల్పినవి. అంతరవీండ్రుడుదయించి ప్రపంచసారస్వతమున ప్రచండ భానుడై ప్రభలినజొచ్చెను. శ్రీ తోరు

దత్తు సరోజినీనాయుడు మొదలగువారి రచనలు ప్రాచీనతీచీ ఖండముల గౌరవింప బడఁజొచ్చెను. తాకూరు వంశము చిత్రకళ నభివృద్ధిబొందించి యెల్లరిచే 'సెబాస్' అని పించుకొనెను. సి. వి. రామను, రాధా కృష్ణ మహాశయులు విజ్ఞానతత్త్వశాస్త్రము లందు భారతీయుల ప్రతిభను జూపెట్టి దివ్య దీప్తిని వెలింగిరి. ఉదయశంకరుడు, మనో హరమై అపురూపమైన భరతనాట్యమును పునరుద్ధరించి భారతీయకళ లిట్టివాయని ప్రపంచమును వెరగందజేసెను. చాలని దానికి శ్రీమతి ఫిలోమెనాకన్య పాశ్చాత్య పద్ధతిని జంత్రితాత్రమున రాలగంగఁజేసి ప్రాచ్యులపాశ్చాత్యుల నొరాయనజేసెను. ఇతరులవలె నీమెయు కళలను భారతీయ పద్ధతులతో నెందుల కారాధింపక మానె నని ప్రశ్న రావచ్చును. దానికి కారణములు లేకుండఁబోలేదు. విమలమై యున్నతమై యున్న కళకు ప్రాచీయని ప్రతీచీయని భేదములేదు. పద్ధతులు, పరిభాషలు వేరు గావచ్చును. కాని సారము, తత్త్వమంతయు నొక్కటియే. ప్రకృత ప్రపంచమున నే కళ గాని విరివిగా వ్యాప్తి బొందవలసి యున్నచో పాశ్చాత్యపద్ధతియే దాని కెక్కు డుగా తోడ్పడుచున్నది. అంతియగాక, పాశ్చాత్యపద్ధతుల నవలంబించి వారి గుట్టు మట్టుల నెఱింగి ప్రాచీనతీచీ కళా సమ్మేళన మొనరింపఁదగును. ఈవిషయమై ఫిలోమెనా కన్యగారే చెప్పిన సంగతులను గమనింపఁదగినవి. "పాశ్చాత్యుల దైనను

భారతీయులదైనను గానకళ సర్వజనాంగీ కారమై ప్రత్యేక ఆకర్షణ గల్గియుండును. ఐరోపాయందు భారతీయ గానకళను ప్రశం సించువారు పెక్కుమంది యుండురీతినే, పాశ్చాత్యగానమును మెచ్చుకొనువారు భారతదేశమందు విరివిగ గలరు. భార తీయులయు పాశ్చాత్యులయు గానకళల సమ్మేళనమును ప్రపంచమంతయు నాకర్షిం చును."

భారతదేశమున చక్కని పరిపాలనము నకు పేరుగాంచినది మైసూరు రాష్ట్రము. ఈ రాష్ట్రపరిపాలకులు జనాంగీకారముగ పరిపాలించుటయగాక కళారాధకులై వే విధముల కళాపోషకులైయున్నారు. ఈ యాస్థానమున ప్రస్తుతము హుజూరు కార్య దర్శిగానుండి మహారాజుగారి యాదరణయు, ప్రజల ప్రేమను చూరకొన్న శ్రీ రాజసభాభూషణ తంబుచెట్టి ఓ.బి.ఇ. గారికి కడపటి కుమార్తెగా అక్టోబరు 10వ తేది 1914 వ సంవత్సరమున ఫిలోమెనా కన్య జన్మించెను. తంబు చెట్టి గారి వంశము మైసూరు రాష్ట్రమున సుప్రసిద్ధమైనది. రాజసభాభూషణుగారి తండ్రిగారు టి. ఆర్. ఎ. తంబుచెట్టిగారు మైసూరు ప్రధాన న్యాయాధిపతియై తదుపరి దివానుగారై యెల్లరి మెప్పుగడించిరి. రాజసభాభూషణు గారుగూడ తండ్రిగారికిఁ దీసిపోవని కుమారులు. వారి వంశము చాలకాలము క్రిందనే క్యాథలిక్ క్రైస్తవమతమును చేపట్టినది. వారి వంశీయులవలెనే రాజసభాభూషణు

గారుకూడ చాల మతాభిమాని. ఆ యభిమానముచేతనే పెంటు ఫిలోమెనా అను క్రైస్తవయోగిని పేరు కుమార్తెకుఁ జెట్టిరి. ఫిలోమెనాగారి తల్లియు నుత్తమగుణభూషితయై తనయ యభివృద్ధికి మిక్కుటముగ పాటుబడినది.

తలిదండ్రులకు ప్రథమమున తనయ భావిజీవితమునుగూర్చిన యాలోచనలెవ్వియు లేకున్నను, ఆమె చిరుతప్రాయముననే సంగీతమునం దభిరుచిబాపుటఁ గని యారేండ్లప్రాయమున మైసూరునందు గుడ్డేపెప్పుర్లు కాన్వెంటున, సిప్టర్ మారిన్ పరిపాలనక్రింద నుంచిరి. ఈమె యతిత్వరితముగనే చురుకుదనముతో తలిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు వెరగంద సంగీత మభ్యసింపజూచెను. ఏడేండ్ల ప్రాయముననే జూనియర్ ట్రినిటీకాలేజీ పరీక్షకు వెళ్లి, పరీక్షకులచే 'Born Violonist' అనిపించుకొనెను. దీని యనంతర మామె కలకత్తా గానకళాశాలయందు ప్రొఫెసర్ సాంద్రి గారివద్ద చదువుటకు వెళ్లెను. తలిదండ్రులనుగాని, యింటినిగాని వదలివెళ్లజాలని చిరుతప్రాయమయ్యును దూరదేశములందు అల్పకాలముననే పరిస్థితుల నలవాటు జేసికొని యచటి విద్యార్థులలో మిన్నయై గురువుల మెప్పు బొందుచు వచ్చెను. ఆ పయస్సునందే సాధారణముగా ప్రవీణులకే కష్టతరమనిపించు ఎఫ్. సి.టి.ఎర్. పరీక్షకు వెళ్లెను. ఏడేండ్లప్రాయమున తనకు పరీక్షకుఁడైన డా. మిస్టాస్కీ

గారే యవుడుగూడ పరీక్షకులైరి. వారొక్కపరిగూడ పరీక్షకులు గాకుందురు గాకయని విద్యార్థులు మొక్కుకొనునట్టి మహనీయులు వారు. అట్టివారే ఫిలోమెనా కీ కష్టమగు పరీక్షయందు నూటికి 98 మార్కుల నిచ్చి, తా నామె ప్రతిభకు పూర్తి మార్కుల నిష్పవలయుననెడి కోర్కె నతికష్టముతో నణచుకొంటినని నుడివెరట!

ఇంతటితో నీవిద్యను వీడనీమె సమ్మతించదయ్యెను. ఈమె కష్టమగు పదునారేండ్ల ప్రాయము. ఈమెను ప్రాణ సమానముగ చూచుకొనుచున్న తలిదండ్రు లీమెను వీడక తప్పినదిగాదు. ఈమె పాశ్చాత్యఖండముల కేగి యావిద్యపారము చూడవలయునని పట్టుబట్టెను. అందుచే ప్రపంచమునందంతయు ప్రసిద్ధిచెందిన ప్యారిస్ కన్సర్ వేటోర్ పాశ్చాలయందీమె జదువ నిష్పవడి యచటి కేగెను. ఆ పాశ్చాలయందు జేరుటకు అభ్యర్థులు పెక్కు దేశములనుండి 150 మంది చనుదెంచిరి. వారిలో వదిమంది మాత్రము మాపాశ్చాలయందు ప్రవేశింప నర్హత సంపాదించిరి. ఫిలోమెనా వారిలో నొకరు. అచటనున్న భారతీయులు ఈమెఒకరే! అచట నున్న వారందరికంటెను చిరుతవయస్కురాలును ఈమెయే !!

ప్యారిసునగర జీవితమీమె దృష్టిని విశాల మొనరించెను. కళామహత్త్వ మెఱుంగుట కది మిగుల తోడ్పడెను. అచట గల కళానిలయములైన సంస్థలనేగాక లలిత

కళలకు ముఖ్యముగ చిత్రకళకు ఆదినండి యుపేక్షించిన ఇటలీదేశమును ఈమెచుట్టి చూచినట్లును, అంతయుగాక తాను జరుపు పాఠములలోడనే కాలము గడపక పాశ్చాత్య సంగీతకళా ప్రపంచమున సూర్యచంద్రులవలె దివ్యదీప్తితో, తేజరిల్లు మహానీయుల రచనలనన్నియు జదివి వాని నభ్యసించుచు వచ్చెను. ఆపాఠశాలయందు విద్య పరిపూర్తిగావించినపిదప నేడు ప్రఖ్యాతుడైన రోమేనియాదేశపు వైలనిస్సులగు ఎనెస్కావద్ద కొంతకాలము విద్య నభ్యసించెను. అతఁడీమెనుగవి జంత్రిగాత్రమున నీమె యచిరకాలముతో నత్యున్నతస్థాన మాత్రమించునని చెప్పచుండెడువాడు. ఆపలుకు లిప్పటికే సత్యమైనవి.

1934 వ సంవత్సరము ఏప్రిలు 20 వ తేది లండనునగరమున కొమ్ములు దిరిగిన సంగీతకళాప్రపారంగతుల ముందు ట్రీనిటీ కాలేజి కన్సర్ట్ హాలునందు ఫిలోమెనా ప్రథమ సంగీతసభగావించెను. ఆనాడీమె తన యసమాన ప్రతిభఁజూపి యచటివారిని యాశ్చర్యమగ్నులఁ గావించెను. ఆనాటి పత్రికలన్నియు నీమెను పొగడ్తలతో నింపి వైచెను.

దీని యనంతరమీమె తల్లిగారితోఁగూడ సార్వభౌమదంపతులకు పరిచయము గావించ బడి వారిచే గొప్ప ఆదరము జూపబడెను. ఆ సమయమున భారతకాలీయ వేషముననే నెల్లి యామె యచటగల వారిచే మిగుల శ్లాఘింపబడెను.

1935 ఏప్రిలు నెల 11 వ తేది ఫిలోమెనా జీవితమందొక గురుతరుణము. సంగీత ప్రావీణ్యతను ప్రకటించ సమయ మే తిందినది. అది గత సార్వభౌముల రజతోత్సవసమయము. ప్రపంచమునందన్ని మూలలనుండి హేమా హేమీ లందరచట ప్రత్యక్షమైయుండిరి. పూర్వమిండియా ప్రతి నిధిగనుండిన లార్డు రీడింగుగారి యాధిపత్యమున ఫిలోమెనా గానకళా ప్రదర్శనము గావించునని పత్రికలందెల్ల ప్రకటనలు గావించబడెను. ఆ సుప్రసిద్ధసభకుల యెదుట ఫిలోమెనా తన యద్భుత సంగీత ప్రజ్ఞను ప్రదర్శించెను. నాడచట ప్రదర్శనము గావించిన సంగీతపారంగతులందరికంటె ఫిలోమెనా మిన్నయని యేకగ్రీవముగ ప్రశంసించబడెను. ఆవిషయమును పత్రికలెల్ల యతిముదముతో ప్రకటించినవి. ఒకపత్రిక యీమె “భారతభిడేలు రాణి”యని బిరుదిచ్చెను.

ఈవిధముగ నీమె యనన్యసామాన్య గౌరమునుబొంది 1935 వ సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేది భారతదేశమునకుఁ దిరిగివచ్చెను. ఈమెవలన తమ సంస్థానమునకు గల్గిన గౌరవమునకై మైసూరుప్రభుత్వము చాల సంతసించి యఖండ గౌరవముతో బొంబాయి నగరమున నీమెకు స్వాగతమిచ్చెను. దీనియనంతరము మైసూరు మహారాజుగారును, వారి యాస్థానప్రముఖులును 1935, అక్టోబరు 10 వ తేది చేసిన సభయందు, మైసూరు జగన్మోహినీ రాజభవ

నమున మనోహరముగా ఫిలోమెనా తన విద్యను జూపి తనప్రభువును యాస్థానమును నానాందవార్ధి నోలలాడించెను.

జల్లిన, చల్లుచున్న, ఈ ఫిలోమెనా తంబు చెట్టికి పరమేశ్వరు డెపుడు తోడునీడయై యామె కళనింకను వెలుగొంద జేయుగాక.

ఇంతటి చిరువయస్సునందే యింత సంగీత ప్రావీణ్యమునుబడసి, ఆ విద్యా పారము జూడనిన్ని దేశములు సంచారము గావించి దిగ్గంతులవంటి పాశ్చాత్య పండిత ప్రకాండల ప్రశంసలకు బాత్రురాలై భారత మాత యశచ్చంద్రికల దిగంతములకు వెద

ఈ ఫిలోమెనా తంబుచెట్టిగా రాంధ్రులనియు, వారికిగల్గిన యనన్యసామాన్య గౌరమునకును, వారి ప్రావీణ్యమునకును ఆంధ్రులెంతయు గర్వింపదగినదనియు, మాపాతకలోకము గుర్రెఱుగునని తలంచుచున్నారము.

సంశయాలు

శ్రీమతి గంటి కృష్ణవేణమ్మగారు
(బొంబాయి)

చిగురుటాకుల తెర వెన్న జేరిమిగుల, సందమగుచిన్ని రెక్కల నన్నివిప్పి పలనవ్వుచునున్నదో ఎఱుగరాదు, తేటిపాటకు దలయూచు తెల్లజాణి. ఏవిరోధము దెలియ నే నెంతదాన, కలువదొయ్యలి సూర్యుని గాంచినంత వదనమెత్తదు, నమ్రయై వ్రాలు చంద్రు, డగువడిన యంత ముసిముసినగ వదేల? తలిరుటాకుల నైన గదల్పలేని, మలయవవమున కేమిటి బలముగాని విరహులనుజేరి మితిమీరి ప్రేగజేయు, వాని కెవ రిచ్చిరీశక్తి?..... కననదేవి విచిత్రమోగాని దెలియజాల, నొకమూల వారాకనమున నుండ నీయనంత ప్రపంచంబు వెలుగజేయు, శక్తి నెవరిచ్చి రా సూర్యచంద్రులకును? ఏమిటో పొండి! నాకేల ఈయవస్థ, విశ్వమందంత చిత్రాలు వేలువేలు చిత్రగర్భితమైన ఈసృష్టిసంత, నెవరు గావించిరో జూడ నెవరికెఱుక?

ఆంతరంగిక ఆరోగ్యము

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎమ్.ఏ., బి.ఎల్.

శరీరసౌఖ్యమునకు శారీరకారోగ్యము అవసరమగునట్లు మానససౌఖ్యమునకు మానసికారోగ్యము అక్కతైనది.

శరీరమునకును చిత్తమునకును గల సంబంధము అవిచ్ఛిన్నమైనది. శరీరమానసికారోగ్యములు పరస్పర సన్నివేశసంబంధమైనవి! శరీరదార్ధ్యము మానససౌష్ఠవమును పెంపొందించును, మానసదార్ధ్యము శరీరసౌష్ఠవమును వృద్ధిపఱచును! అసంఖ్యజన్మలందు, ఆత్మయలవఱుచుకొనిన అద్భుత శక్తిని తనగర్భాలయమున నిడికొనిన పవిత్రమందిరము శరీరము. కృష్ణభగవానుని ఉద్దేశములకు సవ్యసాచినిమిత్తమాత్రమైనట్లు ఆత్మయొక్క మహాత్మరోద్దేశసిద్ధికై నిమిత్తమైనది మానవదేహము. కురుక్షేత్రమే లేకున్న కిరీటికృష్ణులే లేరు. పార్థ పార్థసారథుల జన్మోద్దేశములు పూర్ణమగుటకు కురుక్షేత్ర మనివార్యమైనట్లు ఆత్మోద్దేశములు సిద్ధించుటకు శరీరము ప్రధానమైనది!

శరీరారోగ్య ములవడుటకు దోడుపడు నియమములున్నట్లే మానసికారోగ్యమును చేకూర్చు నిబంధనములుగలవు. వివిధావయవక్రియాపరిశోధనము శరీరారోగ్యమునకు ముఖ్యమైనట్లు మానసికారోగ్యమునకు మానసపరిశీలన మవసరము.

మానసము త్రిగుణాత్మకమైనది. శారీరకమగు నెగులుగల్పించు దురాచారములున్నట్లు మానసికోన్నతిని ప్రతిఘటించు ప్రతికూలశక్తులు గలవు. రజోతమములు సత్త్వగుణమునకు జోహోనరించునాఁడే మానసికోన్నతి సాధ్యమగును.

ఇచ్ఛాబలము యోచనభావనాశక్తులు చిత్తమునకు గలవు. ఈమూడు సమముగా నభివృద్ధి నొందిననాఁడే స్వాంతము వృద్ధి నందును. ఇవి పరస్పర విరుద్ధములైననాఁడు, మానవజన్మమున ఘోరాదిష్టములు ప్రజ్వరిల్లును. కేవల మిచ్ఛాశక్తియందు వృద్ధి నొందునాతడు ప్రపంచమునంతను తనచేతులందు గిరగిరఁదిప్పజాలును. భూగోళమును కందువలీల నెగురగొట్టగలఁడు. కాని ఈతఁడందు విజయము సామరికమైనది, తనయుద్దేశసిద్ధికై ఈతఁడు ఘోరక్రియ లాచరించుటకు సంశయింపఁడు! రక్తపంకిలమగు నీతని చేతులందుఁజిక్కి పృథ్వి మలీమనమగును! నీజరు అలగ్నాండరు మున్నగు మహావీరుల జీవనము లిందులకు తార్కాణములు. మానసశక్తిని విశేషముగ వృద్ధి నొందించునాతడు అద్భుత మేధాసంపన్నుడగును కాని యితఁడు తఱచుగ స్వార్థమునకు దాసుడగును. దీర్ఘ యోచనయం

దీరఁడు మునింగియుండునుగాని నడుముగట్టి ఈరఁడు ముంగలకు లంఘింపజాలఁడు ! ఇచ్చాశక్తియందు గౌరవడి భావశక్తియం దద్భుతకుశలుడగు నారఁడు దారుణజీవన ప్రవిదారుణమున గూలిపోవునని హేమ్ లేలు చరిత్రము దెల్పుచున్నది ! మానస శక్తినలవఱుచుగొనక హృదయసముద్భూత స్నిగ్ధభావవిభూతినందినవాఁడు పవిత్రచారి త్రుఁడగును, కాని యోచనేచ్చాశక్తులు వీని యందు గుంటువడియుండుటచే అనుక్షణ మీరఁడు అరిష్టకుండమున ప్రగిఱివలెను. ఈ యద్భుతసత్త్వమును షేక్సిఫియరు మహా కవి ఒక్కెల్లొలియరుల జీవనములందు ప్రమాణమొనరించెను !

ఈ మూడుశక్తులను సమయముగా పెం పొందించిననాఁడే మానవుఁడు మహాపురుషు లందు తలమానికమగును. ఈ శక్తులొకనాఁ టితో ఒక జన్మమున చేతురజాలవు. ఈశక్తి సంపాదనమున క్రమాభివృద్ధి నొందుటకై వివిధపరిశ్రాంతరుణములను జన్మలమూలమున జగదీశుఁడు మానవుల కొనఁగొనుచున్నాడు. ఆత్మాభ్యున్నతికి జేయూత యొనఁగు నిట్టి మానసశక్తి నలవరచికొనవలయుననియే కర్మసిద్ధాంతము తెలుపుచున్నది. చరమా దర్శమునకు మనుజునిదోకొనిపోవు సోపాన ములు పుట్టువులు. ఒకమెట్టు రెండవదానికి పునాదియగునట్లు ఒకజన్మము మరుపుట్టువు నకు మూలబంధమగును ! పుట్టువుమెట్టులు దాటిననాఁడే పరమాత్మాదర్శమును మాన

వుఁడు జేరుకొనును ! మహాత్ముఁడు మనుజు లందు మాళియై తుదిమెట్టుపై నిలుచును ! వీనికిని, జగదీశునకును, భేదమొక పుట్టువు యొక్క మెట్టుమాత్రమేయగుదు ఈతని శక్తి యత్యద్భుతమైనది ! మనుజుఁడు త్రిగుణా త్మకమగు మానసశక్తినంది పుట్టువుమెట్టు లను జాలనెట్టివైచి, నిజతేజమును గుర్తించి “సోహం”అను ప్రజ్ఞనందిననాఁడే శంకరా చార్యుఁడు కాఁజాలును. ఈ యాంతరంగి కాభివృద్ధిని ప్రతిఘటించు పగతురార్యురని ప్రతివా రెఱుంగుదురు. అరులను జంపివేయు టకంటె జయించుటయందు ఘనతగలదు. కంతీరవమును దునియలొనరించుటకంటె ఛాగశిశువట్లు చేయుటందు ఆధిక్యతకలదు. దేవదత్తుడను దుర్మతి పురికొల్పిన ఉన్మాద వేదండమును మూషికమట్టు లొనరింపక వధించియుండినచో సిద్ధార్థుఁడు శూరాగ్రేవ రుఁ డనిపించుకొనునేమోగాని లోకోత్తర పురుషుడై భగవత్సముడై భగవంతుఁడే యనిపించుకొనిన సాఖ్యముని కాజాలకపో వును ! అంతశ్చత్రపులను జంపివేయుటకంటె వానిని లోబఱచుకొనుటందు ఘనతగలదు. ఇట్టిశక్తి నందిననాఁడే మనుజుఁడు జితేంద్రి యుడై భవనిశ్రేణియందలి తుదిమెట్టుపై నిలిచి త్రివిధమానసశక్తికి ఆదర్శములగు సత్త్వగుణసౌందర్యములు దివ్యమహిమందు దొలుకాడింప త్రిగుణబోధక త్రిమూర్తి తేజమునుబడసి దిగంతములకు మిఱుమిట్లు గొలిపి జగదీశు జేరుకొనును ! ఇట్టి యద్భుత

సామర్థ్యమునందిననాఁడే మానవుఁడు సంపూర్ణాంతరంగిక సౌష్ఠవమునందెవని తలపవలెను.

“నిజోద్దేశసిద్ధికై నిరాకారుడైన భగవంతుఁడు పృథ్వీశరీరముదాలుచు”నని ఉపనిషత్తులు దెల్పుచున్నవి. అట్లే మానసప్రవృత్తులను విద్యంభించుటకు మానవునకు శరీరమవసరము! ఇంద్రియమార్గములనుండి మానసము శ్రొత్రతలపులను నూతనానుభవములను బడయును; జ్ఞానసముపార్జనమునకు ఇంద్రియములు ముఖ్యము. వీనిని మానసంబు రిండుట భౌతిక ప్రపంచమందలి యద్భుత సత్యములను బహిష్కారమొనరించుటగును. దృష్టిదోషరహితుడైన మానవునకెట్టి దృశ్యమైన స్పృష్టమెయుండు తెఱఁగున ఇంద్రియాసంగ గర్భిత మానసికదృష్టిదోషరహితమైనప్పుడే భౌతిక ప్రపంచమందు నిగూఢమైయున్న యద్భుతములు మనుజునకు ద్యోతకమగును. మానసికారోగ్యమును, ఆంతరంగికోన్నతినందిన నాఁడేచిత్తమిట్టి తేజోగర్భిత దృష్టినందును!

భౌతికముగను అధ్యాత్మికముగను మనుజునకు దోడ్పడు మానసికారోగ్య మలవటచు

కొనుటెట్లు? శరీరారోగ్యమును బోధించు నిబంధనలు ఆరోగ్యప్రకాశికలందు జూపట్టునట్లులు మానసికారోగ్యము నుద్బోధించు నియమములు మతగ్రంథములందు గలవు. వివిధమతములయ్యు ఈ మతములలోకి యాదర్శ శిఖరమునకు మనుజుని దోకొను శైలమార్గములు—ఒకే ఉదధిజేరు ఝరీమతలు! ఆత్మసంవరణ స్వార్థత్వాగక ర్తవ్యపాలన సత్యనిష్ఠపరార్థజీవన, ధర్మసంబద్ధకామార్గముక్తి సాధనాదిమహద్గుణములు, మానసికారోగ్యమును ఆత్మోన్నతినలవఱచును. ఏమతవంధముననైన మానసికారోగ్యమునందిననాఁడే జీవాత్మ పరమాత్మ సగదజాలునని మానసికారోగ్యశాస్త్రమగు తత్త్వశాస్త్రము తెలుపుచున్నది. ఈశాస్త్ర నిబంధములను హృదయంగమమొనరించుకొని వానిని నిజజీవనశ్యందనము సమపుహుమాయులు గావించునాఁడే మానవుఁడు నిజకర్తవ్యమును నిజధర్మమును నిర్వహించుకొని నిజజన్మసార్థకమును గావించుకొనును. ఇట్లొనరించుకొనినపుడే అతఁడు జగదీశుజేరును. మానవునిబడసి సృష్టికర్త సృష్టియద్దేశసిద్ధినంది అనంతానందమున నోలలాడును!

హిందూసంఘమున జన్మించి ప్రాచీన సాంప్రదాయముల నగును తెలిగిన ముగ్గులగు భారతమహిళలు సహితము ప్రాపంచిక పరిస్థితులతో నిండుక బరిచయము కలిగించుకొన్నయెడల వా రెంతటి త్యాగ మొనరించగలుగునదియు, తన జీవితమున ఋజువుపరచినది దేవీమూర్తి అఘోరకామినిదేవి జీవితము.

ఈమె జన్మస్థానము వంగదేశమునందలి శ్రీపురమును గ్రామము. ఈమె జువకుడగు వివేకచంద్ర బాసు గారు గౌరవకుటుంబమునకు చెందిన కాయస్థ కులజాదు. 1856 సం॥రం మే నెలయందు ఈమెజన్మించెను. ప్రకాశతమగు శ్రీపుర గ్రామమున నీయును తల్లిదండ్రులచే నల్లారు ముద్దుగా పెంపబడి బాల్యమున సత్సాంప్రదాయసిద్ధములగు విద్యాబుద్ధులభ్యసించెను.

ఈమెను 10వ యేటనే ఏకగ్రామవాసియు, పట్టభద్రుడునునగు ప్రకాశచంద్రబా బను పడునెనిమిదేండ్ల యువకుడేచ్చి వివాహము గావించిరి. ప్రకాశచంద్రుడు తన యర్థాంగి మనోవికాసమునకును, విజ్ఞానాభివృద్ధికిని చేయుత సోపగుచుండెను. పవిత్రాత్ములగు నీ దంపతులు దిండోరుల సాహచర్యమున నభివృద్ధిగాంచి లోకకల్యాణమునకు తోడ్పడిరి.

పాశ్చాత్యవ్యామోహము ఆర్యవిజ్ఞానము నావరించి విద్యాధికును పెదబ్రోవలను బట్టించుచున్న తోటలవి. నిర్మల కీలుదును, జ్ఞానపీపాసియునగు బ్రకాశచంద్రుడు విద్యార్థిదశయందే (1871) బ్రాహ్మమత మవలంబించెను. అప్పటికి పదునైదు వత్సరముల బాలికయగు నఘోరకామిని కళాకాల నుండి అపవిత్రుడగు యింటి కరుడెంచు భర్తవలన నీ మౌనమతసిద్ధాంతములను గ్రహించుచుండెను.

ప్రకాశచంద్రుడు ఈశ్వరముకొరకు పలు బాములుపడి చివరకు 1875 వత్సరమున మోక్షిహారీ పట్టణమునకు తైమనివారణోద్యోగిగా నియమింపబడెను. అప్పటికి వీరి స్వల్పయాదాయముతో యిరువురు కుమార్తెలను, యిరువురు బంధువులను, యింటి వద్దనున్న తల్లిని పోషించవలసినవచ్చినను, నూతనముగ గృహభావమును వహించిన దేవి యసంతృప్తి యొరుగడు. మిగుల చాకచక్యముతో కుటుంబమును గడపుచుండెను. ఈకాలముననే యీమె ప్రకాంతముగా చదువును, ధ్యానమును వృద్ధిజొందించు కొని, భవిష్యజ్ఞవితమునకు మెరుగుదెచ్చిన యుక్తమగుణము లన్నిటి కిని పునాదు చేర్చురచుకొనెను. కుటుంబసౌఖ్యము కొరకు పాటుపడుటలో సౌఖ్యమును తగ్గించు ప్రయత్నముల నిక్కాలముననే యీమె ప్రారంభించి యిచటనే యీమె యాత్మవిజయమును సంపాదించెను. ఇచటనుండగానే యీమె అఘోరనాథగుప్తయను బ్రహ్మరిపుంగవునివలన బ్రాహ్మదీక్షను గ్రహించెను.

మరికొంతకాలమునకు ప్రకాశబాబు బంకింపురమునకు మార్చబడెను. ఈ పట్టణము అఘోరకామినిదేవి కార్యక్రమమునకు రంగస్థలముగ బరిణమించుటచే మిగుల ధన్యమయ్యెనుని చెప్పువచ్చును. ఇచటికి జేరు సరికే దేవి యాత్మ పరిపుష్టిజొంది, విశిలేమై, మానవ నేన యొనరింప నుద్వీకులూరుచుండెను. పరుల యున్నతికొరకు పాటుపడని వ్యక్తి జీవితము వ్యర్థమని యీమె గమనించి ధీరయై సంచరించుచుండెను. తన చుట్టుప్రక్కలవారి యక్కరలను తెలిసికొనుచు వారి యిక్కట్టలకు దీర్చుటకుగాను, తన తోక్కలను, అక్కరలను తగ్గించుకొన నారంభించెను. విలువ

గల తన యాభరణములన్నిటిని నూడ్చిపెట్టి, జ్ఞాను బాధితుల సహాయార్థము వినియోగించెను. తనకు బాల్యమునుండియు ప్రేమపాత్రములైన, సరిగ పట్టు దువ్వలువలను వర్జించి, సామాన్యలగు వీహారీగృహిణులు ధరించు ముకుకభుద్దరు వస్త్రధారిణి యయ్యెను. పెద్దయుక్కోగులతో సంప్రదించవలసినప్పుడు పైతము తన దీక్షావస్త్రములను, యీయను వీడియెరుగదు. సౌందర్యవిపాస తనవిధులకు అడ్డుతగులకుండుటకు గాను, యీ నారీరత్నము తనకురులను కత్తిరించు కొనెను. సతులకు అమూల్యాలంకారములగు కురులను కత్తిరించుకొని లెంతటికష్ట కార్యమో సోదరీ మణులు మలభముగా నూహించుకొనవచ్చును. మరియు నీ కిక్షణము నంతటికిని మకుటాయమానమగు నట్లు, యీసమయముననే, యీసాధ్వీ తమ దాంపత్య తీవ్రతమున, భౌతికభోగముల కడము లేకుండునట్లు బ్రహ్మచర్య ఘోరప్రమాణమొనర్చెను. దీక్షామహిల యగు భారతీయగిరి యొనరించ నసాధ్యమగు త్యాగ ములేదని యీమె తనకపథమువలన లోకమునకు చాటెను. నడివయసునగల దంపతులియపురుషు, దైవ సాక్షికముగా నీ సత్యమును పాలించిరి.

1883 వ సంవత్సరమున వీరి రెండవకుమార్తె తీవ్ర వ్యాధిపీడితయై, బ్రతుకదని నిరాశ చేసికొనబడెను. ఒకనాటిరాత్రి, యాబాలిక మిక్కిలి చేదననొందుచు, అవసానకాల ప్రయాణోన్ముఖ యైవట్లుకన్నడెను. మాతృదేవి యట్టిసమయమున పైతము, ధైర్యమును గోల్పోవక, ధీరయై, విడ్డ తలక్రింది తలగడను నిమిరు చుండెను. బాలికపడు చరమావస్థనుగని పురుషుడగు ప్రకాశచంద్రుడు పైతము ధైర్యము నుగ్గబట్టబాలిక పసిబాలునివలె యేడువదొచ్చెను. వెంటనే ఆఘోర కామిని యీయనను సూపించి “ప్రియతమా? పిరికి వారివలె మనము వాపోవుటకిది యదనుకాదు. రండు? మన ప్రియపుత్రుడెందుల, మన కర్తవ్యమును నేరజేర్చుము” అని ప్రబోధించి, భార్యా భర్తలియపురుషు,

ఆవిడ్డ కయ్యప్రక్కన మోకరించి, భగవానుని ప్రార్థించిరి. పవిత్రాత్ములగు నీదంపతులప్రార్థనను ఈశ్వరుడు ఆలించెనోయన, ఆబాలిక త్వరలో స్వస్థురాలయ్యెను. ఇంతటి కష్టకాలమున నంతటి ప్రళాంభమును వెలిబుచ్చుట కామె యెంతటినిగ్రహము నలవరచుకొనెనో మన మాహిందవలసినదే.

అనందకుమారచక్రవర్తియను పీరియంటి పొరుగునగల క్రైస్తవు లొకరు మరణింప, యీమె వారి కుటుంబము వాక్యాసపరచి, ఆయనవిడ్డల విద్యాభివృద్ధికి క్రియాపూర్వముగగూడ బోడ్చుడెను. ఈమె సాహాయ్యమును దాతృత్వమును పొందుటకు శ్రీ పురుష భేదముగాని, మతముగాని ఏరికిని అడ్డువచ్చెడిది గాదు.

నేటికి ఆరువది వత్సరములవాడు, పురుషులందే విద్య తప్పకగా నున్నసమయమున ఎండమొగమెరుగక, పరదాచాటునజిక్కి, మూఢవిశ్వాసనిలయులై, మ్రగ్గుచున్న వీహారీమణులందు విద్యావ్యాపనమునకు యత్నించు లెంతటికష్టమో నేడు మనము సరిగా గ్రహించుట సాధ్యముకాదు. అందులకవసరమగు పాఠశాలా భవనములుగాని, యుపాధ్యాయులుగాని (శ్రీ యుపాధ్యాయులు లేనేలేరు) నిర్వహణమున కవసరమగు ద్రవ్యముగాని లేవు. ప్రజలసానుభూతి తూడ మృగ్యము. ఒకజేళ ఇన్నిటిని సంపాదించినను, విద్య కావలెననియభిలషించు బాలికలులేరు. తాను స్వయముగా బోధించ నిశ్చయించినను, యీమె యందుల కవసరమగు విద్యాబోధనా పద్ధతి యెరుగదు. తలపోసినకొలది, తాను పూనినకార్యముయొక్క దుస్సాధ్యత యీమెను కలవరపెట్టుసాగెను. కాని యంతమాత్రమున నామె తనసంకల్పమును విడువ లేదు.

తాను స్వయముగానే యిక్కార్యమును పూనదలచి, లక్షియందలి మహిళా విద్యాబోధనా పాఠ

కాలయందు శిక్షణము చేర్చుకొన ఇంట రెండవశ్రేణి దక్షతలేని పెద్దకుటుంబమును వదలిపెట్టి వెళ్లెను.

కళాకాల నూపరించెంటగు మిస్. వి. తోబరకా, పురారహృదయ యగుటచే, యీమె యాశయమును గాంచి, మిగుల నానందించి దేవికి ప్రేమపూర్వకముగ స్యాగరమిచ్చెను. దేవియొక్క శైర్యమును, ఓర్పును, విశేషించిన ఈశ్వరవిశ్వాసమును, యీమె నాకర్షించి కఠినములగు కొన్నినియముల నామెయొడ సదలించ దలచినను, దేవి యంగీకరించలేదు. అఘోరకామిని, విద్యార్థినిగా నున్న కాలమున వసతిగృహమునందలి నియములను నిష్కర్షగా బాటించుచు, విద్యార్జన మునకు పదునాలుగుగంటలును, భగవద్భాసమునకు 4 గంటలును, విరాధోజనములకు 4 గంటలను విని యోగించుచుండెను.

ఈసమయమున నీమె శైర్యమునకొక పరీక్షాపను యము వచ్చెను. ఇంటివద్దనుండ, పెద్దకుమారుడు సుబోధ తీవ్రవ్యాధిపీడితుడయ్యెనును పిడుగువంటి వార్తవచ్చెను. తోడనేయీమె తనగదిచేరి, భగవద్భాస విధివయ్యె, తనవిడ్డను రక్షింపుమని యాశ్చర్యని చేతు కొనెను. మాతృప్రేమపైతము, యీమెను తనవిధి నుండి చలింపజేయలేదు. ఆందోళితములైన కొన్ని రోజుల యనంతరము, భగవానుని కృపచలన, తన ముద్దుబిడ్డకు స్వస్థుడయ్యెనని తెలిసి, యీమె పరాక్మ రునికి కృతజ్ఞతా ప్రకాశము లర్పించెను.

అపూర్వవిశ్వాసుమొనర్చి, ఆదర్శసిద్ధికొరకు 35 వత్సరములప్రాయమున 5 గురు విడ్డలను, కుటుంబ మును విడిచి, బాలికల శిక్షణకొరకు యోగ్యతలనంది వచ్చినదేమిని, బంకింపుర పొరులు గుంపులుగట్టి తూర్వ నాదములతో నెదుర్కొని, యిత్తుత్సాహముతో నూరంతయు మారేగించి, తమకృతజ్ఞతను తెలిపిరి.

అప్పటికి పట్టణమునగల బాలికాపాఠశాల యధన

సిరియందుండెను. అందు దజనుమంది బాలికలు మాత్రమే యుండిరి. ఆపాఠశాలతరపున గురుప్రసాద గుప్తగారు దేవినిసమీపించి పాఠశాలనిర్వహణము వహింపుమని ప్రార్థించెను. ఇందుల కంగీకరించుట యన నెన్నియో బాధ్యతలు వహించవలసియుండెను.

ఈమె యాధిపత్యమున పాఠశాల దివదినాభివృద్ధి గాంచెను. పాఠశాల కామయేసర్యస్యమై యుండెను.

బాలికలకు పాఠశాలయందు కరత్ర శిక్షణతో ర్మప్తిపదక, అఘోరకామిని యిండ్లకుపోయి, బాలికల యాశోగ్యమును గురించియు, విద్యనుగురించియు వారి తల్లులతో చర్చించుచుండెను.

వసతిగృహమునందలి బాలికల దినచర్య ముచ్చటగా నుండెను. వారు ఉదయమునలేవగానే, ఎవరి మాటలతో వారు మిలభముగా ప్రార్థనజేయుచుండిరి. కొంచెము పెద్దవారగుబాలికలు, తమకంటే చిన్నవారిగు ఒకరు లేక యిరువురు బాలికలపై యాజమాన్య మువహించి, తమ యనుభవములను, దినచర్యప్రాయ ముండిరి. అచట వారు ముఖ్యముగా స్వయంసహాయము, పరులకుతోడ్పడుట, పవిత్రతేవికమును గడపుట, నేర్చుకొనుచుండిరి. అఘోరకామినియు, నామె కుమార్తె లిరువురును, వారికి పాఠములు కరత్రుచుండిరి. వసతిగృహమున వివసించుబాలికలకు, భోజనమునకు హెచ్చుభిక్ష యగుచుండినను, బాలికకు నెలకు రు. 7 లు మాత్రమే వసూలు చేయుచుండిరి. ప్రకాశ చంద్రబాబు, తన సతీమణి ప్రారంభించిన యుద్యమములకల్ల నందయ్యెయ్యండి, అవసరమైన ద్రవ్యసహాయ మొనర్చుచుండెను.

త్యాగమూర్తులగు దంపతులిరువురును తమ స్వగృహమునే, పాఠశాల వసతిగృహముగ నిచ్చిజేయుటచే, బంకింపుర బాలికా పాఠశాల యదిరకాలము వనే పేరు ప్రతిష్టలసంపాదించి, రాష్ట్రీయువత శిక్షణాలయము లన్నిటిలోను మిన్నయ్యెయ్యెను. పొట్నా

గృహలక్ష్మి

కమీషనరగు బోల్స్కాగారు యీ సంస్థనువర్ణించి యిటుల వ్రాసియుండినను. “ఇచట సర్వమును చక్కగా జరుగుచున్నదని తెలుప సంతసించుచున్నాము. ఇట్టిసంస్థలను దేశమున విలంబింపుటను, బ్రహ్మచారి విలులగు కన్యయను నిర్వహించు పెరుగుదును. కాని ప్రకాశబాబు సతివంటి, కుటుంబవతి, యిట్టి కఠిన కార్యమును చేటిట్టి, యింత చక్కగా నిర్వహించుచుండుట, నాకు అక్కజము కలిగించుచున్నది” వై విమర్శనఫలితముగా ప్రభుత్వమువారి పాఠశాలను గుర్తించి హెచ్చుమొత్తము విరాళ మొసంగి, యీమి భారమును కొంత తగ్గించిరి.

నేదీపాఠశాల హెచ్చుబుక్రింద మారి, పాలునకు వందలకోలది యువతీమణులను ప్రవేశదీక్షయందు తీర్చుటగావించుచు ఆఖిర కానినీదేని ప్రచందకార్య దీక్షకు ఆమోఘతార్కాణమై యున్నది.

ఇంతటి భారవహమైన కార్య మామె నిర్వహించుచున్నప్పుడు వైతము, ఆత్మలకుతోడ్పడు తన సత్కార్యాచరణమును మానలేదు. వసుధయే కుటుంబ మని భావించిన యీమహానీయురాలికి, పరుల కుపకారమొనరించు ప్రకృతి ప్రారంభమున నఖ్యాసము గాను, క్రమముగా స్వభావముగాను, చివరకు తృప్తిగాను పరిణమింపింది, పరుల కుపకారమొనర్పని దినము దుర్దినమని భావించుచు, కాల వ్యత్యాసముగాని, స్వ

పౌఖ్యముగాని గణించక, శ్రీమంగులనిగాని, విరుపేదయనిగాని విచక్షణలేకుండ, యాత్మలకుపచరించ సన్నద్ధయగుచుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు తాను తలపోసిన కార్యమున, భర్తయనుమతివందుటకు వైతము వ్యవధి లేనంతటి యాచేగముతో ముందునకు సాగెడిది.

స్వకుటుంబ విశ్వకుటుంబములకోరకు విరామ మెరుగక యొనరించిన తీవ్రకృషి ఫలితముగా నామెకు హృదయవ్యాధి యుండునని చెను.

పడునైదుదినముల సాధ్య వ్యాధిపీడితయై 1896 వ సంవత్సరం జూన్ 16వ తేదీన, స్వర్ణమురాలయ్యెను. నలువదివేలరెనముల యల్పప్రాయమున నీయుత్తమ చరిత దేహయాత్రనుచాలింప సంతాపకరము. కాని విధిచెల్లుములు అనివార్యములు గదా? మానవ సహజమగు భౌతిక కాయము నశించినను నీయమ దివ్యమును, అనశ్వరమును నగు కీర్తికాయమున కాశ్వతముగా బ్రకాశించు చుండగలదు.

త్యాగమూర్తియగు నీ భారతముద్దు కుమారి చరితము ఆంధ్రమహిళామణులను, నిరంతరసత్కార్యాచరణమునకు పురిగొల్పుగాక!

నేడు కలకత్తానగరమున వైద్యకిభామణి యు, రాజకీయనాయకుడును నగు విధుని చంద్రరాయుగారియను రెండవపుత్రుడు.

కాకినాడ విద్యార్థి నీపమాణ వార్షికోత్సవమునందు రాష్ట్రదళా
 కృష్ణపూత్రుడు భరించిన బాలిక. కావలి శేషమ్మ వయసు
 8 సంవత్సరములు.

“ ଶକ୍ତିତ୍ଵେତ୍ତୁ ”

సంయుక్త నిర్వేదము

శ్రీమతి పరుచూరి భువనేశ్వరీదేవి
,, పరుచూరి అప్పారావుదేవి

అధర్మయుద్ధంబున తురుష్కులు పృథ్వీరాజును పరిభవించి జీనగ్రామం నొసరించిరి.
వీరనారి సంయుక్త ఆ పిడుగుమాటకు బెగడొందక మగటిమిదిక్కబట్టి వగట బలువిధ
ముల సంగరమున వగలపా లొనరించుచుండెను. గాని తంహాపరిండంబులుగ నేలయూనిన
యట్లు నేనలు వచ్చుచుండుటంతేసి పోరును తుదిముట్టజేయజాలకుండెను. ఇరుబెగలు రవి
క్రంగుతోడుత సమరంబు పరిసమాప్తి గావించిరి. రాజపుత్రయోధంబు ఆహారంబుల
గైకొని పరిశ్రమాపనోదనార్థము శిల్పశయ్యల వరుడిరి. సంయుక్త ఏళ్ళాకివియై ఒకపట
కుటీరమున పచారుచేయుచు అస్పృష్టస్వరమున నిల్లు కలవించుచుండెను.

సైన్యము సన్నగిల్లె; రణసాధనసంపద వట్టిపోయె; రా
జస్వకృతమారరత్నము నశంపదుడాయె; నశించెదుర్గముక;
దైన్యముపొచ్చె; శాత్రవుల దాడికలంచుచు నుండె; దస్వితిన
అన్యముగోదంపడు మహాత్మ! లలాటము నేమిప్రాసితో.
కరణీయంబు స్ఫురింపదాయె నకటా! ఖడ్గంబుకిల్లాల్పి భీ
కరశౌర్యాన్ని ఖిచ్చటాతతి తురుష్కువ్రాత మగ్గించుటో
కరముల్ మోడ్చి మహాప్రభో తమరు సంగ్రామంబు చాలించి మా
కరముగైకొని ముక్తుజేయ నృపు సకల్పింప సంధించుటో.
ప్రాణము లెక్కగాగొనుట పోరువరేఖకు గొప్పయెన్నగా
జాణులులల్కుచుంటవిని సంధికి సిద్ధముగాగ పాడియె
మేనప్రపంపరక్తము సమూకమునకొ పరిపంధి సంధికి
బూనుకొనగ నెంచి భయముకొ వెలిబుద్ధితి వీవడందమా!
ప్రాణనాథుని శత్రువులు పరిభవించి, దిట్టతనమున నేడు బంధించియుండ
చివికి సంయుక్తసంధికి సిద్ధపడుట, స్వప్నమందైన తలపగా వలదువలదు.
సమరరంగమున కురికి శాత్రవులను, లేడిపిల్లలవలె కబళించివైతు
చేవదరిగినవెంటనే జీవములను, వీరబలివేడికకు సమర్పించివైతు.
ఇంతియేకాని ప్రాణాలనిచ్చగించి, విరికివందనై శత్రులశరణుగోరి

రాజపుత్రులకు కళంకరేఖ, ముట్టజెప్పగాబోను యీబాందితోడ.
 ఎదురుపడునది మాతండ్రి యెట్టులేను, యుద్ధమున బలివెట్ట సంసిద్ధునగుదు
 మానహీనుని భారతమాతృద్రోహి, దండ్రుగారంచు భావింపధర్మమగునె.
 కటకటా! తల్లి! కడుకడగండ్లజెందు, చుంటివేదు దార్భాగ్యము చుట్టుకొనెనా?
 లకట! శౌర్యాగ్నిశిఖలు చల్లారినేమి! ధీరదుందుభిధన్యులు శాంతించెనేమి!
 ఒకనాడు యుద్ధవేదికమీద నల్పెను తాండవనృత్యంబు ధైర్యలక్ష్మి
 ఒకనాడు శత్రువు సైన్యరక్తవాహిని జలకమాడెను పటుశౌర్యశక్తి
 ఒకనాడు శత్రుకటకభూమి స్వేచ్ఛతో వ్యాఘ్రశిఖావింశతి పౌరుషరమ
 ఒకనాడు పగట పునుకలను ముత్యాల పేరుగా దాల్చెను విజయకాంత
 ఒక్కనాడు శాత్రవతతి నుక్కడింప కాల్యలుగపరినట్టి రక్తంపుటేరు
 నింకపారుచుండెనెకాని యింకలేదు సాటిగలదెందునీ మహాజ్వలచరితకు.
 కోటగోడలనుండి కుప్పించిదుమికి ద్వీపైతి మొదలెట్ట చెండాడినారు
 కొండగుహలదాగి గండుమీరి రిపుల హరిణాలమాడ్కి వేటాడినారు
 కోటబ్రద్దలుచేయు కుంభికుంభంబుల నొక్కపెట్టున చావమోదినారు
 కోటకాల్పు ఫిరంగిగుండుల చేబట్టి వెన్నముద్దలవలె విసరినారు
 మడమదాకించిలే జీలమలపుకొనుచు, దన్యుసేనలమీదుగా దాటినారు
 భారతీయయోధుల పటుపౌరుషంబు కెదురుగలదె ముల్లోకాల నెంచిచూడ.
 కదనమున బరాజయమును గననినీకు, రాణిసంయుక్తవలన సంప్రాప్తమయ్యె
 లనెడునుడిగలకాలంబునవని నిలుచు, నేటినుండి ప్రజలయొక్క నోటినుండి
 బయలువెడలి సావము పరిపక్వమంద, మేనిలో కొనయాపిరి ప్రాణముండు
 వరకు శత్రుబలంబుల దరుముచుండు, ఇంచుకేనియు ననువులాసంప నిజము.
 తల్లి! శపథంబు నీదుపాదములసాక్షి, హృదయమేలతో మిక్కిలి బెడరుచుండె
 ఎడమభుజము పలేసార్లు కంపించుచుండె, శిరసుదీనితో గిర్రున దిరుగుచుండె
 కాయమంతయు తెలియకే కదలుచుండె, చూడగానివి యపజయ సూచకములు.
 చిత్తమా! నీవు చివ్వకు సిద్ధమగుము, కాయమా! సంగరమునకు కదలిపొమ్ము
 ఇటుల నిర్వేదమొందిన యేమిహితము, దైవమేమివాసిన దానిదాటరాదు.
 తూర్పుతెల్లవారిసటుల దోచుచుండె, సంగరమునకు కదలంగ సమయమయ్యె
 సేననెల్లయుద్ధమునకు సిద్ధపఱచి, ధీరవచనంబులను ప్రబోధింపవలయు.

ఆ సుధా తన్వికి

ఆ మధురమూర్తి—!

అమెకు అన్నీ పున్నవి, కాని ఆనంద
సామ్రాజ్యమనకు పట్టము కట్టుటకు ఒక
పసిపాప లేదు. అది ఆమె హృదయస్థ
విచారమునకు కారణము.

—గర్భము వానరించిన రోగములు
ఆమె కా చింతను కూర్చుండినవి.
అందువల్ల ఆశయించినను అనుకూలమగు
అవస్థ ఉండవచ్చా? ఆమె కొకేమార్గము
—“లోధ్ర” నే వచము. ఆమె
“లోధ్ర”ను కీర్తించినది. నేమింఁచినది.
ఆ సుధాతన్వి కొక మధుర
మూర్తి ఉదయించినాడు.
ఆమె జీవితము
నే హానందపరుచుము.

“లోధ్ర”

గర్భాశయరోగనివారణి

శ్రీలపాలిటి వరప్రసాదము

“బిందుమాదవమ్”

నందివాచ జెంకట చలపతిరావుగారు

కంకరం సరస్వతీ గ్రంథనిలయమువారి టూరింగు యేతెంటుగా నుండెను. నలువదిసంవత్సరముల ప్రాయ మైనను, నాతడు పెద్దలలో లేద వీష్ణులలో చిన్నగా మెలగుట కలవడినవాడు. నూతనరైవా యొకపరి సంభాషించితే, నాతనివంక కాకర్షించి, యాతనితోడ సాంఘికమభిలషింపజేయు, చతురసం భాషణ మాతనిసామ్య. మానవోదయనే వ్రాయ బడి, సరస్వతీ గ్రంథనిలయమువారి కీయబడిన, యొకా నొక నవలవిషయమై కనుగొంటును బ్రహ్మమమన నాతని గలుసుకొంటిని. తత్సమమునూని పరిచయ బాహుళ్యతయు గలిగింది. ప్రస్తుత మాత జేతెన్నీ గొన్ని కారణములచే విరమించి కాకినాడలో నిర వాస మేర్పరచుకొన్నాడు.

ప్రతిదినమును, నులునుపోకకై నేను వారింటి వెళుతూ జరుగంగనును, చీట్ల పేకయు, నాడుచుండుట క్రమముగా వలవాటైంది.

కంకరంగాయను, నేనుమాత్రమే, ఆ దినమున జరు గంగమున బ్రాహ్మపుచ్చుచుంటిమి. అన్యమనమ్మదై యాట నాతడు చాల పొడుగ నాడుచుంట గని నే నిలా అన్నా.

“మీ రెవో నన్యలోచనధీమరై, ఆట చాల యోటమిగా...”

“నా మనస్సేలనో యీలోజన చాల నాందోళన గామంది కళా” (నాపేరు కళానిధి)

“అట బాలించితేకామా?”

“అటమాటటుంచు. మన చతురంగపెద్దలలోగల బుద్ధివేష మారయవలసిన పరీక్షానమము వచ్చింది.”

“విశేషములా?”

“పరహితచింత ఉంటే నన్నీ విశేషములే!”

“మనసవోయ మిప్పు డెవరికే కావాలె? పంహిత చింతయిండుటయే జీవితపరమావధి. నాచేసైన జేమైన నున్నచో తెప్పండి. విధిగా చేస్తాను.”

“సంగతి సందర్భము చూచి, అగునో కాదో తెలుసుకొనవచ్చుననే నీతో మాట్లాడుట.”

“అయితే సరి చెప్పండి.”

“మానసంఘం చాలా నిర్విర్యమై, రాసురా నధః పతితమగుచున్నది కళా! కారదాబిజ్ఞువచ్చి పీకను త్ర రించివేస్తుండేమా అని చేసిన అవకతవకపెళ్లిళ్లు తలచు కొంటే కళావేదన. ఆపేం పెళ్లిళ్లు! అతి బాల్యవివా హులటుందనీ. వివాహతత్వం తెలిసిన తరిదండ్రు లెంద రున్నారంటావు? నూటికొక యెందరిని గణించుట కంటే, తేరని చెప్పటే మంచిది. వధూవదుల కన్యోన్యప్రేమయే నూత్రధారణ చేస్తుంది. అట్టి ప్రేమానుబంధమే లేని నూత్రధారణచే నా మరణాం తము నా రిద్దరు అయిష్టతాభూయిష్టమగు జీవితము నీగుకొనవలసిందే కళా! అలాటి సందర్భాల్లో చూపు, మంత్ర, నియామకంగా గట్టిన మంగళనూ త్రము-నూత్ర మెన్నెదూకాదు. గళమున కుపిత్రాడు మాత్రమే || వారన్యోన్య ప్రేమపాశబద్ధులొ, కాలో అను యోచన లా తలదండ్రుల కక్కరలేదు కళా! చూడూ! ఎంతో భూవనస్థియున్నది, ఒక్కడే కొడుకు. యిలాటివే పాటిస్తారేగాని, మానలి బడుగు...”

“ముసలిబడుగులే మరీమంచిదికదండీ! అల్లుడు గుటుమ్మచుంటే అమ్మాయి కాస్త బిచ్చుందిగా? ఇంగిత మెరుగని చవటలంతా పెళ్లిపెద్దరైతే, యెన్నో

అవధానమును పొందుచు, పందేహంలేదు. పెద్ద పెద్దలను వియలుచేరి, వధూవరుల పాలియముగ్గును చూపారు.”

“పెద్దిగా అంటావేం ఆమాట? విగతభర్తృక యగుమామచే నింటనూడిగించేయించుటా, బానిస కన్న పెండ్లి నైత్యముగ విరిగిపోయినా, అది అంతా వాపే పురాకృతమని ఘోషించు వారలకాచిత వా కోడలు మండుతుంది. పురాకృత పెట్టాంటిది చెప్పు కదా? కాటికి కాళ్లులాచుకొనివుంటే యే యరువ చేండ్ల మడుపలికిబట్టి అంటగట్టి ఆతడు గతించిన అమ్మాయి పురాకృతమటోయి? నీళ్లయొక్క ప్రాపంచిక జ్ఞానమావ్యసలంకాది! ఎందరు యువతీయువకులు - అశ్రోవ్యశ్రేయమానుబంధంలేకుండా, మనోవ్యాధిలో మరణిస్తారో - యవ్వనరక్తప్రవాహోజ్వలతగల నీవు కొంచెం ఆలోచించియాను!! తలచుకొంటే గుండె ప్రయ్యలైపోదా? హృదయలేకుండా పురాకృతమని ఘోషిస్తారు. మానవయత్నము అపవ్యవస్థగా మి అయితే పురాకృతమేమిటి? దిబ్బ!”

“నిజమేనండి శంకరంగారూ! మనంచేసిన కార్యం చుంచిదే అని, ఆత్మప్రబోధమున చేసినపుడు, అది పుకటిస్తే పురాకృతమనిన కొంతవయమే. ఎందరు సంఘభీతిచే ఆత్మహత్య (స్వచ్ఛారిర్ములనము) నొనర్చుకొంటున్నారో? చూచియాచి, మత్తుక కత్త రిస్తూ పురాకృతమనిన వది మిగుల శోచనీయం.”

“ఇప్పుడీ ద్రావిడ ప్రాణాయామం యెందు కంటే—” అని అగ్రోక్తిలో ఆతడవసందర్భముగా “విందు!” అని పిలిచెడు. నేను తెల్లలోయి ఆతని శిశి చూచాను.

విందు వచ్చింది. పదిరెండేండ్ల వయస్సు. చావన చావ. కళ్లల్లో ఓవిధమైన వవనమగు కళ ఉట్టి పడుతూవుంటుంది. ఆమెను బాచుటలో ముందుగా చూచేవాళ్లు ఆ సోగకండ్ల అక్షిప్తాయంటే ఆతిక

యొక్తికాదు. కమ్మని కంకష్యరం. త్రాచుపామల్లే బడ. కపోలములపై ఎప్పుడూ, చిరునవ్వు, తాండవమాడు చుండును. మొత్తంపై వందమైన అమ్మయే.

“ఎందుకండీ?”

“చూడమ్మా! విందు! నా కోరిక వాలా వజ్రగానుంది. కాస్త నా సోరెడు రియ్యంకూడా అర్జితమేసిపెడుదా!”

“అల్లాశే”

“కానివి మర్రిగనీళ్లు దొరుకుతాయమ్మా?”

“అం! మరకూడా తెచ్చిస్తాలెండి” అంటూ వెళ్లిపోయింది.

అవడకలో గూడా ఓవిధమైన మురిపెము.

* * *

“చూసేవుకదా కదా! యేమంటావు?”

“అమ్మాయి బాగానేవుంది. కథానాయకా? పంకజమేటి?”

“పదిహేనువందల రూపాయలకు విక్రయింప బడుతూవుంది.”

“అం! యెవరికి? యేమిటి?” అని తొందరగా ప్రశ్నించేను.

“ఎవలో ఒక అనామధేయుడు!”

“ఎవలో ఒక అనామధేయుడా? గూర్తూ రత్నం లాంటి పిల్లను అపూతంలో దింపేస్తున్నారా?”

“అపూతంలో బడద్రోయి పేమిటోయి పెరి, మొండికత్తిలో నీక నుత్తెంచుట కాలోచిస్తుంటే? ఆ యమ యాతన—”

“యమ యాతనా?”

“అంతకన్న ఎక్కువే. అది తలచుకొంటే హృదయంకరిగి నీరైపోదా? ఆ మరణాంత దుఃఖభూయిష్ట మగు జీవితయాత్ర ఎలా నిర్వహించగలను?”

“కడుపారగనిన రల్లియే యిలా—”

“కన్నరల్లికాదు. లేదు.”

“అవిదనమ్మా అంటూ, అవిదకొడుగు, నరిసిం
హాన్ని అన్నయ్యా అంటుండే.”

“ఏదో దూరపుబాంధవ్యం. అనాథ.”

“అందుచేతనే యిట్టి కార్యానికి వెనుదీయలేదు.”

“ఏమింకా సత్యకాలపు మాట్లాడుకావు. కళా! అవిద రల్లియేనా, అలాలికను విక్రయించేవీరును, వాళ్ల అవస్థల్లాఉంది. వాళ్ల దారిద్ర్యాంధకారం భేదించేవూర్గం యిదే. నరిసింహానికి యిరవైరూపా యిలు దీరంగల మాన్వరీకాద్యోగం. ఇరకొప్పాధిలేదు. కాకినాడలో కాపురం. ఎల్లా కాలంగడుస్తుంది?”

“అందుకని అపిల్లను చంపివేస్తారా?” అని నా ర్జనవాళము లావేళమతో బ్రద్దలైపోతుంటే అడిగేను.

“హృదయం వుండే నీ వల్లా అంటున్నావే కాని, హృదయకూన్యాయగు ఆ వృద్ధజంబు కాని శేమి విచారం!”

“ఏమైననూ వీరికవాంఠరం కల్పించాలి. మానవ యత్న మెంతవరకుబోవువో అంతకు బ్రయత్నించి, మంచివాని కాలాలిక నంటగట్ట—”

“అదుగో! వరుడుగా వాళ్లనుకుంటూన్న ఆ వరుడు (ముడుసలి) వచ్చునట్లుంది? అవును. ఏదో మాట్లాడుకున్నాడు. విను! విను! చేరం కుదర నట్లుంది?”

“చేరం? చేరం? నీళ్లక్రాధం!”

“ఉన్, యేమిటావుద్రకం కళా! వివరాలు తెలుడట.”

*

*

*

“అమ్మాయిని విడిచివుండడం అంటే ఎల్లానో ఉంది. తన మనుష్యులు తమంతట తామేవచ్చి అడిగి నప్పడు తెట్టుచేయకూడదని యివ్వాలని. కాని— కాని—”

“అయ్యో! కాలామరి? ఎంతమాట! మీరింత దూరంచెప్పారీ? నేనుమాత్రం యెరుగనా? మీకు మల్లే నేనూ ప్రేమిస్తారెండి.” యిరవైవేల రూపా యాలక ప్తి ఆమె అడుపాళ్లులో వుంటుంది.”

“మరీ మాడువందలమాట?”

“ఏ మాడువందలు?”

“పదిపానువందలకు కొరదా?”

“అదా! మీయిష్టం. అలాగున అంగీకారమేనా?”

“నా అబ్బాయిలో ఆలోచించివెస్తా. రెండు కోలాలుపోయాకవస్తే. ఏదో ఒకటి నిశ్చయం చేసు కొందాం.”

“అలాగే. కొంచెం మంచిసిల్లిస్తారా?”

“దీందూ!”

దీందూ పలుకలేదు.

దీందూ మంచిసిల్లిచ్చుకో లేవో తెలియదు. ఆ వరుడు మల్లి దర్శనంచేస్తానంటూ వెళ్లేడు. యంతలో— “ఏమే వెళ్లంటే యేడుస్తావేం? నిశ్చేపలాంటి సమం ధం, ఇరవైవేలు! ఒకటా? రెండా? అంతక ప్తి నీదే— ఇంకాయేమో అంటుందిగాని, నామనమ్మ పరిపరి విధాల భ్రమిస్తూవుండుటచే నాచెవులోబడలేదు. శంక రంగాయ దీర్ఘాలోచనానూచకమగు నిట్టూర్పువడలారు.

ఇంతలో— “శంకరంగారూ!” అంటూ మా వద్దకు నరసింహం వచ్చేడు.

“నరసింహం! విశేషం యేమిటి? అత సెవయి పన్నెండువందలు— కొరదా మాడువందలూ— యేముటోయికథ?”

“అత సెవకో నానూ తెలియదు. అత సేమో పన్నెండువందలరూపాయాలకు మాదిందూ నడిగేట్ట! మాఅమ్మ 15 వంద లిమ్మన్నదట. నాల్గయదుకోలాలో మల్లివస్తాట్ట. మాదిందూచెల్లవిక్రయం యిదేవిశేషం.”

“అమరకాంత నుఖదుఃఖ మిత్రతమగు జీవిత యాత్ర సేవించు విషయమిదిగాని, భూరగాయలతోయి! చేరాని?”

“నేనదే మాఅమ్మతో వాదించేను. అమ్మకం మాటటుంతుండీ. అమరకాలమగు వరుడా కాదు. నలుగురి యేడ్లవయస్సు. మాచల్లా యేం నుఖపడుతుందని యీ పెళ్లి?”

“ఆ అమ్మాయి సాఖ్యం మీరభిలషిస్తే అసలీ పెళ్లికే ఒప్పుకోరు. ధనం ముఖ్యం. యేమంటావు నరసింహం?”

“దాన్ని మాసోదరికంటే యెక్కువగా చూస్తున్నావట దాన్ని వదలడంతంటే ఎంతో కష్టంగానుంది.”

“అదేంమాటగాని, నరసింహం, యీమేమేమో వాట తెలుసును. నీకు నిజంగా ప్రేమంటావుంటే యీ సంబంధం తప్పించి, మరొకటి చెయ్యాలి.”

“దొంగితే తప్పుకదాస్తా.”

“ఏమిటి గనుక దొరుకుటకు? మనం ప్రయత్నించాలి.”

“చైవసాక్షిగా” — అంటూ నరసింహం కళ్లలో నీళ్లెక్కుకున్నాడు.

“నీది చాలా జాలిగుండె వరిసింహం! కళ్లంట నీళ్లుకారకుమ్మ! నిన్ను కార్యమువలె ప్రోత్సహించుట కన్నానుగాని, నీకు మీచెల్లాయిపై ప్రేమలేదని కా” — దివి సామవయంగా శంకరకగారన్నార. ఇంతలో —

“నరిసిం అన్నయ్యా! భోజనానిరావూ! కళా యిహాసేసిం” — దివి బిందుపిలిచింది. నరిసింహం పెళ్లక, మేంకొంతకేపు మాట్లాడకున్నాం. తదుపరి యింటి వచ్చాను.

నేనొక సమంధాగురించి వరిసింహంతో చెప్పేను. అంగీకరించిశాడు. మాగురువుగారి తమ్ముడు మాధవం. యిరువదియేండ్ల వయస్సు. F. A. పరీక్షయై — ఆ పెంటనే దైవికంగా విజయవగరం కలెక్టరు కచేరీలో నొకఉద్యోగము లభిస్తే అందు బ్రవేశించాడు. ముప్పదిఅయిదు రూపాయలు జీతం. ఉద్యోగం స్థిరీ కృతం (confirm) అయింది. చామనచాయగా మంటాడు. మేము మువ్వరము అత్యోవ్యమాలోచించి తుద కదియే స్థిరీకరించాము.

“బిందూ! నీకాపెళ్లి యిద్దంలేదుగా?” అని శంకరంగా రన్నారు.

“మనలిబడుగు నెవ్వరు కోరుకొంటారు?”

“యిద్దంలేదని చేరచెప్పారీ అంటావుకదూ? బిందూ!” అన్నాను నేను.

“నిజమేనా? బిందూ!”

“యింకా యెందుకండీ తరచి తరచి అడగటం?”

“అమె దీవవదనంమాస్తే వాట చాలా జాలెస్తాం”, వన్నాను.

“హృదయకూష్యయగు మాచిన్నకక్కిలారేమిటి? సాధుమృగమగు గోవును, బరపరఖండఖండములుచేసే కసాయివానికి గృహారేకమైన నుంటుందనడం, ఎంద మాపూర్ణా నీరుందన్నట్లే” అంది బిందూనరస్పతి.

“బిందూ! జాగా చదువుకున్నట్లున్నావు?”

“ఏకో ఆంధ్రభాషాప్రపంచమున కాస్తజ్ఞానం అలవరుచుకున్నదంతే” నని శంకరంగా రన్నారు.

“జాతీయోద్ధరణ మన్నిట ముఖ్యంగా గమనించవలసిందే”

“యీగొడ పెండకోయి కళా! యీ ఫాటో చూడమ్మ”, అని మాగ్రూప్ ఫాటో బిందూనరస్పతి చూచాడు.

“బిందూసరస్వతియూది, సాభిప్రాయంగా తల
యూది బాబూ! యీ ఘాతుక మృగమధ్యమండి
లతుటపడితే చాలా! లేబ్రాయదే! విలపేద బసా
నేను భిక్షుకినై యారనితో బ్రాద్ధువుచ్చుతాను.
నాకదే అనిర్యచనీయమగు ఆవందము! ఫలితమాన్య
మగు నీయూడిగముకన్న నదియే వేయి రెట్లు మేలు!!”

“అబ్బో! బిందూచల్లాయి చాలా ఉదారాశ
యాల్తో కూడుకున్నదే” అన్నా నేను.

“ఏం చెయ్యమన్నావు అన్నయ్యా! కళా!
నువ్వే ఆలోచించు, భిక్షుకత్వమంత నీరసఅంటావా?
హైందవభూమిలో ఎన్నికోట్లమానవులు తినగూడును
గట్టబట్టా లేక గుండుచుండిలో యింతుకైన విచా
రింతురా? ఎవరో నీవంటి పరపితదీంతమలు ఆట్టి
తైత్తికాళిదలది రెండు వేడికన్నీటిలిందువులు కార్చ
దరు” అని ప్రత్యక్షరంలానూ, కృతజ్ఞతారసం ఉట్టి
పడుతుండగా బిందూసరస్వతి అన్నది. ఆమె అమాయి
కత్వానికి నాకు చాలా బాటేసింది. అప్పుడే నాకళ్ల
ల్లోకి నీళ్ళొచ్చాయి.

“బిందూ సరస్వతివివాహం నిశ్చయమైంది. వరసిం
హం రెల్లికి నూటపదార్లచ్చుటకు మాధవం అంగీకరిం
చేడు. అవిడ ఎల్లా ఒప్పుకొన్నరో అన్న ఆశ్చర్యం
అక్కరలేదు. శంకరంగాడు ప్రాత్యహించుటచే, రస
కాడుకు నిర్భంధించుటచే ఒప్పుకొనక తీరింది కాదు.

యంతకును చైవానుమాల్యత. వరసింహం నాకు ధన్య
వాదము లర్పించుకుండా నుండలేకపోయాడు. వన్ను
గాధంగా కాగలించుకొని, కళ్లల్లానీళ్లు గిరుక్కున తిరు
గుతుంటే, “అన్నా కళా!” అని మరి మాట్లాడేక
పోయేడు.

* * *

బిందూసరస్వతి అత్తారింటనే పెళ్లి, నేను, మా వర
సింహం, శంకరంగాడుమాత్రమే అడపెళ్లివారం. రలు
పుడగ్గిర పేర్లుచెప్పే సందడిలో నున్నారంతా. “వివ
వల్లే గట్టిగావెవ్వ” “అఖరికి వివబడనీయవేం” అని
బిందూ సరస్వతిని ఆట్లాడిస్తున్నారు. మగపెళ్లివారి
తరపు నువానినెలు.

“నూటపదార్లు. మాధవం—” అని నునుసిగ్గు దొంత
రలచే పలుకబాలక నూరకొంది బిందూసరస్వతి కళ్ల
ల్లానీళ్లు తిరుగుతుంటే నాకేసి బాలిగాయాస్తా.

“మాధవి, రనూ వచ్చేం, తలుపుతియ్యండినే
కదండీ! మాచల్లా యెన్ని పార్లుచెప్పినా?” అని నేను
శంకరంగా రిలో నన్నారు గంభీరగా.

మాధవం నామాట్లాడు దొంగతనంగా నవ్వేడు. ఆను
వానిమలు అమ్మలక్కలంతా నవ్వుకుంటున్న సంద
డిలో— తలుపుదగ్గర పేర్లుచెప్పకనే, బిందుమాధవులు
లోనికి వెళ్లిపోయారు.

ఆ శీర్వాదము

శ్రీమతి కా. స్వా రాజ్య లక్ష్మి

కా. ఆశీర్వాదము లందుకొమ్ము గుణవి
ద్యాబుద్ధులం ప్రాథవై
యా శీతాచలనేతు మధ్యగత వి
శ్వోధ్రాంగనాహస్త స
ద్భాషమాకర్తుమవై నిరంతరమనో
మోదంబు సంధించుచు
మా సద్మంబును తేర రమ్యతుల స
న్మాంబులం బొందుచు.

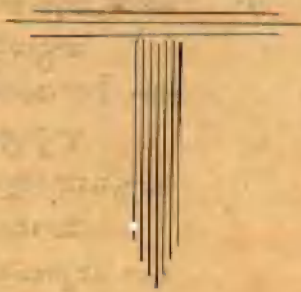
సీ. కేసరితల్లజ గృహమునజన్మించి
ప్రేమతో దాదులు పెంపబెరిగి
తప్పటదుగులతో తల్లిని గంగించి
చిల్కపల్కులతోడ చెన్నుమీటి
గాయకవరులతో గానంబునేరిచి
వెలయు పండితులలో విద్యనేర్చి
ఆంధ్రబాలికలకు నాటలునేరిపి
కాంతానధికి మంచి కథలుజెప్పి

గీ. నీవు లేనిగృహంబు కళావిహీనమే, యనకయుండ ప్రతినెల యేగుదేంచి
గురుతిరానందము మాకు గూర్చునిన్ను జదువగల్గుట భాగ్యవశంబుగాడె.

చం. అనయము నీశు సర్వపని
తోధిక వృద్ధిజెలంగి పత్రికా
మణులకు మేలుబంతివయి,
మాన్యతగాంచుము, నీవు లేని యా
ధనిలయ మెందులేదనగ
రాజులు మో“గృహలక్ష్మి!” నిత్య స
ద్గుణగణభాసివై అమల
కోమల వాక్కును వానీతంబవై.

పార్కర్ డ్యూప్లెట్ పేనాలు

త్వరగా వ్రాయుటకు 'జ్యూనియర్ టీ' పేనా

ఇంకొకరుట కనుకూలమైన ఆకారముతో, బంగారు రేడియం ఎక్కువగా చేయబడిన నిల్పు.

పగలపండెడి బారల్. ఇంకొక యొక్కవగా పట్టును. ఇతర యే పేనా దీనికి సమానముగాదు.

నీలము, నలుపు, ఆకుపచ్చ, పసుపు ఈ 4 రంగులలో కొరుకును.

వెలరు. 9/-

ఏలాపమండినను ఆ పేనా వెనుకకు దీనుకొనబడి కొత్తపేనా యివ్వబడును. గ్యారంటీ.

ప్యాకింగ్ పోస్టేజీ వేరు.

జి లాల్ & సన్స్

పార్కర్ పేనావ్యాపారులు,

కాడ్ ఆఫీసు

46, రటన్ బజార్,
మద్రాసు.

గ్రాంధి

190-B మాంట్ రోడ్డు, మద్రాసు.

1989, అవిడ్ రోడ్డు, మైదరాబాదు, దక్కను.

వియ్యాని కొకదారి

రాయసం వెంకటకృష్ణుడుగారు

శ్రాత్తపాకశాలకుఁబోవుట నీతకు నాఁడే మొదలు. నాలుగవతరగతి యుండుచోటికి వెళ్లి నిలుచుండఁగా, అచట శారద యామెను కుశల ప్రశ్నచేసెను. నీతకుఁ గోపమువచ్చెను. అపుడా యిద్దరికిని జరిగిన సంభాషణమిది:—

శారద: “నీ పేరిమిటి?”

నీత: “నాపేరు నీకెందుకు?”

శారద: “పేరడిగితేనే గోపమెందు కమ్మా! పేరుచెప్పితేనే అందం వారికి పోతుందా యేమి?”

నీత: “అందరూ నీవలె అందాన్ని బిగ బట్టి వుంచుకోగలరా? ఊరికేవుండలేక, ఊరందరినీ పేరడుగుతావెందుకు?”

శారద: “నాపేరడిగితే నేను తెప్పనా? నీవలె మూతివిరుస్తానా?”

నీత: “అయితే అడుగుతున్నాను నీ పేరుచెప్ప?”

శారద: “ఇంతకుముందడిగితే నేజెప్పి దానినేనీవేచెప్పనవ్వకు నేనెందుకు చెవుతా నమ్మా!”

నీత: “ఇప్పుడు తెలిసిందా నీసంగతి! అడిగేదానికి, చెప్పేదిలోకువ!”

శారద: “అయితే నాపేరివ్వకు చెవుతా విను శారద.”

నీత: “నేనూ ఇప్పుడేచెవుతాను నీత.”

ఒకరి బలాబలములొకరు మొదటనే పట్టిచూచిన యోధులవలె నీతా శారదలు

నాటినుండియును మనసుకలిసిన చెలిమిచే సలరారుచుండిరి!

స్వాభావికముగా నీత మితభాషిణి— శారద మాటకారి. పచ్చనికరీర కాంతితో నొప్పుచుండును. చామనిచాయ మేనుతోనుండు నీత అందమునఁ తన నెచ్చ లిడిదీసి పోవునదికాదు. నీత సంగీతమున మిన్న. శారద యాభిమానవిద్య చిత్రలేఖ నము. వారియందిట్టి గుణభేదములు గానవచ్చినను, వారి హృదయములందు చెలిమియె వెలసియుండెను. నీతా శారదలు మబ్బుమేఘపులవలె సన్యోన్యమురాగ మున విలసిల్లువారు ఒకచోటనే గూర్చుండి చదువుకొనువారు ఒక ప్రదేశముననే యాడు కొనువారు చదువునందు సద్వర్తనమునం దును తరగతి కిరువురును మేలుబంతివలె నుండిచిలుక గోరువంకలవలె సన్యోన్యప్రేమ తో నొప్పుచుండిరి.

సాఖ్యదినములు చైత్రకాలపు నిగనిగల వలె వేగమవన్నె వాయును. ఇప్పుడు గృహస్థ జీవితము వేవేగమ తమ్ముడరుముకొని రాఁగా, నీతా శారద లొండొరులను, విద్యాశాలను విడనాడిపోవలసిన వారైరి. ఒకరిక్షేమ సమావారములు తుదకు నివాస స్థలమైనను, ఒకరికిఁదెలియకయె మానములు వత్సరములును గడచిపోయెను.

ఒకనాఁడు రెయిలుబండ్లాలస్యముగ వచ్చుటచేత మార్గస్థులు కొంతసేపు స్టేషనులో నిర్బంధవిశ్రాంతి నైకొనవలసి

వచ్చెను. సీత కొడుకు వదేంద్రవాచాడు, ఆటలయంద పేక్ష చేత చేరువనుండు నొక బాలికచెంత కేగియుండెను. తమ బండి వచ్చెడి సమయమగుటవలన ఆటల మరగిన కుమారునిదోడి తెచ్చుటకై, తన పిల్లవానియొద్దకు సీతవెల్లి, దాపున పండు కొనియున్న యొక స్త్రీ ముఖమును తేరిపారి చూచెను. ఒక నిమిషములోనే యీ స్త్రీ లొకరి నొక రానవాలుపట్టి, కాంగలించు కొని సంతోషమునఁదేలిరి, సీత కిప్పుడుగాన వచ్చినది యామె బాల్య సఖ యగు శారదయే! వారపుడు తమబాల్య దినములు జ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొని, ఆనందపరవశలయిరి. కొలఁదినిమేషములలోనే వారు వేర్వేరు రెయిలుబండిలో గూర్చుండిరి. కాని, సీతా శారదలు ఒకరినుండి యొకరు వీడ్కోలు వైకొనుటకు ముందుగా దైవానుగ్రహము నడమపిల్ల లీ యిరువురును పెరిగి పెద్దవారయిన ఇద్దఱికిని పెండ్లిచేసి తాము ధన్యులమయ్యెదమని నిశ్చయించుకొనిరి! హిందూ స్త్రీల కత్యంత సంతోషదాయకమగునవి తమ పిల్లలపెండ్లి ముచ్చటలేగదా!

ఇరవేదేశమున సతిబాల్య వివాహముల నరికట్టుట కుద్దేశింపఁబడిన “శారదాశాసనమె” అతిబాల్య వివాహములు ప్రథమమున నొక్కమ్మడిగ జరుగుటకు మొదటి కారణమయ్యెను! ఐనను, ధీరమతులు, విద్యావంతులును, సామరజనులుపెట్టు బాధలు లెక్కనేయక, తమ పిల్లలకు వయస్సువచ్చిన పిమ్మటనే పెండ్లితలపెట్టుదు

మని దృఢ నిశ్చయలయియుండిరి. ఇట్టి వారిలో ముఖ్యులు సీతయు నామె పతియును. వీరు తమ పుత్రున కున్నతవిద్య చేప్పించు ప్రయత్నముననేయుండి వివాహముసంగతి యాలోచింపరైరి. దీనికి దోడుగ వీరి కుమారుడు ప్రభాకరము చదువునందే శ్రద్ధవహించి, తాను విద్యా పరిపూర్తియగువఱకును, వివాహముచేసి కొనసని చెప్పివేసెను. ఇపుడాతఁడు పదునెనిమిదివత్సరములుదాటి పెద్దపరీక్ష లిచ్చి యున్నను తాను ఉద్యోగ స్వీకారము చేయువఱకును పరిణయముగాననియు ఆ పిమ్మట తనపని భాయమగువఱకు వివాహముచేసికొనసనియును తన పెండ్లికి వాయిదాలు వేయుచుండుట తలిదండ్రులకుఁ గొంత గుండె దుడుకు గలిగించినను కొలఁదికాలముననే యతఁడు వివాహమునకు సుముఖుడగునని యువ్విభులూరుచు సీతయు భర్తయు నాని మనస్తత్వమునుగని పెట్టుచుండిరి.

ప్రాజ్ఞతవచ్చిన పుత్రునిమీఁద ననగత్యముగఁ దమ యధికారము చెల్లింపఁబూనక ఆతనిదండ్రులు పెండ్లిమాటలతోఁదమ తనయుని విసిగింపక అతఁడు ఋజుమార్గమున నడచునట్లు మాత్రము చూచుచుండిరి. ఒకనాడు ప్రభాకరము తనతల్లి సీతతో ముచ్చటించుచు తాను జూచివచ్చిన సఖలోని కార్యక్రమమును వర్ణించి విద్యావతి యగు నొకబాలిక యచట మధురగానము చేసెనని చెప్పెను. ఇంకొకపరి యాతఁ

డచటి యువతీవిద్యాలయ వార్షికసమయమునఁ బ్రదర్శింపఁబడిన నాటకమును గుఱించి జననితోఁ మాటాడుచు వెనుకటి విద్యావతి యీమాటలు గావించిన ప్రసంగము మిగుల హృద్యముగ నుండెనని చెప్పెను. సంభాషణా సందర్భమున నిట్లు సీత తన తనయుని కా బాలయందు మక్కువ గలుగుచున్నదని గ్రహించి యామె వృత్తాంతము మెల్లఁగఁగని పెట్టుచుండెను. కాని, యా బాల యచట విద్యాపరిపూర్తిచేసి తన దలిదండ్రులుండు చోటికి వేగమే వెడలి పోవుటచేత సీత కామె వర్తమానము పూర్తిగఁ దెలియదయ్యెను.

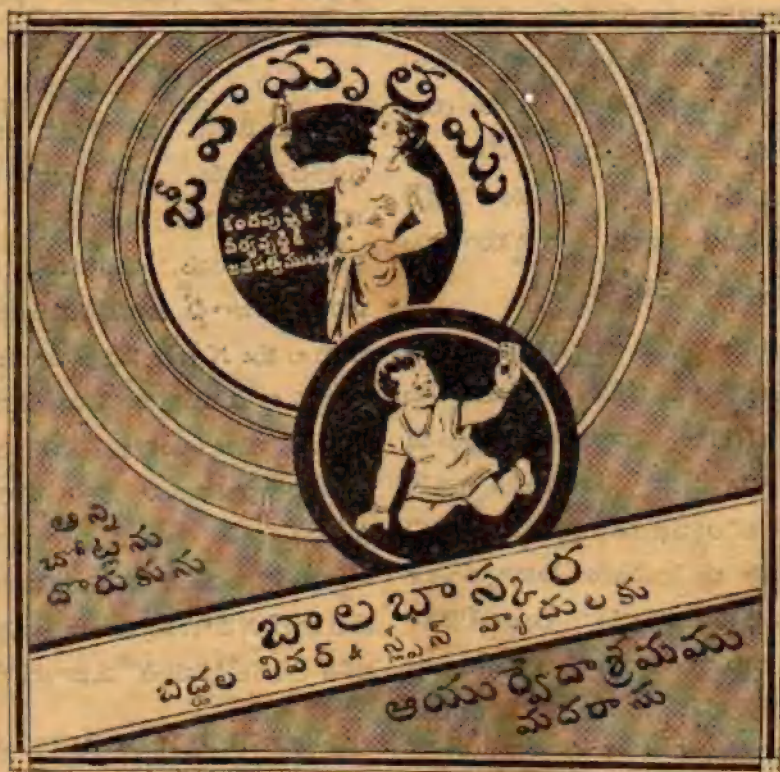
ఇంక కుమారునికి జన్మనాఁడే పెండ్లి చేయకుండుటకై సీతపడిన కష్టముకంటె కొమార్తె కటిబాల్య వివాహము తప్పించు విషయమై శారదపడిన శ్రమయధికమైనది. శారద తన బాల్యసఖయగు సీతను మరచి పోలేదు. సీత పుత్రుఁడును విద్యానంతుఁడునునగు ప్రభాకరునకుఁదగిన యిల్లాలినిగఁ దనకొమార్తెను సంసీధపఱచుటకై కమలకు దూరప్రదేశమందలి యువతీ విద్యాలయములో శారదయున్నత విద్య చెప్పించెను. సీత కొడుకు విద్యా పరిపూర్తిచేసెనని కొంతకాలము క్రిందటనే తెలిసినను అతఁడు వివాహమునకు విముఖుఁడని శారద వినెను. దీనికిఁదోడుగా అతఁడిపుడు ఉద్యోగస్థుఁడై దూరప్రదేశమేగెనని వార్తకూడ వచ్చెను. కాని యెంతమంది నడిగినను ప్రభాకరుఁడుండుచోట సీతకుఁ దెలియకుండెను. ఇనను

తన కొమార్తె విద్యకు విఘ్నము గలుగకుండునట్లుగ యుక్తవయస్సువచ్చిన వెనుకనే పుత్రికయభీష్టముననుసరించి యామెకుఁ బరిణయము గావింప శారదయుద్యమించెను.

ఇచట సీత తన కుమారుని మనస్సునకు నచ్చిన కమల యునికిపట్టి తెలిసికొనవలెననిచేసిన కృషియెట్లు కేలకు ఫలించెను, కమలనుజూచి వచ్చిన బంధువులు తెలిపిన వార్తలు సీతను ప్రభాకరుని ఆశ్చర్యమున ముంచివైచెను. చిన్నవాఁడు కన్నువైచిన బాలయు తాను విద్యనేర్చు పురమున నెనివసించియుండు ప్రభాకరుని గొన్ని పౌరసభలలోఁజూచి ఆతని శీలమును గుఱించి జనులకుఁ గల నదభిప్రాయమెఱిగినది గావున ఆ యువకునే ప్రేమించియుండెనట! శుభము వెంట శుభము చేకూరుచుండును. వధూపరుల తల్లులు సీతా శారదలు, చిరకాలమునుండి తమ వియ్యమున కెదురుచూచుకొనుచుండుటచేత కమలా ప్రభాకరుల పాడిగ్రహణము హఠాత్సవము శీఘ్రమే జరిగి అందఱికినిసంతోషదాయకమయ్యెను.

పిల్లల పరస్పరప్రేమమూలమున పెద్దల చిరకాలపుఁగోర్కె లిట్లు నులభముగ నఫలీకృతమయ్యెను. ప్రేయసీప్రియులకు ప్రేమ బంధమును గల్పించి పెంచి పరిణయముగఁ బరిణమింపఁజేసిన విధిప్రేరణ తమ సత్సంకల్పమునకు విచిత్రముగఁదోడ్పడెనని యిప్పుటికిని సీతా శారద లాశ్చర్యమునఁ జెప్పుకొనుచున్నారు!

వైద్యరత్న
పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి
రత్న ద్వయము

37 సం॥రములనుండియు : : :
: : ప్రజారోగ్యాభివృద్ధికి :
: : : ప్రశస్తి గాంచినవి

“గుడ్డిగానడుస్తే గోతులో పడ్డమే”

శ్రీచితి ఆచంట నత్యవతమ్మగారు

నవనాగరిక యుగమగు నీ యిరువదవశతాబ్దములో కూడా మనదేశము సగముకన్నే తెరచుట వింత కదా? కోచనీయంతాదను, అన్ని దేశపరిస్థితులు అవలోకించుచుగూడ కొన్నివిషయాల్లో వికేసీనంగా గ్రుడ్డిగా నడవడమేనా? దీనికి కొన్ని కవి వివిధ సంగతులు తెలుపుచున్నాను వింటే.

ఏవ్రాల్లోనో యొకరైరాగి యి.టింటికికెల్లి ఒక్క నోటుయిస్తే (అంటే ప్రాంసరికోటుకాదు. రూపాయిలనోటు) కేలకుకేలు నోట్లుచేసి యిస్తానంటే, లోకులువమ్మి కేలకుకేలు గుప్పేసి, అవి తీసుకుని నా దుడాయిస్తే నోరు పెత్తి కొట్టుకొని యెడ్చి యూరకున్నారట.

ఇంకోచోట ఒక ఫోహాయికెల్లి ఒకశక్తిమి యూరుప్రకేంది తెల్లారేసర్కి మీపకువులను చంకేస్తుంది. శేను దివ్యదృష్టిని పంకించివెప్పాను. ఏదో కొంఠసామ్మిస్తే, శక్తిని పారబోలేతూజ చేస్తానంటే, కొందరు నమ్మి దబ్బిచ్చివారట. కొన్నియూళ్లలో నమ్మక పోపాత్ముంటే, రాత్రికిరాత్రి కెండుయూడు పీఠల పకువులకింత విషమిచ్చి చంకేసివారట. మరు నాడు వారివారిగువులు చచ్చియుండడమయ్యి, సన్యాసినినమ్మక యింత తెచ్చుకున్నామని విచారించి వానినినెడకే తీసుకువెళ్దామని వెతకబోయివారట. ఇంతలో పకువులకు మందుపెట్టుటయ్యి, సన్యాసిని మెత్తగా తన్నుచున్నారట. నెడకబోయినవారీ దృశ్యముచూచి వారితోకలిసి తన్ని, వాడిచేతనే విరుగుడుపెట్టించి పకువులను బ్రతికించుకున్నారని వదంతి విన్నాను.

మౌత్సాల్లో ఓఆమ్మాయి, పిల్లలతోనను తపించి, యాదినరానికి పుట్టుకు మొక్కి, నోములు, తీర్థయాత్రలు, ఉపవాసములు, అశ్వశ్రద్ధప్రదక్షిణములు ఎన్నో చేసి ఫలంలేక, వారి వీరివలన యేవ్రాల్లోనో యొక సన్యాసి కలదనియు, వాడే కొంతకొంతే నది తీర్చే అపర బ్రహ్మవతారమని విని, పతిసహితంగా ఆ సన్యాసివద్దకేగి ఫలదక్షణాలచే తృప్తిగావించి, తమ సంతానకోరిక చెల్లగా ఫోహాయిచిట్కుఅంటారే, ఆలా ఒకచిట్కు మందిచ్చి యిద్దరిని నేదించుచున్నారట. అది తిన్నతక్షణంనుండి, మగవాడు మంచమెక్కి వెలితిరగకుండా చచ్చిపోయినాడు. తవాదిగా భార్యకు పిచ్చెక్కి తిరుగుచున్నది. సంతానములేదు చట్టుబండలులేదు—కాని చావుకాక బ్రతుకు కాకుండా దిలకుతై తన్నుతానే యెరక్కయన్న చా ఆమ్మాయి. విన్నారా?

కొంతకాలంక్రింద జరిగిందిది. రాజమండ్రి ఇన్నిగుపేట పడవలకేవుదరి నొక కొమటిముసలిదొక చిన్న చిల్లరడుకాణము పెట్టుకొని, తిమిండుచు ఏదో కొన్ని పండలరూపాయలు తేసికొంది. చేతికి బంగారు మురుగులు చేయించుకొంది. దానికి తోడొకముసలిది కాపలా. ఈ ఆడంగులసంగతి గ్రహించాడొక మోసగాడు. రాత్రి 10 గంటలప్పుడొక పూజారివరి ఇన్ని పువ్వులు దేముడు నివేదనమని పోస్సి, కొబ్బరిచెక్కలొ పట్టుకొచ్చి యీముసలాళ్లకిచ్చుకాలు (అంటే ఏదోపురాణకథలు) అని చెప్పి నమ్మకంకలిగించుకొని ప్రసాదములు పెట్టురుండి ధనుర్మాసనీవల యొక్క ప్రసాదమని పులిహార, వడలు, చక్రపాంగలి, దక్షిణవం, కమలాఫలములు వగైరాలిచ్చియిచ్చి

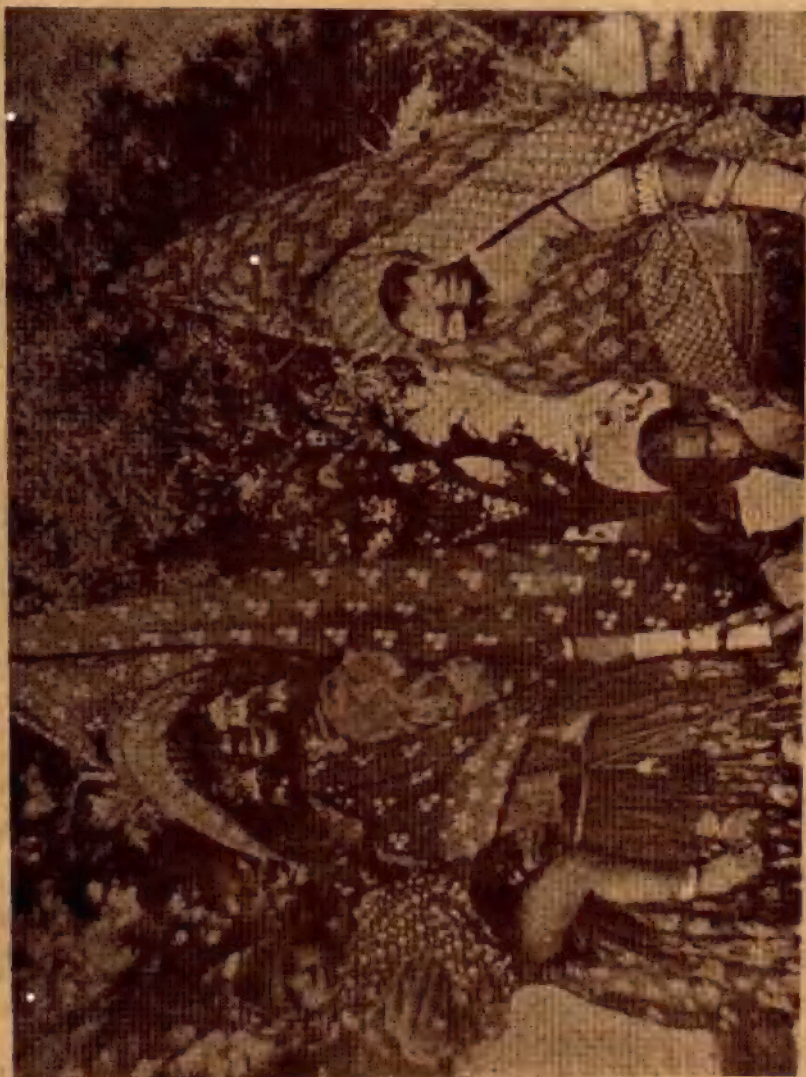
యొకనాడింత పగులియ్యవు పరమాన్నమా యిద్దరి ముసలాళ్లకొపిటివాడట. వాడుకప్రకార మది వాళ్లు త్రాఁగారు. వెంటనే మలైక్కి పడినారు. అసలు దుకాణపుది స్పృశితేమందానే యుండుటచే దాని చేతిమురుగులు తీసికొని పెట్టెలోని సాముతీసుకొని పరాలైవాడు. రెండవదానికి తినగానే దోకులుపెల్లినవి. అందుచే అంతమయ్యే గారేక యివన్ని కలలో కన్నట్లు చూస్తూండిట కాని, వోరులేదు కదలలేదు. తెల్లవారేసక్కి, దుకాణపుది విచ్చెత్తినదానిలా తయారైంది. కళ్లమాపేకాని వోటిమాటలేదు. చేతులు కాళ్లు పీకికొనుట, లేవబోవుట యీలాయంటే చుట్టు ప్రక్కలవాళ్లందరు బొగ్గజూపుత్రకి తీసికొనిపోయి వాడెట్లినమందుకు విరుగుళ్లుచేయిస్తే నెమ్మదించి జరిగిన వన్నీ చెప్పినది, పోలీసులకు రిపోర్టుయిచ్చినారు. కేసు జరిగింది. ఆరకపు పూజారి తేనాలిలో పట్టు పడ్డాడని వినికొడైంది. యీలాగేయంటాయ గుడ్డి నమ్మకాలు.

ఇట్టిపాపములు పెద్దపెద్దపట్నాల్లో మరియొక్కవ. ఎవరిని నమ్మికోరాలు కావని. ప్రజల గౌరవపాత్రులగు యోగీశ్వరులచేవలతోయున్న ప్రతివ్యక్తిని గ్రుడ్డిగా అసలే నమ్మకూడదు. యింటియజమాని యొక్క స్వహస్తాభిరుచి యాపకముచేసికొంటే, నోకర్లను, చాకర్లను, బోగులను యెవరిని నమ్మకూడదు. ఆఖరికి యెవరియున్నవారిపై నా నమ్మకూడదు.

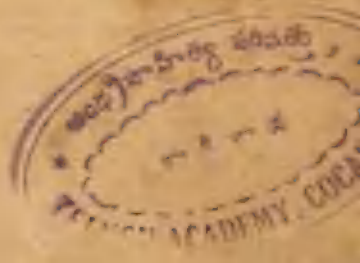
మాబంధువులో యెవరింటికి రిక్షచేయమని ఒక స్వాములవా లొచ్చారట. ఆస్వామికి ఒక కాలు వివరీతపు బోదకాలు పైగా వర్షాకాలమగుట యింత బురదకాళ్ల కంటుకోనెను. కాళ్లు స్వాములవారికి రిక్షచేయవారు పాదపూజనీయు సందర్శమున కడగాలని నియమ మువ్వుదిలెంది. అందుచే ఆబురదకాళ్లతోవచ్చి పీటమీద కూర్చుని పాదపూజ చేయమన్నాడట. ఆయింటి యజమానురాలా కాళ్లకడుక్కొని రండంటట. ఆ మాటకా స్వామికి కోపమువచ్చి,

భద్రుల కసహ్యమేల? నాకాళ్లెలాయంటే ఏమి అనే కవినపాదతీర్థము తీసుకోవలసిందేకాని, అడ్డుచెప్పిన వోట నేను భోజనముచేయనని చివాలన లేచిపోయి నాడట. భోజనపదుపాయముల కొలుకైన సాపాటు స్వాములుకాని సర్వసంగ పరిత్యాగలూ యిప్పుటి పన్యాసులు?

మరియొకవింత. ముఖ్యంగా విండి, ఆనుధ్య దిగం బరస్వామి మాత్రాకొచ్చి నడిగోదావరిలోయున్న యిసుకతిప్పమీద బసచేసాడు. పదిమందికమ్మలు, పంచాగ్ని మధ్యనివాసము, పుట్టెడువిభూతి పూత, నల్ల మేఘచ్ఛాయమయించు రంగుకలిగి, తిక్కగుండును దిగత్రొక్కు శరీరము, మానవతేం. కామింపగళ్లు సమాధోని కన్ను మాత్రలేకుండుట ఆయనదేభాదోకాని, యేదేభాదా రాదేమో మాట లేకపోవడం. నీరైనా నీ్వకరించినట్లు కనబడకపోవడం. విరాగిలంటే యీ యేలేఅన్నట్లున్నాడు. స్వామంటే స్వామికాదురా? పిల్లలులేనివాళ్లకు పిల్లలు, లోగాలున్నవి సోగొట్టడం, కళ్లులేనివాళ్లకు కళ్లు యీలా ఒక్కచిటిక విభూతితో సకలలోక నిర్మాలం చేయుచున్నాడని స్త్రీపురుషుడు లదేపోతే వేలంపెరిగా, ఒక్కఫలమైన ముట్టనియోగిని పళ్లుదక్షిణలతో ముంచెత్తారు. సాష్టాంగదండములతో యిసుకంతా పల్లమెపోయింది. వైతరణీనది దాటిలేనే కాని, జేవులు యమలోకం చేరరన్నట్లుగా లోంత గోదావరినది దాటిలేనే కాని జనులూ యతీశ్వరుని సన్నిధిచేరరు. దీనితో పడవవాళ్లు, బళ్లవాళ్లులాగా లోతులసాము విగిలింది స్వామికి సమర్పణ. ఈ సమర్పణలములగుట్ట ఆసలే నీరైనా ముట్టనిసంయము దేమితింటాడు? కమ్మలున్నారకాదు కంపెని యే జెట్లవలే. వారుతని వచ్చినవారికి ప్రసాదములక్రింద యిచ్చి ధ్యానానందస్వామివంటి విభూతింతిరిసి, లోక్కదాసులకోసగి పంపించుచుండిరి. పెళ్ల నమ్మ లక్కలు, అయ్యలు ఎంతమహానుభావుడు కాకపోతే, విరాపోయెయిండి గుండులాగే యున్నాడంటే,

అంబికా
పరమేశ్వరి

నాట్యవిలాసము

కబుల్లు ఆకోటకోట వింతలే. ముసలిచ్యవసుని ఆశ్చర్య
నీటమార్లు యువకుని చేసినరీతిగా నీకని దలచుచుండిరి.
అందరినోటమ్ముట, టికారములేకాని, స్వాసుభవను
లేవరూ గన్నించరు.

ఇంతలో చనిపోయిన తునిరాణిగారా యోగిని
లేమయూరు రమ్మని కబురంపినదట. అందుకై రైలు
లోపోవుచుండగా పోలీసులు అనేకచోట్ల ఖాసీలు
చేసి, మారుజేవమున తప్పించుకొని తిరుగుచున్న హం
తకునిగానెరిగి బంధించిరిని ఇంగువవాసనలా వార్తలు
బయలుదేరాయి. ప్రజలను మోసబుచ్చగలడు కాని,
భగవంతుని పసిపట్టుటలో పంచావన సమానులగు
పోలీసులను గిటరించగలడా? ఉల్లిపువ్వు ఉల్లిపువ్వు.
మల్లిపువ్వు వాసనొచ్చునా? రోగాలుబడిర్చినా కుద
ర్చకపోయినా దబ్బురోగం కొంతవఱకు వదిర్చాడు
హంతకయోగి. ఇన్నివిన్నా కళ్లుతెరవలే ప్రజలు.

ఇదయొక మాయూరే ఇంకో స్వాములారు
వచ్చారు భగవద్గీతాసార ముపన్యసింపుటకు. చాలా
బాగా చెబుతున్నాడని, ఒక్కకానియైనా పుచ్చు
కోడని, పల్లె మసలేలేదని వదంతులతో జనులదే
పోత. పదిపాడుకోటలు పదిపాడధ్యాయాలు
చెప్పాడు. ఇంతవఱకొక్క గవ్వయినా రాలేదు
కంతకోషీకాని. ఆరుగురుకా నామర్దా. ప్రజాభి
ప్రాయం తారుమార్ల గౌరవం తగ్గుతుంది. అదక్క
పోలే ఆమ్రైవాపెట్టడు. ఈలాంటి చిట్కల్లో
పడ్డాడు మహామర్దావుడు. ఈ పదిపాడుకోటల
నుంచి విడవకుండా నేమించుచున్న యోకాయనకు లేవ
దీవర చెప్పకొన్నాహోపేయో పద్దెనిమిదోకోటలచివర
కాలమం వండుకున్నాడు కిష్కండు దబ్బుప్రస్తావన.
“స్వామియొకమతం గోదావరీరీతమున స్థాపించదలచు
కొన్నాడు. ఆయన తలంపవ్యధాచేయుట మనకు
చాలా అగౌరవం గాన” అనేసరికి ఎమ్మటిపోండు
(పట్టిచేతుల)లో వచ్చినజనులెల్లరు చల్లచల్లగాబారేరు.
అతేకే క్రొత్తగా చూడాలనివెల్లిన మేమున్ను వారి

ననుసరించాము. భవముగ్గుడు కాని, నిష్కామయోగ
వడో తెలియకుండా యున్నది. మోక్షసన్యాసయోగ
దినము గనుక స్వామికి కుద్ధమొక్కమై, తెల్లవారుగట్ల
వెడలిపోయినాడు.

బంధులలో నామధ్య యొకవేదాంతవచ్చి శ్రీ
పురుషోదయలకా వేదాంతవిద్య యుపజేసిస్తావన్నాడట.
గుడ్డిమమ్మకాల్లా, శ్రీ బ్రగగణ్యలగుటచే యొకటి
వెల్లిపోతగా పోవగాపోవగా, కొన్నిరోజులకొక
యవ్వనవీరేతువు కుపదేశవేషణకు వేసో యనాచ్య
ములు పట్టాడట. అది యూరంతాప్రాచీ ఆనందాం
తిని తన్ను దలపెట్టారట యూరిపెద్దలు. అదితెలిసి,
పలాయనమాత్ర మవలంబించాడా. వెలివేదాంతి.
మాయవారి ప్రపంచాన్ని కళ్లు బాగాతెరచి విమర్శ
నగా నడచాలికాని గుడ్డిగానడుస్తే గోతులోపడ్డమే.
ఇక్కడి కిదిసది.

మకోవీర. మరీవీర. వెనుకటికో సన్యాసి, ఆర
చేసికొన్న గోవింద పలుకులు కొలుకుచున్నవని,
వాటిని చంపుటకో పిల్లని, పిల్లనిపెండుటకై పాలు
కావలసి ఆవును, ఆవు సంరక్షణకోక నాకరును,
ఇన్నిటిని కనిపెట్టుటకోక శ్రీని పెండ్లాడి కుదకొక
సంసారి మేర్పరచుకొన్నాడట. అలా ఈమధ్య
అంటే సుమారనిమిది నెలలనుంచి మాయూరే (అన్ని
వేళంపెద్రులకు అగ్రవీరం లెండి) వచ్చి, మచాలలోను,
గుల్లలోను, అధ్యాత్మరామాయణ మతి పారస్యంగా
అంతరార్థ బాహ్యార్థము లాకాకమంటే నేర్పిన చెబు
తున్నాడు. మాట మెవ్వారుఫక్కి ఏసమాటైనా
మారచనగా, విత్తలంగా చెబుతున్నాడులెండి. విశే
వాళ్లలో మూడుమరతులు శ్రీలే. వారిలో మూడు
వంతులు విరంతువులే. విరంతువులకే యతిస్వత్వంరము
కాదా? తత్వబోధ లేరుణుల తలనమీల మంటు
చున్నది. సన్యాసిగా ఆకాశోపము లాకాకమంటు
చున్నవి. దబ్బులేని డిప్రెషన్ రోజుల్లా ఎన్నిటిని
దబ్బులేగలరు. అందులో పురుషుల కాఫీటిఫెక్షన్,

నీసీమా వాటకాలకు, నూటుటూట్లకు, పోటలకు
 పోగా మిగిలిలేను. వారనుగ్రహించి యిస్త్రీమగద
 మగని వక్షస్తలంబిడవిలక్ష్మి స్త్రీ పాలబడుట. అం
 దులూ వింతకుల కోకొడుకో, ఏమరదో, ఏ అన్న
 తమ్ములో, మరదలో, కోడలోయియ్యాలి దయవల్పి.
 ఇందరచేతులమీదనుంచి రావడం, స్వామికీవ్యవం
 అరుదిగుంచుడుటచే, వాస్తామికి ధర్మోపన్యాసకత
 కోపమ కడునలిగి, పల్లెయంచాడు. అవీ నిండుటలేదు.
 ముఖముఖిగా అడిగాడు. అన్ని కోరికలువిడిచిన సర్వ
 సంగ పరిత్యాగియైన యతిశ్వయనే తుచ్చధనముతో
 పనేమని యెవరో అన్నారట. అంటే అయన అపర
 దూర్వానుడై, “రైలువాళ్లు నన్నూరికే ఎక్కించుకుం
 టారా? అద్దియియ్యక పట్నంలో యిల్లెవరిస్తారు.
 పహర్థములులేనిదే పాకమెట్లు భుజించను. కడుపు
 నిండనిదే గాధరెట్లు మీకు చెప్పను. గనుక, రోజు
 తలకొక అర్థణా కాని, మొత్తము నెలదాకా యియ్య
 లేకపోలే నెలకొకరూపాయిగా మొత్తపరచిగాని
 లేవర”నని అట్లా తెచ్చేవాడు చేతులెత్తమని, అన్నా
 ధని వదలిపెట్టింది. వైగా విభూతి పెట్టుకోకుండా
 వింతకుపులు రావలదనికానీస్తే, ఇంత విభూతిలేకుంటే
 సిగ్గుపైంది స్వామి అందిట ఓముసలావిడ. అలాగా
 మంగలాడివద్ద క్షౌరమునకు తలవంచి కూర్చోమటకు
 సిగ్గులేవా అన్నాడట తక్షణం. ఇంకోఅవిడ పల్లెము
 పట్టి స్వామికీ చందా పమాలుచేసి రోజాయిస్తూంటే
 దబ్బులు తీయవచ్చావని బొంగతన మాటాపించగా
 అవిడ సుశీలవల్లలేదని స్వయంగాతెల్పింది. ఇన్నిరకా
 లుగా చెప్పకుంటూనే వెతుకువ్వారమ్మలు. ఏమర్రా
 అంటే, అసలు చెప్పే యతివన్నా లేకపోయినా,

దేహభిమానం ఎందుకు ఇన్నివింటూ అన్నారని కొంద
 రక్కలు, పురాణవైరాగ్యముగా.

విక్షలకు పిలవలేదని యొకకోపము. పిలిచిరిలో
 గాటిలు బాగులేవనియో, గంధము తీయలేదనియో,
 దక్షిణ చాలదనియో, వంట రుచిలేదనియో, పిండివంట
 తనకీష్టమైనవి కాదనియో కోపముతో ఆలుగుతాదని
 వదంతులు. పాపం పుణ్యం భగవంతునికెఱుక.
 ఏమయినా, కోపంమాత్రం తగదు. సన్యాసికిన్ని చింత
 లేందుకు? ఆహారవిహారములికింత మాడలేందుకు?
 దబ్బుకై యింత కాంక్షెందుకు? ఆత్మసంయమునకు
 సత్రం భోజన, మతానిద్ర యుండాటి. ఆరోజు కేడి
 ప్రాస్తా, అని తినితానికాని ఆకాశచార్యాస్త్రలేందుకు?
 లోకహితార్థమై తన జ్ఞాన మవ్యరాపోనియక, వివి
 యోగించు పుణ్యాత్ములకీ యుపాధినిలుచుటకీ పండి
 థక్షింది జ్ఞానదేహభివృద్ధితోకీవించి జ్ఞానయోగసాధ
 నములచే దేహభిమానంబిడి దుర్బద్ధకృమ లేకముగా
 చరించి ధన్యులై లోకమును తరింపజేయుటయై యుం
 టయే, సన్యాసుల లక్షణంకాని శవట సన్యాసిరా
 యనిపించుకొనుట యతివలంబుకొక లోపమని మనవి.

మనుజులపరికించి మరీ మనుజులని మామగువలకు
 మనవి. నామాటల కలుగవలదనియో, నిజమాడిన
 నిష్ఠారము వలదనియో పురవాసులకు మనవి. అంధత్వ
 మన కధాపఠనమే యని హెచ్చరిక. మామన
 విని మంచిగా గ్రహించిన మహానీయుల కనేకవివతు
 లని మనవి. ఉన్నసంగలేకాని మామణికాదని మరిమరి
 మనవి.

పహారీజాతులందు విచిత్రచారములు

“రాచ”

భారతదేశము గను విశాలమైనది. ఇందు పెక్కుజాతులు చిరకాలమునుండియు వాస మేర్పఱచుకొని యున్నవి. ప్రపంచమంతయు నూతన నాగరికతా ప్రవాహమున. జేలి పోవుచున్నను జగత్తున నట్టి పరిణామమేమి యు జరుగనివిధముననే యీజాతులు పురాతనమునుండి వచ్చుచున్న తమయాచారముల నెప్పటివలె జరుపుకొనుచు కాలము గడపుచున్నవి. మానవునిశక్తి క్షిమంతయు లోబడని పర్యతరాజమగు హిమాలయ పర్వతప్రాంతమున నిట్టిజాతులు గలవు. వానిలో భోటియాజాతి యొకటి. ఈజాతినిగురించిన విచిత్రచారములగూర్చి ఇ. ఏ. పీల్స్ లో, కె. ఎ. అబెనుగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రస్తుతముగల జాతుల సంఘ వ్యవస్థల మార్పలయుననుచు రచించిన పెక్కుమంది ప్రముఖుల పుస్తకములం దొకటైన నీజాతి యం దెవరును జదివియుండరని నిశ్చయముగ జెప్పవచ్చును. ఈవింతయైన అనాగరిక జాతి హిమాలయపర్వత ఉత్తరసాను భూములందు జనాశీర్ణమగు పట్టణములకు దూరముగా వసించుచున్నది. వారి విచిత్రచారములు ముఖ్యముగ వారివివాహపద్ధతులు ఇతరజాతులనుండి భేదించుటయగాక, అటువంటి యనాగరిక జాతులమధ్య ఆశ్చర్యకరములగు 'పెక్కువిషయము లుండుటవలన,

వారినిగూర్చి తెలుసుకొనుటకు మోధావహముగ నుండును.

వీరియందు మూడువిధములగు వివాహములు గలవు. వీనిలో సవారతనమైనది 'అంకాల్' అనబడునది. దీనిప్రకారము వధువు యింటియందే మంగళసూత్రము గట్టు తంతు జరుపబడును. 'రెండ్ వది 'సెరాల్', దీనినిబట్టి ఎట్టి తంతుగాని ఏర్పాటుగాని లేకుండగనే యువకుడొకయువతిని తనతో తీసికొనిపోవును. ఇది జరిగినతరువాత 'అంకాల్' గావచ్చును. ఒకవేళ అది జరుగకున్నను, వారు భార్యాభర్తలని సంఘమంగీకరించును.

మూడవది Companionate Marriage అనబడు సమాజవివాహము. ప్రతిభోటియా గ్రామమందును 'రంగ్ భంగ్' అనబడు గృహమొకటి యుండును. ఇదివఱకు వానిని సంఘసమావేశముల కుపయోగించెడివారు. ఇచ్చుడాచోటికి ప్రతిభోటియాకన్యయు నొంటరిగ వెళ్లవచ్చును. అచటికి యువకులుగూడ వచ్చెదరు. అందుచేసె యిరువురు యువతీ యువకులు తాము వివాహమాడుట కొప్పుకొన్నదానిని వెల్లడింతురు.

తదుపరి వారిరువురు సంగీతపరీక్షకు లోనగుదురు. వధువు గలిచెనేని వరుని తన

యింటికి గొనిపోయి వివాహమాడును. ఆమెపడిన వరునివెంట నతనియింటికి వెళ్లును.

ఇట్టి సంస్థలేగాక భోటియాజాతి సంఘ జీవితమున నింకొక ముఖ్యవిషయముగలదు. వారిస్త్రీలకు సంఘమున చాల ఉత్తమస్థాన మిత్తురు గాన వారితరులపై యధికారము నెలా యింతురు. వివాహమునకు స్త్రీలే మొదట ప్రారంభింతురు. గృహజీవన మందుగూడ వారెక్కువ ప్రాముఖ్యతగల్గి యుండురు. భర్త యింకొకభార్యను వివాహమాడనేని, మొదటభార్య కాలనికి విడాకులిచ్చు నధికారము గలదు; కాని భార్య సమ్మతిలేక భర్త ఆమెకు విడాకు తెట్టిపరిస్థితులందును ఇవ్వజాలడు.

ఈపహారీలందు భాసియాలనబడు నింకొకజాతిగలదు. వీరు ముఖ్యముగా కుమాప్రాంతముల నుండురు. వారు తాము హిందువులమని చెప్పుకొనుచున్నను, వారి సాంఘికాచారనియమములు హిందూవిధులకు వ్యతిరేకముగనుండు, యనాగరికజాతికి జెందియున్నవి. హిందూసంఘమున స్త్రీ గౌరవముతో జూడబడుచుండ, నీభాసియాల యందు చరాస్త్రవస్తువుకంటె యెక్కుడుగ పరిగణింపబడదు.

ఈజాతియందును భోటియా జాతియందును స్త్రీలకుగల స్థానము చాల భిన్నముగ నున్నది. భోటియాలందు స్త్రీ తన కిష్టము వచ్చినవారిని మువ్వినధములగు వివాహపద్ధతులలో నేవిధముగనైన పెండ్లియాడనగును.

కాని భాసియాలందు భార్యల నితరవస్తువుల వలె కొనుటయు అమ్ముటయు జరుగుచుండును. వారిలో వివాహపు హక్కులకెట్టి పవిత్రభావమునులేదు. భర్తకు ఇతరఆస్తిపై యెట్టి హక్కుగలదో భార్యపై గూడ సంతియ. ఆమె కెట్టిస్వాతంత్ర్యము నుండదు.

వారు భార్యలను ఆస్తితోజేరు యితర వస్తువులవలె తలంచుటవలన సాధారణముగా వారిని అమ్ముచు కొనుచుండురు. ఈవాడుక వారిజాతియందుండు స్త్రీపురుష జనసంఖ్యనుబట్టి కలిగినది. వారి యందు నూరుమంది పురుషులకు జెబ్బదిమందిస్త్రీలు మాత్రము గలరు. ఈవాడుక వారునాగరిక ప్రపంచసంబంధమువలన క్రమక్రమముగా మానుచున్నారు. త్వరలో పూర్తిగా మాయుననిగూడ తలప వీలుచున్నది. వీరిలో విగతభర్త్యకయైన స్త్రీని భర్త తమ్ముడితరఆస్తితోపాటు గ్రహించును. దీనికెట్టి తంతుగూడ జరుగవలసినదిలేదు.

కుమాను పర్వతప్రాంతములందే వసించు తారను, బుక్సాన్ అను జాతులందింకను విచిత్రముగు వాడుకగలదు. వారపాయకరముగు బురదప్రదేశములందు వసించుచున్నను ఏ బాధలేకుండ శతాబ్దములనుండి వర్ధిల్లుట మిగుల అక్కజమునుగలిగించును. హిందూ దేశమునం దంతటికిని వారిగృహములు చాల పరిశుభ్రముగనుండును. వాని నారోగ్య విధుల ననుసరించి గాలివెలుతురు భారాశముగవచ్చునటుల గట్టుదురు. ఆప్రదేశమంత

శిశునిర్వేదము

యు మలేరియా కునికిపట్టినను వారికెపుడా జ్వరముగూడ రాదన్న వారారోగ్య పద్ధతుల యొక నెట్టిశ్రద్ధ దీనుకొందురో దెలియగలదు.

వారి పరిశుభ్రగృహములనుగని వారు గొప్ప నాగరిక జాతియని దలంచుట పొర పాటు. వీలన వారు మూఢనమ్మకము గల వారై యుండుటయగాక యితరజాతులందు వలె నివాహమునడ విదిత సిద్ధాంతము లతో గూడియుందురు.

భాసియాలందు భార్య ఆస్తివస్తువులలో

శిశునిర్వేదము

ఎన్నిపర్యాయములు యుద్భవించి మరణ మందియున్నానో, సిగ్గాకింతైనలేదు శాశ్వతానందమయ సుఖాస్పదమటంచు జననమందితి పాడువిశ్వంబునందు.

పూర్వభవమునానా ప్రికై బుట్టినట్టి ఋణినటంచు నెఱింగియో దనదుడేహ పాటవసువర్ణ కాంతులు బాయననియె నన్ను బోషింపదాయెగా కన్నతల్లి!

దోషగాఢాంధకార బంధురసమేత గర్భకుహరంబు వెల్వడ, గలిజలంబు జల్లుదాదిగఁ దాదియే తల్లికన్న తల్లియెవ్వరో యెఱుగ మదుల్లమందు.

మాతృప్రేమానురాగ సంభావితమతి 'అమృత'యని బిట్టుబిల్వగా నామె ఎవరో వచ్చి సానోటిలో "యిన్ని" పాలుబోయ వెగటుబుట్టించెనవ్వి; నా ప్రేమలెల్ల సుఖదీరిగెడుత్తుదృఢ సారలియుండి.

నొక్కటిగా పరిగణింపబడగా పైజాతులందు భర్త కొంచ మెచ్చుతక్కువగా అంటరాని వానివలె నెంచబడుచుండును. ఆతని చౌక (హిందువులిండ్లలోని భోజనశాల) లోనికి రానివ్వక భోజనము యింటిబైటనేతురు!

[రాబోవుమానమునుండి నివాహము, దాని పుట్టుపూర్వోత్తరములు, వివిధజాతుల మధ్య వివాహచారము లాదిగా చోద్యమైన విషయములతో వ్యాసములు వరుసగ ప్రకటింపబడును.]

గుంటుపల్లి వేంకటేశ్వరరావుగారు

ప్రేమదళుకొ త్రనెందరో విసువుకొనక తేయుచుండు రహరహంబు సేచనములు, తనదు కరుణార్ద్రదృష్టిని దనిపి యించు కై నఁజేఁదీయ దేలనా గన్నతల్లి.

ఎట్టిరక్తంబునం దుద్భవించినానో; అన్యరుధిరజనితరుచి సన్యమెపుడు నాయుదరమందు మెలమెల్ల నాట్యమాడు, గాని జీర్ణింపకవిగడ్డ కట్టియుండు!

తూగుటుయ్యాలయందునే దూదిపరువు పైబరుండి హాయిగ జోలపాటవినఁగ మందహాసంబుమోముపై చిందులాఁడ; నన్నుగనరాదదేలకో కన్నతల్లి.

మూర్ఖమూనిబెంగనుగొని బొగులుచుండ నన్నునుసరించునేలకో కన్నతండ్రీ; తనదురక్తాశ్రుసిక్త హస్తములనెత్త వడిగనాకండ్లవెంట బొప్పములుగుఱియు.

—స్వరచితమైన "కన్నతల్లి"నుండి.

భారత స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ

[గతమాసపు సంచికయందు శ్రీమతి పాకల చంద్రకాంతామణిగారు “భారతస్త్రీ సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ నెప్పుడు బడయగలదు” అను సమస్యపై తమ యభిప్రాయమును వెల్లడించిరి. దానిని ప్రకటింపుచు మే మింతర సోదరీమణు లీ సమస్యపై తమ యభిప్రాయముల వెల్లడింపదలంచుచో ఈమాసము సంచిక యందు చోటిల్లుమని వ్రాసితిమి. దానిచే పెక్కుమంది సోదరీమణు లా విధ ముగా తమ యభిప్రాయములను క్లుప్తముగను దీర్ఘముగను వెల్లడించుచు వ్యాసముల వ్రాసిపంపిరి. ఆ వ్యాసములన్నియు నున్నపున్నట్లే ప్రకటింప చోటు చాల మి క్లుప్తపరచి ప్రకటించితిమి. మరికొన్ని మానివేసితిమి. దీనికి రచయితలు మన్నింతురుగాకయుని కోరుచున్నాము. ఈ సమస్యపై యక్క-రగొని త్వరగా తమ వ్యాసముల బంపినందుల కా యా రచయిత్రుల నభినందించుచున్నాము.

సం. గృ. ల.]

○

మొదట సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును గ్రహించుట కర్హమగు యోగ్యత యున్నదా యని ప్రతి భారతస్త్రీ స్వయం విచిన్యసించి యామోచవలెను. పురుషశ్రేణులును, స్వలింగురూపమును, యుద్దేశపూరితులునుగల కొందరు యువకు లొక్కచోతే “భారతస్త్రీ సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును బడయగోరుచున్నది. తమొకమున పురుషునిపైగల పరంపరామగతమగ కామె సాధింప గోరుచున్నది. భారతమహిళామూలైర్లుదను తివాళయ పూర్తికై సర్వశక్తుల తోర్పుదుట విహితముని యేమేమో చాటుటయే తదపుగ గృహమునువీడి సరిహద్దు మన పరికి జేయవలసిన కృతూషను ముంచి, మారయాచయన నిజవిధులయొడ తనకుగల సమస్తచాగ్యులను త్యజించి, గృహవేల్పులగు పెద్దల పరివహార్యమే తిరస్కరించి ‘దేశసేవ’ యని ‘మానవసేవ’ యని సమాజములను, సభారంగములను ఉపన్యాసవీతిలను పరువుతెచ్చుచున్నాయి. ఇంతమా స్త్రీ స్వాతంత్ర్య సాధనకై దేశోద్ధరకార్యమే యని యెల్లరి వ్యవధివ్యాపము. ఆచారాకార్యత్యాహము వారి సంప్రదాయముగా జేపియుండకోరే. గాతన్న, విజ్ఞానముల విదవాదీ కర్తవ్యతావిమోక్షమనన్బులై సమస్తేశయితలగు భారతస్త్రీలు దేశానగమన కొడిగట్టగలరా?

మార్కడేశ చాస్యవిముక్తి తోర్పువలెనెన్న, శృంగులవిముక్త గావలెనెన్న భారత స్త్రీ విలువవలసిన తాదె? ఉపన్యాసవీతిమైనా లేక స్వగృహాంతర్యాగమున నిజశుభ్ర పర్యంకముచెంతనా? కన్నదికై నొరులశిక్షణమున కప్పులెట్టి యువలశిక్షణకారము తాను పహించునా? ఇది పాడియగునా? పూర్వపు భారతస్త్రీలు తమకు ప్రసాదించబడిన సంతానమున కెట్టి యుక్తమార్తమశిక్ష నొసగుచుండినది యెఱుంగరా? అవును; ఎల్లెఱుంగగలరు! విదేశ విద్యావిమోహితులైన వేటి యువతీయువకులు ధర్మబద్ధములును ఆదర్శ ప్రాయములునుగల మనవారి యుజ్జ్వలచారిత్రములను పఠించుటయే మహాధ్యమైవ. పఠించినను వారి విశ్వసించుట దుర్లభమైనది. ఇట్టితరీ వారి ననుసరింపమానుట గలగునా?

భారత శ్రీనివాసోపాక్ష స్వేచ్ఛ

నేటి విద్యార్థులకులలో నయితేను కనుభవము ప్రభువాపాధ్యాయుని మోతయినయే, ప్రభువాపాతకాల గృహమనియు యాత్యంతంబులరేచా? అయితే, అవిధులను పాలించున దెవ్వరు? నేటిమాత కనరీక్ష లాలన పాలనలను సహించువారున్నది. దేశపాలనాకార్యక్రమమున పాల్గొనకూచున్న యీ నుటకూరారి కనుపాలనాభారమున కళ క్రియగుచున్నది. పురుషునితో పరులమును ప్రవర్తించుచున్న యీ పరుల నిజకల్యణ్యపానవిరాకరణముచే తనదేహాలమును గాపాడ ప్రయత్నించుచున్నది.

పోనిమ్ము! మారగా తన భర్తముల విద్యారంభలేమి! రత్నార్థము సరిభర్తముల చక్కగా పాలించెనని తృప్తికొందవలదినతో అక్కర ననియు భావ్యము. విద్యావిహీనయై యుండుటయే భారత శ్రీ దాస్యమునకు ప్రతికారణమని మొదటిగా యిప్పుడప్పుడు శ్రీవిద్య యతికయించినది. విద్యాపోరీలులగు శ్రీనివాసోపాక్ష వావాటికి మించుచున్నది. అయితే, తత్ఫలములైతే వృద్ధిపొందినయేద గావించు దృశ్యమేమి? విద్యలే యజ్ఞమను యదనిక తొలగిపోగా భూతలము పుష్కలముగా మారుచున్నచో పరమాపరాధము, విద్యాలంకారకారణమున ద్విగుణీకృతము కాగా, జన్మదాతలగు మాతాపితరుల మానసములను గాని అపిదప అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన భర్త మనశములమునుగాని రంజింపజేయుచున్నచో భారతీయ యువతీమణి! ఇందులకు వారి యంతరీకాత్మలే తగుసమాధాన మిచ్చుగాక.

విద్యాఫలమే స్వాతంత్ర్యమనియు, స్వాతంత్ర్యమన భక్తార్థమనియు నేటి వాగవిశ్రవణంబులగు లులగు శ్రీల విశ్వేశాభిప్రాయము. విద్యావతియగు శ్రీ దేశహితసంపాదక కోక యమూల్యయంత్రము కాగలదని యూహించిన మహామహాల యాశయములన్నియు నెత్తుగుచున్నది. వారి మనోబాంధులను నిర్దిష్టతయేచున్న విద్యుత్తులును లేకపోలేదు; అయితే వారి సంఖ్య యతిస్వల్పము. దేశహితార్థము సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును సంపాదించ గోరుచుంటిమను ప్రయత్నంలోనై పభారంగములకు పరుగులు పెట్టుచున్న వారు! నిజముగా వారి పౌదయమున యా కాంక్షగలదని సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును బరయగోరుచురేని వారి గృహమే వారి కార్యస్థానము. వారి సంతతియే దేశసేవాదక్షులనుగా వారు నిర్దవణుచవలసిన పౌరజనము. వారి భర్తల పౌదయమే వారి స్వాతంత్ర్యసంపాదనములు. వారి నభిష్టించగలిగినయేదల వారు భవ్యులు. అప్పుడే రాజ్యము లేలగల్గిన వాటి రమణులవలె వారు వారి గృహరాజ్యములను సంపాదించగలరు.

శ్రీయులమున ప్రతియొక్క వటుంబమును యే క్షమసంస్కారణ మొందగడగినచో దేశ మత్వల్ప కాలమున పూర్వప్రఖ్యాతి కెందునకుటకు సందియమేమున్నది! అట్టి శుభ్యరణాభారము నహించుట రాష్ట్ర కార్యవిమర్శకుల పురుషున కపాధ్యమగు పనియైయుండ శ్రీ నియతిను తెల్లచారుటతోదనే భవాగ్రహారము యే పాతకాలకో, కర్మలకో, న్యాయకాలకో తయారైన ఇంటివముల చక్కపెట్టువారెవరు! తమ వ్యక్తి యించి జీవించవలసిన మిగత మూడ్రాత్రులముల వారి మాటయేమి? ఇట్టి సరిపటులగృహములు విశ్వలూపందమున ననిశితమైయుండుటకు మారు నిరంతరవిచారచిహ్నములను వెదకల్లుచు రాష్ట్రదంబరమునకు తప్ప తదితర విషయములందు కోభావిహీనములై బరగుచున్నది.

శ్రీమతి డి. కమలావతిగారు, హైదరాబాదు.

2

స్వాతంత్ర్యము! స్వాతంత్ర్యము! వారిస్వాతంత్ర్యము! నలుప్రక్కల నీమాటలే ప్రతిభవించుచున్నది. ప్రతివీరగతుల 2, 3 దినములు మాత్రమే తదివివరాలకు నోటబాడ నీమాటలే!

శ్రీలు! పురుషులు! ధూమ్యాకాశముల కంతభేదమా వారలకు నంతయే కాని, పూవువానిని, చంద్రచంద్రికలను ఎంతయభేదమా నొందొంటిలో నెంతయావశ్యకతా అట్లే వీర లభ్యములు. పెందొరుల సహాయ మత్యావశ్యకము. శ్రీ దేవమయమూర్తిః ప్రేమ స్వరూపిణిః ఆగాధహృదయః స్థిరమతిః అత్యున్నత మేధాశక్తి సంపన్న. ప్రకాశమింతమృదులయో ఎంత మధురానిర్మలయో ఎంత కాంత సహజలయో, అంతరంగమున నామె యంతగంభీరమయి అంత దుర్నిరీక్ష్య. అగ్రామ్యమున శ్రీ స్వభావము వర్ణము చేసికొనుట చాల కష్టతమము. నునుచు కొనులయగు శ్రీని వృధకవనమూర్తియగు పురుషునకును వాటిగక ముగజేగాక మానసికముగనునూడ నెంతో భారతమృదుగలదు. సాధారణముగ నిప్పటి విద్యార్థిమల స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ, పురుషుల అధినులుగావించుట, ఇచ్చవచ్చివచ్చు నిష్పంతోదముగ తిరుగుట, (సాధ్యమైనంత వరకు పురుషుల సమకరించి) వేషభాషల నేర్పుట, రమణీహృదయ రత్నమగు గాంధీర్థమును నేరితము యొక్క పెద్దరత్నము వారలైది కలికికనముతో జీవయాత్రగదపుట, పెద్దల మన్నించుటనవిరుదులు వానలయొడ వనాదరణయాపుట మొదలగు నులరత్నములు. ఇది స్వాతంత్ర్యము? లేక స్వాధీనతమ? మనోవికాసము లేనివానలకు వినయ విధేయతలకు సహజకాంతి రాహిత్యములును అలవడినవి. శ్రీమద ప్రయోజనకారియగు విద్యవర్ధకరించిన పరియగు బుద్ధివికాసము కలిగి ఈ దుర్దశ మృతుండైనది.

ప్రకృతి వీధిమగు సంపాదేచ్ఛ ప్రతివారీతీరిక మృదయాంతరాళమున తగునీరతునును పెరయుచుండును. స్వగృహమునకు సర్వాధికారిణియై తా నుండవలెననుకొనిక వీరమణిమణిండదు? నిజ విద్యాలాభ ములే స్వగృహమును స్వగ్రంథాలయముగ నొనర్చి బానిసంతిని తమ యమూల్య కల్పాదానములే అదర్శ శ్రీ పురుషులుగ నొనర్చు మహారైరకాగ్రమును స్వస్వాతంత్ర్యముగల శ్రీ స్వాతంత్ర్యవిహీనయని ఎట్లు మోక్షమదనగలదు?

ఈ యాధునిక స్వాతంత్ర్యకామినులగు శ్రీలలో నేరొక లెగవారున్నాడు. దీ రల్పసంఖ్యాకులు, సంపాదక జీవనమున నిచ్చుగించువారు, మానవశాంతికి యాత్మసమర్పణముగావించు రమణీరత్నములు. లోక కల్యాణమునకై దేశసేవయందు న్యాయస్థానమందు రాజీయ కార్యములునును, సర్వత్ర పురుషస్థానముల నిల్చి ఇన్ని శాస్త్రముండి యెలాగ్రక్కలడియున్న శ్రీ మేధాశక్తిని, కన్నులు మిరుమిట్లు గొలుపునటుల చేరివ్యూహావముగ చేసి బయల్పెల నందుకొను శ్రీరత్నములు కొందరు గలరు. సాధారణశ్రీలకు నిజమును బుద్ధివికాసము కలుగచేయువిధానము—విద్యాకీర్షణులనుట మిక్కిలి యావశ్యకము. అప్పుడే వారలు విక్షిర లగుదురు. ఈ యాధునిక విద్యావిధానము వట్టి అదంబరయావమే గాన, వీనిని పూర్తిగా మార్చుచేయ వలెను. నేటి విద్యాధిరీతిముగా మన భారతవారి యా పురాతన యున్నతస్థానముమండి వారి నేదభివృద్ధి నైనది. ఈమార్పు చేసినకేకాని నేటి ప్రాంతవవారి నాటి గమణీరత్నము రాజ్యలక్ష్మిగదు. అఖిలభారత మహిళాసభవామకు, అంతర్జాతీయ వారి సమితివామకు, ఈ ప్రస్తుత విద్యావిధానము శ్రీజనోపకారి గాన నియే విద్యాపించిరి. త్వరలో మార్పులు గావించి విద్యుంధ విద్య నియమించినకేగాని మనభారతమహిళ యున్నతస్థితికి రావలెదు.

శ్రీమతి మంజులదేవిగారు పి.లాంగ్—ఆసాము.

భారత స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ

భారత స్త్రీలు ఆంగ్లేయభాష శీర్షవచ్చును. అందరి మంచి విషయములను గ్రహింపవచ్చును. యోగ్యతలున్న ఉత్త్యగములు చేయవచ్చును. కాని పూర్వము భారతదేశీయతను అర్థధర్మములు మాత్రము మరుచుకొనదు. భారతదేశమునందు పుట్టిన ప్రతి స్త్రీయును తనతన మతములయందు విశేషధర్మములు చేయుచుండెడి ఆయాధర్మముల ప్రకారము నడుచుకొనుట మంచిది. ఎవరైన తిప్పివేసినయెడల అమ్మా నీకు యిది ధర్మముకాదని చెప్పవచ్చును. ధర్మమాచరింపని స్త్రీలు ఏవిధ్య తదివనకు విషులమే. పూర్వము స్త్రీవిద్యావిజయమందుగలిగినవారు ఆనందరాయలతో కలిసి బ్రాహ్మణ్యస్త్రీ ధర్మమునుబట్టి ఆమెకాళి విద్య నధ్యసించుచు తన స్నేహితురాండ్రును యితర పాశ్చాత్యస్త్రీలను అర్థధర్మములు బోధించుచు మహారాష్ట్ర స్త్రీలవలె జడలువేసి చీరలు ధరించుచుండెను.

తాను న్యాయరసీపట్టణమున కేగుటవలనందు తన స్నేహితురాండ్ర కందఱును మహారాష్ట్రపద్ధతి ననుసరించి విడువజేయెను. ధర్మ గోపాలరావు తనభార్య నడవడి కనుగొనవలచి యామెకు రెండుపక్షయో యకశ్చాత్తుగా నడచిపోయెను. భారతభూమికి కీర్తిదచ్చిన యామె సత్సృజితవలగిన పదవ గోపాలరావు తానామెను గూర్చి కలించినందున పశ్చాత్తాపపడెను. ఇట్టి రత్నము లనేకములుగలవు. కాని యీ రత్నములకు పాపతెల్ల ప్రకాశింపజేయుటకు గోపాలరావువంటి వారు లేనందున పారశ్రమములును రాక్షసత గమనించుచున్నది. ఆంగ్లేయభాషావిద్యులైన కొందరు విద్యుషిణులు, ఆంధ్రమును మరచి ఆసాధారములగుటోనై యుద్ధిపాత్యములను మంటగలసి కలధర్మములను వ్యసించి యిట్లు సుఖసంస్కృత్యలను ఇటు సహితములను మూడై త్రికలంబులనువలె మూలముచూపారు. నీర ఉపన్యాసములు ఏసంఘమును కృత్రిమవచ్చు. భారత స్త్రీలను ముఖ్యధర్మము శేవలనున్నదియందును పాశ్చాత్యుల ననుకరించుటగాదు.

ఆంగ్లేయవిద్యాపాపమునకు లోబడి కలధర్మమును మాత్రమే, మానవజాతియును భారతదేశ స్త్రీలందఱుగలరు. భారతస్త్రీలకు స్వేచ్ఛకావలయునన్న ధర్మమును బట్టియు పారియోగ్యతనుబట్టియు వచ్చును.

స్వీమతి అయ్యుడవర బాలా త్రిపురసుందరమ్మగారు, నందిగామ.

౪

ప్యాత్యోక్త్య మనునది ఒక వస్తువుకాదు. కాని ఆకారము మనకు తెలియదు. కాన ఒకరు 'ఇందరికీ' అని అనరు. అది మనము తెచ్చుకొనవలెను. మనకు మనలకు పరిపాలించుకొన గలిగిడి కత్తి ఎప్పుడు కలుగుతో అప్పుడే ప్యాత్యోక్త్యము అవయును. ఇప్పుడు హైందవస్త్రీకి సంపూర్ణ ప్యాత్యోక్త్యము లేదన్నమాట నిజమే. ప్రస్తుతము విద్యావరులయిన స్కూల్ ప్రెసలు, ఆయిదవధారము మొదలగు స్థానముల చదివి, ఆమెకును ఆనందము పొందుచున్న నా ఉద్దేశప్రకారము విద్యావరులు కాదు. స్కూల్ ప్రెసలు చదువు గుమాస్తావంటివారు. హైందవస్త్రీకి తగినవిద్య లేనందుననే ప్యాత్యోక్త్యము లేనందున ప్రబల కారణముగ నమ్ముచున్నాను.

పరభాష శీర్షకునుట పాఠకముగాదు. తెలుగులోను ఉద్ధృంధములు కలవు. ఇతర భాషలలోను కలవు. శిక్షింపియినను సరిగా చదివి అర్థముచేసుకొన్న మనకు ఈ ప్రపంచమున సంబోధముగ లేవయాత్ర గవచ్చుటకు వలసినంత తెలివవచ్చును. కాన భాషనుగూర్చి ఆలోచింప వక్కరలేదు.

ప్యాత్యోక్త్యము కావలెనని చెప్ప స్త్రీలలో చాలమంది నీత ద్రావణి మొదలగువారి పేరుల నాపెడరు. భారతరామాయణములు చదివినయెడల నీత ద్రావణులకు పూర్ణప్యాత్యోక్త్యము కలదని తెలియకలదు. కాని మన మాలోచించుకొనవలసిన దొక్కవిషయమే. నీత ద్రావణులంత తెలివగువారమా?

౧

మధుసూధనరావుగారికి శ్యామల పెద్ద కూతురు. శ్యామల చాల తెలివైన బాలిక. గుణవంతురాలు. పాఠశాలలో విద్యార్థినులతో ఎంతో స్నేహంగా వుంటుంది. కవలమూ శుభ్ర యెరుగదు. అమాయకపు బాలికయని తల్లి, తండ్రిగూడ తక్కిన పిల్లలకంటే ఎంతో ప్రేమతో చూస్తూవుండే వారు. శ్యామల అంత చాయగలది కాక పోయినను చక్కనికళ్లు, పోలముఖంకలిగి, ఒంకుల ఒంకులజట్టు, నాజాకుగా వుంటుంది. శ్యామలకు విద్యయన్న ఎంతో ప్రేమ. అందుచేత ఆమెను తండ్రి హైస్కూల్లో చేర్పించాడు.

ఆ హైస్కూలుపిల్లలు ఎంతో అల్లరిచేసినా ఎంత దుర్మార్గాలు చేసినా, శ్యామల ఊరకుండేది. మేష్టరు అడిగిన ప్రశ్నకు సరిగా అస్సర్ చెప్పినదని పైగా పిల్లలంతా మనస్సులో కుర్లుకుంటూ ఎగతాళి చేసేవారు. కాని తనదడువేమో తానేమో చూచుకొని శ్యామల ఏమియు మాట్లాడక తనదోవన తాను వచ్చేది. ఇందువల్ల మొదట, పోలినచేసినప్పటి కీ తరువాత విద్యార్థినిలూ, ఉపాధ్యాయులూ గూడా ఆమె అంటే గౌరవముగా చూచేవారు.

శ్యామలకు మిత్రులు లేరనే చెప్పవచ్చు. చాలా మిత్రభాషి అయినందుచేత ఎవరూ

అట్టే ఆమెతో స్నేహం కలిగించుకునేవారు కాదు. కాని యేలాగో మేరీ అనే ఆమెతరగతి విద్యార్థికి ఆమెకు ఒకవిధమైన స్నేహం అలవడ్డది. ఒకరినొక రెంతో ప్రేమించుకొనేవారు, వారిద్దరికీ ప్రేమవున్నా గుణాలొకటిగాడు. శ్యామలకు చదువులో ఎంత శ్రద్ధో మేరీకంత అశ్రద్ధ. శ్యామలమాత్రం స్నేహితురాలికి పాఠాల్లో చాలా సహాయం చేసేది.

౨

రాత్రి 11 గంటలు అయింది. శ్యామల తల్లి, పిల్లలు, అంతా నిద్రపోతున్నారు. తండ్రిమాత్రం మేల్కొని యెవో వ్రాస్తున్నారు. శ్యామల పరీక్షలు దగ్గరకు వస్తున్నవని మూకురోజులపట్టి పగలు అన్నం రాత్రి నిద్రలేకుండా చదువుకూ ఉన్నది. లైటుముందరకూర్చొని తెల్లవారితే పరీక్షలని తెల్లవార్లు చదవాలనిచే ననుకుంటూ చదువులో నిమగ్నంఅయింది. ఇంతలోకే తలుపు కొట్టినశబ్దం ఉన్నట్టుండి వినిపించింది. శ్యామలకీమీ తోచిందిగాదు. భయసంభ్రమాలు పెనగొన్నాయి. లేచి తలుపు తిన్నంగా తియ్యంగానే మేరీ పరిగతుకొని లోపలకొచ్చింది. అశ్చర్యంతో నోట మాటరాకుండా నిలుచుండి శ్యామల. మేరీ చిరునవ్వుతో శ్యామలపై పుచూస్తూ పయిటచాటున ఏమిటో దాచిపెట్టుకొని యిలా అన్నది.

“శ్యామలా! శ్యామలా! నీకు ఒకమంచి ప్రైజ్ తెచ్చాను.”

“ఏమిటింత రాత్రివేళ ఆదుర్దాగా పరుగెత్తుకొంటూవచ్చి ప్రైజ్ ఇంటున్నావు. ఏమిటో సమాచారం చెప్పు త్వరగా” అంది శ్యామల ఆత్రంతో.

“అశ్వరథం దేనికి. ప్రైజ్ ఇంటూవుంటే నాకేమిస్తావు నీకిది తెచ్చినందుకు” అంటూ శ్యామలముఖానికేసి చూసింది మేరీ.

“అదేమిటో చూపించు. తరువాత ఇయ్యాలిసింది యిస్తాను” అని విసుగుకుంటూ ప్రశ్నించింది శ్యామల. ఇదిగో అంటూ పయిట చాటుపవున్న కాగితం బయటికితీసి “శ్యామలా, మన మిత్రకష్టపడి తెల్లవార్లు నిద్రలేకుండా చదవటం అనవసరం. ప్రశ్న పేపరు తెలిసింది. ఈ ప్రశ్నలను గమక పుస్తకంచూచి జవాబులు వ్రాసుకున్నామా అంటే మనం చులాకుగా ప్యాసుగావచ్చు. నీవీద ప్రేమచేత తెచ్చాను.” అని చెప్పి చేతికివ్వద్దీ ప్రశ్న పేపరు. అదిచూచి శ్యామలకు ఏదో భయముగల అసహ్యమైన నస్తువును చూచినట్టు వల్లుజలదరించింది.

ప్రశ్న పేపర్లు—వానినినమ్మకొని విద్యార్థులు పడేబాధలు చాలావిని కానీ చేయడానికేగాని దాన్నేనమ్మకొని పాఠాలు చదువకుండా వుండేందులకుగాని శ్యామల మొదటినుండి చాలా భయపడేది. అందుచేత, మేరీతో.

“అపాడుకాగితం నాచేతి కివ్వనక్కరలేదు!

లేదు! అయినా ఆపేపరుచూచి వ్రాస్తే ఏమిలాభం. మనమంతట మనం చదివి వ్రాస్తే లాభంగానీ, అపాడుపేపరు చూచి వ్రాస్తే అన్యాయము కనుక నేను చూడను.” అని గంభీరంగా చెప్పి తాను చదువుకొనడాని కారంభించేసింది. మేరీకి ఇదంతా దింటూ చూస్తూవుంటే చాలా కోపం వచ్చింది. “నేను ఎంతో ప్రేమతో నీకోసం ఎంతో ప్రయత్నించి నీకోసమని తెచ్చి నీకిస్తే నీవేమో ధర్మపన్నాలు చెబుతున్నావే. నేనొక్కదాన్నే ప్యాసవుచే కష్టంగావుంటుందని నీకుగూడ చూపిద్దామని తెచ్చాను. ఇది తీసుకో. నామాటవిను.” అని బలవంతాప శ్యామలచేతిలో పెట్టింది. శ్యామల “ఇది నేను చూడ”నంటూ అనేకంతో దింపేసింది. మేరీకి పట్టరానంత కోపంవచ్చింది. “నీకోసమని ఇంత ప్రేమతో తెస్తే నీవు నామెదుటనే దిండినందుకు తగినశిక్ష అనుభవించి, దివరకు పశ్చాత్తాపపడతావులే.” అని చెప్పి చరచరా వెళ్లిపోయింది శాంతంగా చదువుకొంటూ వున్న శ్యామలపూదయంలో చంచలహా పుట్టింది.

3

తెల్లవారింది, శ్యామల మరీరెండుమార్లు పుస్తకాలన్నీ తిరుగేసి అనవరంగా భోంచేసి పరీక్షకు వెళ్లింది. గుండెదడతో మొదటి ప్రశ్నా పత్రం జదివింది. అన్నీ తనకు తెలిసిన అవటంవల్ల చక్కగా ఆన్సర్ చేసింది. ఆపం తోషంతో మిగతా అన్నీ పేపర్లుగూడా వ్రాసి దివం బాగా వ్రాసింది. పరీక్ష పురానని గట్టి

సమ్మతం గలిగింది. శ్యామల తల్లిదండ్రులు గూడా చాలాసంతోషించారు. తప్పకుండా పరీక్షప్రశ్నపత్రమిది గదా అనేసమ్మతంతో ఎఫ్. ఏ. కు చెప్పుచట్టం పంపడానికి ఆలోచిస్తున్నాడు తండ్రిగారు. వేసవి సెలవుల్లో కులాసా వుండడానికిని వినతల్లిగారి పూరికి ప్రయాణం పెనుకూండి శ్యామల, కాని నిద్రాహారాలు లేకుండా పరీక్షలకు చదివినందు చేత శ్యామలకు బడలికచేసి జ్వరం తగిలింది.

నుమారు ఒక వారంరోజులు అయింది. ఒకనాడు వుదయం 8 గంటలప్పుడు శ్యామల గదిలో పడుకొని చదువుకొనుచున్నది. ఇంతలోనే ఆమె తండ్రి మధుసూధనరావు గారు వాక్టోనుంచి శ్యామలా, శ్యామలా, అని కేక పెట్టుకుంటూ సేవరు చేతిలో పట్టుకొని గదిలోకివచ్చి “మీ పరీక్ష పేపర్లు బాటు అయినాయట. ఇంక 15 రోజులకు మళ్ళీ పరీక్ష పెట్టారట. ఈ సేవరులో వేశారు.” అని చెప్పేరు. ఆమాట విన్నప్పుడే అదివరకల్ల ప్ర్యాసవుతానని మిక్కిలి ఉల్లాసంతో ఉన్న శ్యామల ఒక్కసారితో కుప్పన కూలి పోయింది.

“చచ్చి చెడి సంవత్సరం చదివి పరీక్షకు వెళ్లి వ్రాసినదొకరు. సంవత్సరంపాడవునా వున్నకం ఎత్తకుండా యెట్లో ప్రశ్న

ప్రశ్నాలు సేకరించుకొని పరీక్షకు వెళ్లింది యింకోకరు. కాని వారినల్లనే అందరికీ కష్టం నష్టం జరుగజూడండి. అలాచెప్పే సమ్మే నాల్గవరు. ఇతరవార్లను మన్నించేవారెవరు. ఇంతకు ఈ మాయదారివచనంలో ఎవరో దుర్మార్గులు చేసినదానికి ఇంకోకడి అనుభవం చలసివచ్చేది తప్పదు.” అని అనుకొన్నది. “మళ్ళీ పరీక్షలో నేను ప్ర్యాసగాండినాన్న గారు.” అని తండ్రిగారితో అన్నది. నీరసంగా వున్నది. చదవలేదు. అయినా చదువకతప్పదు. మళ్ళీ చదవటం ప్రారంభించింది. పరీక్ష రోజులు దగ్గరకువచ్చినై. శ్యామలకు పట్టు ఇంకా బాగా నెమ్మదికాలేదు. పరీక్షరోజు వచ్చినది. శ్యామలకు మొదటవున్న పుల్సా హము లేదు. కత్తిలేదు. పైగా భయం. పరీక్షకు వెళ్లింది. పరీక్ష పేపర్లు వ్రాసింది.

ముండటి పుల్సాహంతో చదువలేదు. వ్రాయలేదు. పైగా ప్రశాంతహృదయంలో భయంజారబడి మరీ కష్టం గలిగింది. పరీక్ష పేపరు బైటబడ్డాయని కోపంతో తిరిగి యిచ్చినపేపర్లు చాల కష్టంగా యిచ్చారు. అందుచేత శ్యామలకు ప్ర్యాసవుతానని సమ్మతం ఎంతమాత్రమూలేదు. ఇంతకూ ఆమె యితరులుకేసిన తప్పుకు బలిగావలిసిందే గదా!

మ నో ర మ

సింహావలోకినము

మ. భద్రవీర్యులకు చుట్టియుండవడును భాసిల్లు నీరూప మా
హవ మధ్యానఃకరుణ్మృదువువ వుద్యతార్థములూప పం
స్తవనీయంబుగఁదత్తంబు యివీచేతంబూని కల్యాణంబు
రచరీతుంబుగ శ్రుతులందును సంగంభంబయూహించెదక.

డి. కళావతిదేవి.

ఆధునిక భావప్రతిబింబితముగ స్త్రీల
కావశ్యకమై, చర్చనీయమైన మహోదంత
ములఁగూర్చియు, వృద్ధిమార్గములఁ గూర్చి
యు, నున్న రాశయములఁగూర్చియు బ్రసం
గించు నుద్దేశముతో మే మయిదుగురి మొక
సంఘముగ నేర్పడితిమని పాఠకులకుఁ జెలిసి
యే యున్నది. అట్టి యుద్దేశముతో మాలో
గవయ్యుతియగు కళావతిదేవిన యాలోచన
మునుబట్టి ఆంగ్లమున పెన్ని నవ అను నుత్తమ
కవీంద్రుని చే రచింపఁబడియున్న 'రాజ
కుమారి'యను కథను ఆంధ్రభాషయందుఁ
పేరెన్నికఁగన్న పూర్వకపు లవలంబించిన
విశ్రుతమార్గమునుబట్టి యథోచితముగ
మార్చి మా మా యభిరుచులనుబట్టి చెప్ప
చుంటిమని పాఠకలోకమునకు సంపూర్ణముగ
వవబోధ మైనదనియే భావించుచున్నాను.

కేవల మొకవ్యక్తిచేఁగాక మాయందఱి
వలనను మేమవలంబించిన విధానమునుబట్టి
ఒక 'సమష్టితత్వము'న తిలకింకభాగముగ

మామైదుగురిచేతను చెప్పఁబడుచున్న ఈ
'రాజకుమారి'యం దిప్పుడు పూర్వభాగ
ముగ భావించఁదగిన మొదటి నాలుకావ్య
సములును ముగిసినవనియు విక కథయందలి
యుత్తరార్థమును 'మనోరమ'యను పేరు
గల నేను ప్రారంభింపవలసి యున్నదనియు
పాఠకులకుఁ జెలుపుకొనుచున్నాను.

మూలగ్రంథ మాంగ్లమునఁ బద్యకావ్య
ముగ మూడువేల మూఁడువందల పంక్తు
లలో విరచింపఁబడినది. అందింకను పదు
నాలుగువందల పంక్తులను నేనును ప్రియం
వదయు గళావతియుఁ జెప్పవలసి యున్నదని
చదువరులకు విన్నవించుకొనుచున్నాను.

కథలఁ జెప్పటయం దాంధ్రమున మూతవ
ముగ మాచేఁ బ్రవేశపెట్టబడిన ఈరచనా
విధానమున మే మాంధ్రమహిళాలోకమున
కేమైన యూడిగయువర్వ గలిగితిమో లేదో
కాలమే నిర్ణయింపఁగలదు. ఉదాత్తరసాన్విత
మైన మహాకావ్యములు యోగ్యతనుగూర్చి

మనము తర్కించుకొనునప్పుడు వానిని పమగ్రముగ మననమునర్పి చెప్పవలయును గాని కలుపుకలుపునకును విలుగఁగొట్టబడి నెలకొకమాటు ప్రతికలలోని కక్కింపఁబడు చున్న ఆయా భాగములమాత్రముచూచి తత్సన్నిధియ మొనర్పఁదగదు.

కాని ఇప్పుడి కథయందలి పూర్వభాగ ము సమాప్తమగుటయుఁ బరిశీష్టమగు నుత్తరకథయందుఁ గ్రాంతిహోరణు లుదయించుటయు మూలగ్రంథమున కవియే స్పష్టముగఁ జెప్పుకొనియుండుటచేత మేమీ కథాప్రవాహమును సాగించుటకు ముందింతవఱకెట్లు కొట్టుకొని రాగలిగితిమో కొంతయైన పాఠక లోకమునకుఁ జెలియఁజేయ వలసియున్నదని భావించుచు నేనావిషయమును గూర్చి ముచ్చటించఁదగునని మానమాజమునఁ బ్రధానోపన్యాసకురాలగు ప్రియంబదను గోరుకొంటిని.

ఆమె యిట్లు పలికెను.

ఉపజ్ఞానుహితులగు మహాకవు లన్నిభాషలయందును స్త్రీ విషయికమగు రచనల చేతనే శాశ్వతమగు కీర్తికాస్పదులగుచు వచ్చిరి. అట్టి కవులందఱును తమకావ్యములలోని ఘనతకు సారమంతయు కాంతావిషయికమగు ఘట్టములయందున్నదని సంపూర్ణముగ గుర్తించుచునే గ్రంథరచనమొనర్చుట జరుగుచున్నది. ప్రపంచమున నన్నిచాతులయందును, అన్నిభాషలయందును ప్రతిభాసంతులగు నుత్తమకవులు స్త్రీల యుత్తమ

చరిత్రముల నజననహాసముఖముల ఘోషించుచుఁ దమజీవితములఁ దుదముట్టించుకొనుచున్నారు. ఎవ్వరెంత గణువతనమున, నెంత యత్యద్భుతముగ రచింప నేర్పరులయినను ఆంగ్లమున లిన్ని పనేకృతమగు 'రాజకుమారి' యందువలె స్త్రీ విషయికమగు మహాకావ్యములఁ జిఱించి చూచినవారు లేరు. 'సభాతో సభావిష్యతి' యని చెప్పఁదగిన యుత్తమప్రజ్ఞ నాతఁడీ గ్రంథమునఁ జూపియుండెనని విజ్ఞులంగీకరింపవలసియున్నది.

Our echoes roll from soul to soul,
And grow for ever and for ever.

మన హృదయాంతరాళముల మననదయించుభావములు ప్రతిభాసతత్వమున నొక యాత్మమండి వేటిక యాత్మకుఁ దొరలి పోవుచు నిరంతరమును జగద్వ్యాప్తముగఁ బరిభ్రమించుచుండునని ఆమహాకవియే చెప్పియున్నాఁడు.

మ. మనయాత్మధ్వని లాంఛికంటి పరిరం
భంభాచ మశ్శ్రియచుక్
నిజవక్రహృదు లోదసిక్ బ్రబలుచుక్
నించారు తంచాన బూ
చివ భావముల పారభంబురిజగ
క్షేమచరంబాచు భా
వివి భూతంబున వర్తమానమునఁ బృ
ధ్వన్ తెంచు వాతాదమున్.

అని మిగుల కుంటుకొనిపోవుచున్న భాషయందసంకృతీకరముగ మన మా మహాకవి భావము సాంధ్రీకరించుకొంటిమి.

1847 వ సంవత్సరమున టెన్నిసన్ తన గ్రంథ మాంగ్లభాషయందుఁ బ్రకటించెను. అనఁగ నీతఁడా గ్రంథమునురచించిన ఎను బది ఎనిమిదేడ్లకు మనమా గ్రంథ మాండ్ర భాషకుఁ బరిప రింప నూహించితిమిన్న మాట. తొంబదియేడ్లక్రిత మాంగ్లభాషి యం దుదయించిన స్త్రీ విషయకమగు రమ నీయరవ మిప్పు డాండ్రదేశమునఁ ప్రతిధ్వ నించుచున్నది. అట్టి యుద్యమమున మన మైదుగురముక సాంఘికతత్వమున—అది నిమి త్తమాత్రమనుఁడు, కారణ జన్మమునుచు —వీమైనను కలసి రచించుటయ్యఁ బరస్పర సహాయమును గ్రంథార్థముల విస్తృతమున ద్దుకొనుటయు, నిట్లు సభాముఖమున జర్పిం చుకొనుటయు నా కు ము దా వ హము గా నున్నది.

అధునికయుగమున నాంగ్లసారస్వతము సం దుదా తరసాన్వితమైన కావ్యనాటకము లొనర్చిన మహాకవులలో టెన్నిసన్ మిగుల సగ్రస్థానమునఁ బ్రకాశించునట్టివాఁడు. అతఁ డాంగ్లదేశమున 1809 వ సంవత్సరమున నుదయించి 1892 వ సంవత్సరమునం గీ ర్తి కేఘండియ్యెను. అతఁడు తన నలుబది రెండవయేట విక్టోరియా మహారాణివలన నాంగ్లకవిలా సామ్రాజ్యమునఁ బట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యె (అనగ పోయెట్లొరియెట్లాగా నియమింపఁబడి) నలుబది రెండేడ్లవఱకా

యున్నతవదవియందు సారస్వతప్రియుల కా నందవర్ధనముగనుండి నట్టివాఁడు.

వ రమానయుగమున నాంగ్లభాషకువలె భాగోళమంతటను ప్రచారమందున్న భాష మఱియొకటిలేదు. అట్టి యాంగ్లభాషయందు వ రమానకవుల కావ్యములలో టెన్నిసన్ శృతిగ్రంథములకున్న ప్రచారము తదితర కవికృత గ్రంథములకు లేదని విమర్శకు లేక గ్రీవముగా నంగీకరించుచున్నారు. అనఁగ నాధునికుల కావ్యములలో టెన్నిసన్ రచన లకున్న వశీకరణశక్తి మఱియే కవులగ్రంథ ములకును లేదని నిష్పంకయముగఁ జెప్ప వచ్చును. *

ఇత నామహాకవి రచనలయందు మన మాండ్రమునకుఁ బరిప ర్తన మొనర్చుచున్న 'రాజకుమారి'యొక్క యోగ్యతనుగూర్చి, ఇందుక డెూచింతము. స్త్రీల హక్కులను గూర్చి, సతీత్వధర్మములనుగూర్చి, విద్యా వివాహ స్వేచ్ఛాజీవనాధికారములఁగూర్చి ముఖ్యముగ స్పృహ్యాడినుండి స్త్రీల కనుఁగే యమగుచున్న పత్నిత్వ జీవితముననుండు మంచిచెడ్డలను గూర్చి చర్చించుట కారే డీగ్రంథమును దయారుచేసెను. అంగ్ల సంఘమున స్త్రీల కున్నత పరివర్తనావ కాళము లేర్పకుట కి గ్రంథిము చాలవఱకు సహాయకారి యయ్యెనని మనము చెప్పు

* "Of all Modern English poets Tennyson has most readers".—
Professors, Rowe and Webb, Presidency College, Calcutta.

కొనవచ్చును. స్త్రీ పురుషులు యింకనువఱకు సీగ్రంథమునఁ జర్చింపఁబడిన విషయములు హృదయంగమములును సంతతపరిశోష శీలములును, కాతుకవర్ధనములునయి యుండిపోవును.*

నేతౌక్ష్ణ భారతవర్షమునందే కాక సర్వఖండములందును స్త్రీల కున్నతపరివర్తనావకాశము లేర్పడియున్నవి. స్త్రీ సంఘభ్యుదయాభిలాషులను మనుజౌత్రిములు నాగరికప్రపంచమునం దంతటను స్త్రీల యున్నతీకై తమజీవితముల భారపోయుట వలననే నేడు స్త్రీసంఘమున నిలె సంచల సము—ఇంతశక్తి—ఇంతజీవము — ఇంత సంత్క్షోభము — ఇంత ఛాటి సర్వదేశముల సర్వతోముఖముగ వ్యాపించి యున్నవి.

సంతత పరివర్తనశీలములై స్త్రీ సంఘమును కలంచుచున్న ప్రస్తుతోద్యమములఁ గూర్చి ఈ మహాకావ్యమునఁ జర్చింపఁబడిన విధముగ నేకవియుఁ జేసియుండలేదని నే నూహించుచున్నాను.

గ్రంథమును తొలుత 1847 వ సంవత్సరమునఁ బ్రకటించినతరువాత 1848, 1850,

1851, 1853 వ సంవత్సరములందాకవి యీ గ్రంథ మక్కడక్కడ సవరించుకొనుచు గ్రోత్తగ్రోత్తవన్నియుఁ జొడుగుచు ప్రచురించుకొనెను. అనఁగ మొదట సీగ్రంథ మైదుకూర్పులవఱకు సవరింపఁబడుచు నచ్చినదన్నమాట. అందువలన నిష్కడంబులభ్యమానమగుచున్న బ్రిన్ సెస్సుబట్టి కవి 'ప్రాధనిగ్ధర వయఃపరిపాకము'ను బొంది యున్న కాలమునందే నిరంతరాయమగు తన ప్రజ్ఞాధిక్య మిందు గాన్పింపఁజేసినవియు, తన కవితాశిల్పమాన కింజు మిక్కుటముగా మెఱుగులు పెట్టుకొనుచు వచ్చెననియు, చిరకాలమా గ్రంథవిషయములఁ దర్కించు కొనుచు చదువరులకు హృదయంగమముగు రూపమున వెల్లడింపఁ బరిశ్రమించెననియు విమర్శకు లూహించుచున్నారు. *

ఇట్టిమహత్వమునఁ బ్రకాశించు సీగ్రంథమును కవి 'మెడ్డలే'—అనఁగ కలగూర గంపయగు నొకరిత మిత్రశక్తయని కంఠోక్తిగఁ జెప్పుకొనుచున్నాఁడు. గ్రంథస్థవిషయములను, కావ్యనిర్మాణ తత్త్వమును మనము చక్కగ నవబోధమొనర్చు కొన్న

* The Princess deals with a question of lasting interest to society, and one which has of late years risen into more conspicuous importance, the changing position and proper sphere of woman.

—Professors Rowe and Webb,
Presidency College, Calcutta.

* The Princess, therefore, as we now possess it, is the outcome of careful and sustained effort on the poet's part, the offspring of his mature powers, polished and refined through several editions, and may thus be fairly regarded as a work upon which its author has bestowed the utmost of his critical afterthought as well as creative power.

—Professor P. M. Wallace.

యెడల సీగ్రంథము తప్పక 'మృశకథ'యే యని మన మంగీకరింతుము.

1847 వ సంవత్సరమున సీగ్రంథము ప్రచురించునప్పటికి ఆంగ్లస్త్రీ సంఘమున నేటివలె నుత్తమపరివర్తనావకాశము లేర్పడి యుండలేదు. అయినను అట్టి యవకాశము లకై స్త్రీలు ప్రచుడముగు నాందోళన మొనర్చ నారంభించిరి. సంఘమున నార్థికముగ రాజకీయముగ వారు మిగుల వెనుకఁ బడియుండిరి. అట్టి స్వతంత్రత కవకాశములు లేకపోవుటయే కాదు. ఇరువది ముప్పది యేండ్లక్రితముండిన భారతీయస్త్రీలవలెనే సామాన్య విద్యాపరిగ్రహణమునకుఁగూడ బాహ్యలయి కేవల గృహోపకరణ యోగ్య మగు వస్తువులవలె భావించఁబడుచువచ్చిరి. ఇంగ్లాండుదేశమునందే ప్రజలభావము లిట్లుండునపుడు తదితరదేశముల స్త్రీల కట్టిపరిపి తులుండినవో చెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఇప్పుడు పురుషులతో పరిసమానముగ సర్వ తంత్రస్వతంత్రము లేర్పడియున్న రష్యాదేశ మునందు మొన్న మొన్నటివఱకు స్త్రీయనఁగ a living broom or shovel— ప్రాణముల తోడి చీపురుగట్టయనియు, నెత్తలనకు పాటయనియుఁ జెప్పఁబడుచు వచ్చినది.

ఇట్లునుటవలన స్త్రీలులేమకు పురుషులతో పరిసమానమైన హక్కులు రావలెని కోర కుండ నుండిపోయిరని భావించవలదు. సర్వ కార్యకలాపములయందును, సమస్త వ్యవహారనిర్వహణమునందును పురుషు లెట్టివా

రనుచున్నారో స్త్రీలుకూడ నట్టివారు కాఁ గల యవకాశవరంపర లుండవలెననియు, సాంఘికముగ, రాజకీయముగ, నార్థికముగ సకలజీవిత వ్యాపారములయందును పురుషులకువలెనే స్త్రీలకును హక్కు లుండవలె ననియు కున్నినక్ 'రాజకుమారి'ని రచించిన కాలమునందే స్త్రీలోకమున మహానాయక లుడయించి ఆంగ్లదేశమునఁ దీవ్రమగు నాందోళనములఁజేయ నారంభించిరి. అనఁగ శత శతాబ్దములనుండి యంధకారమునఁ బడి యున్న పాశ్చాత్య నారీసంఘమున కజ్ఞాన తిమిర విధ్వంసముగుట కాకాలముమఱకాల మువలె నుండినదన్న మాట. అప్పుడా య పూర్వప్రకాశమునఁ దన్మతులై కొందఱు పాశ్చాత్య కాంతలిప్తమువచ్చినట్లు—తమ భావములకుఁ దట్టినట్లు—తమనోటికి వారక నట్లు—ప్రపంచ మదరిపడునట్లు ఉన్నతప్రలా పముల సహిత ముపలించుచుఁ గర్ణకకోర ముగఁగూయ సాహసించిరి. సర్వతంత్ర స్వతంత్రవాదినులగు నీ వీరాంగనలు ముష్కరత్వమున దుండగులగు పురుషులను సహిత ముత్రిశమింది ఒగ్గతంతయు తీవ్రవదనట్లు స్త్రీలయధికారములకై మిగులఁబట్టుదలతో బోరాడ నారంభించిరి. అట్టి స్వతంత్రవాది నుల కాంగ్లభాషయందు 'ఫేరెజెట్స్' అని పేరు. అట్టిస్వతంత్రవాదినుల యాందోళనము నకు ఫలితముగ నిటీవలనే యాంగ్లదేశమున స్త్రీలకు రాజకీయరంగమున నన్నికలలో హోలుచేయు నధికారములు వచ్చినవి.

అట్టి వ్యతంత్రవాదినుల యాందోళన మమెరికాఖండమునందు మిగుల విచరీతముగ విజృంభించి పోయెను. వారియందు 'అమెరికా కెంక్స్ బ్లూమర్' అను నామ మిగుల విఖ్యాతిపొందిన మహానాయక. సర్వకీర్తిత వ్యాపారములయందును స్త్రీలకు పురుషుల తోడి సమర్థముండవలెనన్న పురుషులెట్టి దుస్తులను ధరింతురో స్త్రీలుగూడ నట్టి దుస్తులనే ధరింపవలెననియు—వస్త్రధారణ మున స్త్రీల కట్టి అధికారమును నిరాటంకముగ నొసంగవలయుననియు—అటంగీకరింప నంతవలకు స్త్రీలకు పురుషులతో సరి సమానమైన గౌరవము లభింపదనియు ఆ నాయకురాలి వాదము. అట్టి మహాందోళన మామె టెన్నిసన్ తన 'రాజకుమారి'ని వ్రాయుటకు కొంచెము ముందుగఁజేసి పాశ్చాత్యసంఘమున మిగుల సంచలనమును గల్గించుటకుఁ గారణభూత యయ్యెను.

స్త్రీలు పురుషులవలె 'లాగులను' తోడు గుకొన్నయెడల వారికి కీర్తితవ్యాపారములలో పురుషులతో సరిసమానముగ గౌరవమును అధికారమును లభించునట! ఎంత వింత! — అట్లయినయెడల 'లాగుల'ను ధరించు తొడుక్కయువతులకును, మనదేశమందలి పాంచాలయువతులకును, చీనావారి యాడువాండ్రకును పాశ్చాత్యకాంతలను మించిన వ్యతంత్రమును, అధికారమును లభించియున్నవన్నయెడల నెవ్వరైన విశ్వసింతురా?

టెన్నిసన్ 'రాజకుమారి'ని వ్రాయుకాలమున స్త్రీలకు సర్వతంత్ర స్వాతంత్ర్యములుండవలెనను వాదములు మిగుల ప్రబలి యుండినవి. అట్టివాదములందలి యున్నత భావములఁ గవితారూపమున శాశ్వతముగ నిలిపియుంచుటకే ఆతఁడే 'రాజకుమారి' యను కావ్యమును రచించెను.

ఇత మన మింతవఱ కాంధభాషయందుఁ బరివర్తించిన కావ్యభాగమును సింహావలోకనముగఁ గొంతభావమునకుఁ దెచ్చి కొండము. టెన్నిసన్ యొక్క కథానిర్మాణమునకుఁ బునాదియని చెప్పదగిన యనుక్రమణిక మనకంతగఁ బనికి రాకపోవుటవలన మనము పూర్తిగ వదలివైచితిమి. అందు 'రాజకుమారి' యందలి కథావస్తువునకుఁ బీఠమీశ్రీందివిధమున నున్నది.

అంగ్లేయు లేడుగురు కథాశాలనుండి చదువుల ముగించుకొనివచ్చి నప్పుడుదొక మిత్రునియింట సమావేశమయి వారు పరస్పరమును చేసికొన్న ప్రసంగముల నొకఁ డాత్మకథగఁ జెప్పుకొనెను.

'వాల్టర్' అనువాడు తన యాఱ్ఱురు స్నేహితులతో కాలేజినుండి ఇంటికీవచ్చి నపుడు తన సోదరియగు 'లిలియా'యను నామతో నేనో ముచ్చటించుచుండగ శత్రు దుర్నిరీక్ష్యముగ యుద్ధమునర్పిన యొక వీరాంగననుగూర్చి యొకఁడు వినుపించుట తటస్థించెను. అప్పుడు వాల్టరు తన చెల్లెలినిఁ

దట్టము 'ఏదీ, ఇట్టియామె నేడొక్కటే మొదల ఉన్నదా?' అని ప్రశ్నించెను.

అందులకు లిలియా తీవ్రముగ 'లేక పోవుటయేమి పేలకొలదిగ నట్టివారున్నారు. అయిననేమి?—ఆచారోపహరణము వ్యర్థముగనుండి పోవుచున్నారు. దానికంతకును కారణము తదనురూపముగు శిక్షణముగుట వలన నట్టి శిక్షణమునకు బాహ్యలయి నిరుపయోగముగనుండిపోవుట తటస్థించుచున్నది. మీరు, పురుషు లిట్లానరించిరి. ఇందులకు మీపై నాకెంత యమర్షముగనై ననున్నది. నేనే గొప్పదాననై యున్నయెడల!—నేనొక గొప్ప కవయిత్రినై మమ్ముల శిశుప్రాయులగుఁ జేసియుంచు మీకు సిగ్గుకలుగునట్లు చేసియుంచును. అహ!—నేనొక రాజకుమారిని యున్నయెడల పురుషులగాలి తగులకుండ — పురుషులకువలెనే గొప్ప కళాశాల నొకటిగట్టి పురుషులకే యేవిద్యల నేర్పుకొట కవకాశమున్నదో ఆయా విద్యలన్నియు స్త్రీల వశమగునట్లు చేసియుండ దివానను. విద్యావర్గిగహణమున మీకంటె మేము రెండురెట్లు సూక్ష్మబుద్ధి గలవారము.' అని వదించెను.

అందులకు వాల్దరు మిత్రుడొకఁడు మందహాసముతో—“మన యిప్పటి విద్యాలయములనుండు మగవాండ్రందఁ జూచు వాండ్రయిపోవుటయే తటస్థించినయెడల నప్పటి దృశ్యమంత సొంపుగనైన నుండు ననుటకు సందేహముండదు. ఇప్పుటి యధ్యాపకులు, విద్యాధికారులు, విద్యార్థులు సర్వ

మాఁడుమళయాళముగ మాత్రమే పోయినయెడల సంత రమణీయముగ నై ననుండును. అయినను, వారు మిగులఁ బ్రాతఃగిరి శ్రువ్యపట్టియుండు మన పురుషవిద్యార్థులవలెగాక చిత్రవర్ణపుఁ జలుకలవలె రంగురంగుల దుస్తులధరించిన యోగ్యముగ నుండుననుకొందును. అయినను మహామధురమగు నాకారములఁ బ్రకాశించునట్టి పట్టభద్రురాండ్రయందెండటిట్టి లిలియాలున్నను—వారెంత దట్టముగఁ దమ గూండ్ల నిర్మించుకొన్నను వాని నేదో యొక యువకుఁడావవాలు పట్టకుండనుండదు” అని పలికెను.

అందులకామె తీవ్రముగ “అదంతయు మీపేలవపుఁ బ్రకృతి కనురూపమైనభోరణి. అయినను మాకింక కన్నుడెరిచి చూచు పురుషాకృతుల నుండువస్తువులకు మరగామే శిక్షఁ జేసివేయుదును.” అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

ప్రపంగవశమునఁ దనకుదయించిన మహామర్షమున కామె యంతలోనే సిగ్గుపడి తన యాగ్రహమునకు తానే నవ్వుకొనెను.

అప్పుడు వాల్దరు తనచెల్లెలిని ప్రేమకసూచకముగ ‘చిన్నరాకాసీ’యని ‘కృతజ్ఞత లేనిపిల్లి’యని ఇట్టి ముద్దుపేరుల నొకయిరువదింటి నేకద్రువుపెట్టి—“కళాశాలయందుఁ జదువుకొన్నంతకాలము తమ కాఁడువారి సహవాసము లేకపోవుటవలన బ్రదుకు మిక్కిలి దుర్భరముగఁజోడుచు వచ్చినదనియు—అక్కడ నుండునపుడెల్ల స్త్రీల

సహవాసమునుగూర్చియే తలపోసికొనుచు నుంటిమనియ—ఎన్ని వ్యాయామఫలముల నెట్లు కాలమును గడపుకొన్నను తమ యింటియొద్ద సురభిశముగు పుష్పములవలె నామాదవర్ధనముగు బాలికల సాంగత్యము కొరతవడుటచేత తమ కన్నీయు ససహ్యముగఁ దోచినవనియ—కొంత ప్రేమగఁ గొంత మెకసక్తియముగఁ జెప్పఁజొచ్చెను.

"నిజము, మాసహవాసములేని కొరత మీకు తప్పకఁ గానవచ్చినది. నాకెంపుటంగరముక యొడ్డనముగ నేనిది సత్యమని యెప్పుకొందును?" అని తన కెంపుటంగరమున్నచేలితో నామ యదలించుచుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

పంజరముననున్న చిలుక ప్రేమక సూచకముగు కటాక్షమునుబట్టి తన కాహారమందించు నిల్లాల్లివేలిని జాగ్రత్తగఁబట్టికొని అపాయమొదవకుండ గారాబముగఁ గడచునట్లు చాల్చుట ఆయుంగరమున్న ప్రేలందుకొని కలువఁబోయెను.

లిలియా మహామధురముగనడిచి తన చేతి నీవలకు లాగుకొనెను.

అప్పుడు చాల్చుచు నేనన్నదాని నిజ నెన్నుచును సంకయింపవుకద!—రా! విను. నీ సహవాసమును కొరతగఁ భావించితిమిట కిదే నిదర్శనము. క్రిష్టమన దినములలో మిగుల చదువువారివలెనే మాబసయొద్ద పాఠములఁ జెప్పటకు అధ్యాపకు నొకనిని నియమించుకొంటిమి. ఆపండుగరోజులలో

గడతములును కొరకురాని కొయ్యలయి పోవుటవలన నది పనిగాదని ఒకభీష్మకొని పోవు నా పేమంతమున నెక్కడక్కడఁ దిరుగుచున్నను ఇంటియొద్ద సుఖోదితక్రీడిల నుండు మిమ్ములఁ నలంచుకొనుచు కాలక్షేప మొనర్పఁజొచ్చితిమి. అందువలన నాహారవిహారముల సీపు మాకు సంతత స్మరణీయపుగ నుండిపోతిని. అంతేకాదు, మేమేమగురమును ఏద్యురు లిలియాలవలె క్రిష్టమనదినములలో సీపు నీతోడి బాలికలతో నట్టి యెట్టి యాటలాదుదునో ఆయా యాటలనే యాడి వినోదింపితిమి. ఆపండుగమున నొక నోటినుండి ఇంకొకనోటికి వచ్చునట్లు నీవితరబాలికలతో చెప్పుకొను విధముగ మేము కథలనహిత మల్లిచెప్పుకొంటిమి." అని పలికెను.

ఆమె కట్టి యాటలనిన మిగులనిష్ఠము. రదితర ఫలములకంటె బాలికలందఱోక చోటచేరి తమలో తామెనో యల్లికొని యుకరికరువార నొకరుగఁ గథలసాగించి పరస్పరాప్తమొనర్చి యానందించుటామెకు మిగుల ప్రియమైయుండెను. సంగీతాది విశోదములకంటె అట్టివానియం దానక్తిమెండు. బాలికలైనయెడల— "నే నేమనుకొన్నానో చెప్పుకో!" అని కాని, మఱి యేనిషయములఁ గూర్చియైనఁ గ్లిప్తముగ 'ఎప్పుడు?' 'ఎక్కడ?' 'ఎందుకు?' అని యావిధముగ నడిగికొని నవ్వుకొనుటయు, పరస్పరము తమ మనస్సులనుండు భావములఁ జెలిపికొని యానందించుటయు బాలికాలోకమున

నక్కడనైన నున్నదే. కాని పురుషులు బాలికావన యోగ్యమైన ఇట్టివివోదముల తమలో దామెమి చెప్పుకొందురు?—అట్టి సంశయమున నామె తదనురూపముగఁ బలుకుచుండగ నామెయన్న—“అదుగో! అతఁడు కథను ప్రారంభించును. తరువాత నొక్కచోరఁడే వంతునుబట్టి కథ చెప్పి వేయును. తుదకాకథ మాయేను ముఖములఁబట్టి వదనమా వ్రమగును. — ఎట్టి కథ?—ఎట్టి ఘోరము? అని నీవడుగుదువు. కేవలమట్టి హేమంతమున నులుసుపోవుటకే మేముట్టి యేకదలల రాకాసికథలఁ జెప్పుకొంటిమి.” అని పలికెను.

“ఈవసంతమున సహితములునుపోవుట కారీతి వివోదకథాకలాపమును గానిండు.” అని లిలియా తనయన్న నడిగెను.

అప్పుడు వారి మేనత్తయొగతె “ఈవసంతమునమాత్ర మెందులకుఁ గారాదు? మన దేశకాల పాత్రానురూపమైన వీరకథను సంపదోదితముగ నెందుకుఁ జెప్పరాదు?” అని యాయువకుల నుద్బోధించెను.

కేవల వివోదార్థ మారంభించవలయు నన్న కథ వీరపురుషోదితమగు నితివృత్తముగ నుండవలయునను మేనయత్తమాటకు వారికి నవ్యవచ్చెను.

అమె యమర్షమున వారి నుపలక్షించుచు “మియ్యవ్వుమునచ్చినట్లు చెప్పుకొనుడు. ధీరోదాత్తమైన వీరకావ్యగ—లేక మీకథకు మీరే నాయుగోత్తములైన యాత్మకథగ—

కాక మీకు దిర్ఘమువచ్చినరీతి నెట్టి చిత్ర కథగ నైన సరే.—ఏదో యొకటి ప్రారంభింపుడు.” అని పలికెను.

అప్పుడు వాల్దరు ఈకథసంతయుఁ బాటకలోకమునకుఁ దెలియజేయుచున్న కథకుని వంకఁదిరిగి—

“విలంబ మెందులకు?—మూలిలియానే కథానాయకురాలిగఁ దీసికొని ఆమె నాటడుగుల పొడుఁగైన రాజకుమారిగఁ జేసినేయుము. లోకాశీతమైన భువరయుఁ, వీరకాంతనురూపమైన ప్రజ్ఞయుఁ, బురుషులకు దిగ్భును నొదవించు నిర్వాహిణ్యతత్వమును ఆమెయం దుదయింపఁ జేసి ఆమెను వరింపనీవ కథానాయకుఁడవై రాజకుమారుడవగుము.” అని హెచ్చరించెను.

అంత నాకథకుఁడు—“అట్లయిన రాజకుమారుఁడగునగు నన్నునునడిచి మీ గీ యుద్యమము నిర్వహించుకొనుఁడు. మన రాజకుమారి వీరకాంతయే యగును. అయిన దేశకాలపాత్రములఁబట్టి స్త్రీల కథాశాలయు, స్త్రీపామ్యములును, పూర్వగాథలును, మహాద్యమములును—అన్నిటిని కలిపిర మిశ్రకథగాఁ జేసివేయుదము. ‘వింలక్సోటో’ను వ్రాసిన పేర్కొనియరే మనకై నీరిని రచించి యుండిన బాగుండియుండను కాని—అయి ననేమాయె? మనబుద్ధుల కెట్లుతోచిన నట్లు చెప్పివేయుదము.—నమమనము మనకుపిరి యాకుట కిచ్చట స్త్రీ లేనై నఁగేయములఁ బాడుచుండిన మేలు.”—అని ‘రాజకుమారి’యను వీ కావ్యకథ నువక్రమించెను.

కథ పలువురచే జెప్పబడుచున్నదను నూచునయే కావ్యమనితర సాధారణమైన మిత్రకథ యనిపించుకొనుటకుఁ జాలియున్నది. కథ ముగియునప్పటికీ కాని కథకుల కెవ్వరికి కథ యెట్టిరూపమునఁ బరిసమాప్తమగునో, ఎంత విపరీతముగా నభివృద్ధియగునో, ఎట్టి పరస్పరాసంబద్ధములఁ బరిణతి బొందునో యూహించుట కవకాశములేదు. మఱియుఁ బరస్పరవిరుద్ధములగు దేశ కాలపాత్రముల కథకు లిష్టమువచ్చినట్లు తమ కథాభాగముల నభివర్ణించుకొనుట కవకాశముండును గావున నిట్టి యసందర్భపుఁబుట్టి ములకలతోనున్న కావ్యమునుకవి కంతోక్తిగ 'మెడ్డలే' అనఁగ 'మిత్రకథ' యని పలికికొనుచున్నాడు.

మూలకావ్య మహత్వమును లెస్సఁగఁ జెలిసికొనవలెనన్న సందలి యనుక్రమణిక లోనికథ నిట్లు కల్పించుటయందు కవి యా శయమును మనము గుర్తింపవలసియున్నది. మూలకథ కేవల కల్పితమని—నట్టి యసంభవమని దాని వైఖరివలన మనకెంత గోచరించుచున్నను, అది యిట్టి కావ్యశిల్పమున నొకదోషముగఁ బరిగణింపఁబడదు.*

గ్రంథమున విపరీతముగఁ గొనిరాఁబడిన సంఘటనములే దాని కవస్థసామాన్యమగు ఘనతయుఁ దేజమును కల్పించుచున్నవి.

కావ్యమహత్వమును జెలిసికొనుటకు కవి గ్రంథముఖమున నెత్తికొనిన సందర్భములఁ దొలుత మనమంగీకరించి తదనంతర మా కావ్యవిషయ విచారమొనర్పవలయును గాని అదియందే కథ యసంభవమగుటవలన కావ్య ప్రయోజనము గూడ శూన్యమని మూల చేచ్చెద మొనర్పఁదగదు. పదితలలవాఁ డొక కాంత నీడ్చుకొనిపోయి దాని సతీత్వమునకు భంగమునేయకుండ నుంచివేయుట అసంభవ మగునని రామాయణ మాదరణీయము గోదనవచ్చునా? అగ్ని గుండములందు, ఘృతకుండములందు, ద్రోణములందు, దేవదాన పులయంశములచే, మంత్రశక్తులచే నదులుద్భవింపరని భారతమొక కావ్యముగ సంగీకరించుట కాటంకముండునా?

అదేవిధముగ మన 'రాజకుమారి'వంటి యాడుది భూతభవిష్యద్వర్త మానములనుండుట కవకాశములేదని గ్రంథమును హీనముగఁ బరిగణింపఁదగదు. గ్రంథముఖమునఁ జర్చితమై యభివర్ణితమైన మహదాశయముల గూర్చి పాఠకులహృదయములకు నిరంతర కృతముగ నందుఁ బొడగట్టు సాంఘిక నన్ని వేశములఁగూర్చి మనమూహించి కావ్య గౌరవమును నిర్ణయింపవలెను.

* In estimating a poem the conditions assumed by the poet must be taken for granted; and we have only to inquire whether, there being assumed, the poem possesses unity, congruity, and a definite and worthy object.

We should apply to 'The Princess' the same rules as to other similar works of imagination or of fancy.

—Professor P. M. Wallace.

అట్టి కథానిర్మాణమున కందలి 'యను క్రమణిక' పునాదివంటిది. గ్రంథమున భావి కథానురూపమైన సూచనముల నందలి యనుక్రమణికయందుఁ దీసికొనిరావడని సం దర్భమొకటియు కథావస్తువున లేదని విమ ర్శకు లనుచున్నారు.*

ఈ మహాకావ్యమందలి ప్రధానకథను మన మైదుగురమును మన యభిరుచులఁబట్టి భా ర తీ య సాంప్రదాయానుగుణ్యముగ మార్చి భాషాంతరీకృత మొనర్చుచుంటిమి. అందివ్వుడు పూర్వభాగమున నాలుగొక్క సములు సమాప్తమైనవి. ఇకఁ బ్రారంభింప నున్న పంచమాశ్వాసముతో నుత్తరకథ యందుఁ గ్రోత్తపోరను లుడయించుచున్నవి గావున మనమీ కథావవాహ మిక సాగ నిచ్చుటకుముందు యింతవఱకెట్లు కొట్టు కొని రాగలిగితిమో సింహాపలోకసముగ జెప్పడగునని మనోరమ నన్నుఁ గోరుటచేత నేడీ కావ్యసందర్భమునుగూర్చి తర్కించుట కింతగ నవకాశమేర్పడినది.

ఇక మనచే నాంధ్రమునకుఁ జేబడిన కథ యేరూపముననున్నదో క్లుప్తముగఁ జూచికొందము.

○

రమణీయముగ శృంగారించుకొనుట య నినఁ దనకు వెన్నతోడి విద్యుగజెరిగియుండిన రాజకుమారుఁ డొకడుండెను. అతఁ డెనిమి

దేండ్లవయసున నున్నప్పుడు కమలాకరవర్మ యను రాజేంద్రుని పుత్రికయగు నిందిరను ఖడ్గమునుబంపి కళ్యాణార్థమై ప్రధానమును గావించియుండిరి. తరువాత నతిఁదారుఢ యావనుఁడై బాలికను స్వయముగఁ బరిణయమాడుకాలము చేరువకువచ్చినప్పుడు, ఆమెకు పరిణయమాడునుద్దేశ మెంతమాత్ర మును లేకపోవుటయేగాక సవనవోన్మేష శాలినియై, న్వేచ్ఛానుసారముగ నుండగోరి యున్నదని రాయబార మొకటివచ్చెను. అందులకా రాజకుమారునితండ్రియగు విజయరామ రాజేంద్రు డాగ్రహించి తన సైన్యములఁ దోడ్కొనిపోయి 'కోడలి' నింటికి దెచ్చికొందునని నిశ్చయించెను. కాని యారాజకుమారునికంత ప్రతికూలయగు వధూమణిపై దండోపాయమునుఁ బ్రయో గించుటకు మనస్సంగీకరింపక పోవుటచేత సర్వరాత్రుమునఁ దనతండ్రికిఁ దెలియకుండ, కృష్ణవర్మయు, పార్థసారథియునను మిత్రు లతో కమలాకరవర్మ రాజ్యమును చేరు కొనెను.

అచ్చట నారాజకుమారి తన యంతః పురమునందలి బంధువుల సందఱనువదలి జ్ఞానోపార్జనమే మనుజుజీవితమునకుఁ బరమ లక్ష్యమై యుండవలెనని స్త్రీజాతి నుద్ఘో ధించుటకై మహిళా విద్యాలయమొకటి స్థాపించుకొని అందుఁ దన స్త్రీజనముతో నుండి పోయినదని తెలియవచ్చెను. ప్రధాన

* It may be remarked that there is scarcely anything in the story which is not prophetically glanced at in the Prologue.

కాలమున నుభయవంశములవా రాసర్వు
కొనిన సమయమునకుం బాను బద్ధుడనిన
భావించుచు నమలాకరవర్మ రసభ్రాంతిగ నేక
తేభలవాని రాజకుమారుడ కొనంగను.
వానిగ్న కొని రాజకుమారుడను కిం
లుదొడ్డిని ప్రిహరణతోడను రాజకుమారిచే
నిమగ్నమగుచున్న దీప్త్యానీమలకు బయ
లొనరుచును. అనీమలకుఁ బరివరముననున్న
పురపాలకుఁడ కారించి గొనించి మగివా
డనువాఁడ బంధితాభిముఖపై నమగ్నపెట్ట
కుండ వారాజకుమారి కొనబయలుఁ గాచిం
చుకొనియున్నదనియు, బోతుంటిగద్దయఁ దన
భాములఁ బ్రవేశించుకుండ 'కథాతో' విభవి
వ్యతియిరి చెప్పఁదగినవైఖరి కన్యకుగ
కొనబయలు కచ్చటి శ్రీకుంఠుల నునుకొనిం
చుదున్నదనియు నలియఁజేసెను. అందు
నలన రాజకుమారుఁడ వాడు నెత్తిన నుండ
న్యంఠుగారి తనప్పీహితులతోఁగూడ శ్రీ
నూనమునభరించి యామహిళామహా విద్యా
లయమున కాము విద్యోపాక్షణ మొనర్చు
వచ్చిన ప్రితిసాహవమున నందఁఁ బ్రవేశించెను.

ఇది ప్రథమభాగము.

౨

ఆ యువరి మాచారములగు మువ్వరిను
విక్రమపు శ్రీలుగాఁడలది రాజకుమారి పరి
అను లామోడకుఁడ బోల్కొనిపోయిరి. అప్పు
కామిగోడి నుభామగామున వాడు మెట్టి
రత్నమునఁ గలుగుమూర్తిపైఁ గల్గెట్టియున్న
తో, ఎట్టి ముగ్ధ సత్వమున వా మహిళావిద్యా
లయ ముచ్చటి బ్రతిష్ఠించుకొనెనో తెలిసి

కొనెను. శ్రీల యున్నతయే మహాకథమున,
తిలమాదర్శమున, కరమూర్తిగన, కై హిశ
లోకదీగివ్రతమున వాడు లేలగుచుండెదోని
అతనికి నెంతూర్జనముగ బోధపడెను. విద్యో
పాక్షణాక్షణమెవచ్చిన విద్యార్థినులవలె వా
కచ్చటి కమలములకుఁ గట్టుబడియందొక
ట్లాడంబయి, బ్రతమబద్ధ లమ యామో
డములిచ్చి వా దావిద్యాలయమున మహా
విద్యాపయివలెను కలుండలాడేని యువనాధిప
భవమునకు వెదకిపోయిరి. అయి పార్థవి
రతి క్రిగిపోయిరి. అయెనుక్క నువలెనుల
లేర నామవిద్యయగు కల్యాణ కామ కల్గి
యలు పెంచుచుండెను. వాఁడొనగిని
మహావిద్యార్థమున వాడు స్వప్నాడియం
దీయ పురుషుల కన్నిదేశముల శ్రీలకల్గి
క్రమములయ్యుచుండెనో వెల్లడించుచు నవ
కాశము కలిగినపుడెల్ల ప్రపంచదర్శియగు
చెప్పను చేయను నేర్వరలయన మహానాయక
లామభాతియందునయింపుచు వచ్చినదియు,
నిందికాడేనిచేఁ బ్రతిష్ఠించెదనీన అ మహా
వ్యనుమహా ర్థయనఁ బురుషు లందరికొనను
మగునుచున్నాలో శ్రీలుకొన కట్టివారగుట
కవకాశము కేర్పడియున్నదియు, రమ్యుం
బుడనులు శ్రీక్కి యందొనియుండుట కవ
కాశమునందనియు, రమభావి భాగ్యోగయ
మునది యుమకాలమనియు, నాచార
శృంఖలానిబద్ధము బానిసభక్తియుననున్న శ్రీ
కాశిని రమరాజకుమారి దీప్త్యానీమలకల్గి
మగునట్లుదేసి రమకట్టి యువకాశముల గ
ర్పించినదనియుగంధీరకథమున వాడు వారితో

.....

కీ. శే. జమిందారిని మోశే నుబ్బలక్ష్మి దేవి
 (చిట్టెమ్మ) గారు. మోశే కృష్ణరావు గారు
 (జమిందారు, ఏలూరు) సత్తీతిలకము. ఎల్లరిచె
 మెప్పువోంది 21 వ ఏట పరమపదించిన
 ఈ త్తమ సాధ్య.

.....

నేదో ప్రసంగమును జేయఁబోవుచు నాకస్మి
కముగ వారాయందున్న తన తమ్ముడగు పార్థ
సారథిని గుర్తించెను. తోడనే వారందఱు అట్లు
మాటువేషముల వచ్చిరని యామెకు విశేష
మైపోయెను. 'పురుషులు లోనికి రారాద
నియు, వచ్చిన మరణశిక్ష'—యనియు వా
రావిద్యాలయద్వారమున నుగ్రముగఁ జెక్కిం
చుకొనియున్న ను వారంత ధైర్యముగ నందు
బ్రవేశించుట కామె కొంతతడవ క్రోధవిప
శయై తన నాయకురాలగు నిందిరాదేవియొద్ద
కుఁబోయి వారి మోసమును వెల్లడింతునని
వట్టుబట్టెను. ఏకదేశ సంజనితులగు తమ్ముఁ
గఁపాడవలసినదనియు, వా రొసరించుకొన్న
జానమునుబట్టి తమ్ముఁజంపినయెడల రెండు
రాజ్యములవాఁకిని ఘోరముగ యుద్ధములై
పోవుననియు, అట్టి యుద్ధవాతావరణమున
వారి మహిళామహావిద్యాలయము కూలి
పోకుండనుండదనియు రాజకుమారుఁ డామెను
బ్రార్థించెను. చాల తడవామె యందులకు
నిరాకరించుచుఁ దమ కార్యఖడ్గముల భార
మును వహించుచున్న తమ రాజకుమారియే
అందునుగూర్చి నిర్ధారించుకొనుననియు తమ
మహోద్యమమునకు—తమ స ద్ య త్న
ఫలావా ప్తికి—అవసరమైనయెడల తన బిడ్డ
యగు నహల్యను సహితము బలిదాన
మొసంగ సంశయింపననియు అట్టి సందర్భ
మున మానవజాతియందలి ఒక యర్థభాగ
మగు నాఁడుజాతి యున్నతి సంశయూస్పద
ముగ నున్నప్పుడు తానొకసోదరుని, ఒక
రాజకుమారుని ప్రాణములఁదీయుటకు సంశ

యింపననియు' జెప్పుఁజొచ్చెను. అయినను
ఆమెయం దాత్మధర్మమునురాగముతో నొరపి
కొని బాధకల్పించుటచేత నామె తనబింక
మును విడచి వా రొకటిరెండు రోజులలో
పిద్యాలయమువిడచి పోయినయెడల వారి
యుదంతముతరుల కెఱిగింపకుండనుంచుటకొ
ప్పకొనెను. వారట్లునుకొనుచుండగ నావిద్యా
లయమున మహాఘాపికయగు భానుమతీ
దేవిపుత్రిక మాలతి యచ్చటకువచ్చుట తట
సింఁచెను. ఆమె వారాడుకొను మాటల విని
యున్నను ధీరోదాత్తులగు నామువ్వరను
గఁపాడుట కొవ్వకొనెను. తరువాత వా
రా మహిళావిద్యాలయమున స్త్రీలేమేమి
బోధించుచుండిరో బాలిక లే యే విషయ
ముల నేర్చుకొనుచుండిరో గ్రహించుచుఁ
బ్రొద్దుగడపిరి. వారు నేర్చుకొనుచున్నవ
న్నియు బురుషస్వప్తములై ప్రాతఃగిరియున్న
విద్యలేయనియు, అందేమియుఁ గ్రొత్తవడు
వులును నననమార్గములును లేననియు, అడు
డెప్పుడేమియు గ్రొత్తదానిని కనిపెట్టలేద
నియు గృష్ణవర్మ తనస్నేహితులతో పలుకఁ
జొచ్చెను. మఱియు నకాముఁడగు ప్రవరు
నియందు లభానురాగయై ప్రలాపించు వహూ
ధినివలె పురుషజాతిపై కింకవహించియున్న
శకుంతలపై నాతఁ డనురక్తివహించుచు నా
'విద్యాలయమునందలి కాంతల హృదయము
లన్నియుఁ బీడుపడియున్నవనియు' వేయిగృ
హముల రాణులయి బిడ్డలఁగనుచు మాతృ
దేవతలయి పురుషుల కుత్సాహమిచ్చి యుం
డవలసిన బాలికలు గ్రహచారవశమున వం

ధ్యాత్వమునఁ బ్రకాశించు చుండిరినియు,
శృంగారరసమున కవకాశముండని బ్రదుకు
స్త్రీజన్మ మెట్లగుననియు, విషయసాయకుని
యాగడములకు వజ్రకఠినమైయున్న వారి హృ
దయములఁ జూడదనకు గుండె నీరగుచున్న
దనియు కామోన్మాదమున నుపన్యసించఁ
జొచ్చెను. తరువాత భోజనసమయమున
భుజించునప్పుడుకూడ విద్యాలయమందలి
కన్యలు ఏవో శాస్త్రములఁగూర్చి పూర్వ
పక్ష సిద్ధాంతములొనర్చుచు సందడిచేసి తమ
యందలి జ్ఞానతృప్తిని వెల్లడించిరి. తరువాత
నచ్చట యుద్వాపనమున నొకచో గొండలు
బాలికలు తమజీవితముల వసంతకాల మంత
రిందిపోవుచున్నదనియు, సంసారసౌఖ్యము
లకు వెలియైనబ్రదుకు నిరర్థకమనియు, 'అనా
శ్వాసితదుఃఖతే మనసిసర్వమనన్యో'మనియు,
గృహములఁ జక్కజెట్టుకొను సామర్థ్యము
విడలకు నమస్తవిద్యాపరాయణతవలన నెట్టి
ప్రయోజనమును లేదనియు, మఱియు విద్యా
ధురీణురాండ్రగు యువతులనుజూడ పురుషుల
కొకవిధమైన ద్వేషమనియు నీ విధముగ
తమలోదాము చెప్పుకొనుచుండుటకు వా
రాశ్చర్యపడిరి. తరువాత నావిద్యాలయ
మున జగద్ధితమునకై యిందిరాదేవి చేయు
సత్ప్రియత్నములకు సంపూర్ణ ఫలావాప్తి
కలుగునట్లు స్త్రీలై కన్యకంశముగ దేవునిఁ ప్రా
ర్థించుచు మనోజ్ఞముగఁ బాడుకొనిరి.

ఇది ద్వితీయభాగము.

మఱునాటి యుదయమున మాలతి రాజ
కుమారునియొద్దకువచ్చి తనతల్లివారు పురుషు
లని కనిపెట్టినదనియు గావుననిక విలంబము
నర్పకుండ వెంటనే విద్యాలయమును విడచి
పాటిపొండనియు హెచ్చరించెను. తామింకను
విద్యాలయమున నుండునట్లామెను వశ
మొనరించుకొని వత్తునని కృష్ణవర్మ వెడలిపో
యెను. శకుంతలకును భానుమతికిని విద్యా
లయమునఁ బాసఁగకుండనున్నదనియు, పర
పదార్థాపహరణప్రవీణులగు గ్రంథకారులవలె
శకుంతల తన పదాభిప్రాయతస్కరణ మొన
ర్చుచుండునని భానుమతి యనుచుండునని
మాలతి చెప్పినదానిసిబట్టి గాజకుమారుడు
గ్రహింపగల్గెను. ఆమె వెడలిపోయిన తరు
వాత పార్థసారథి మాలతిని రాజకుమారుఁ
డిందిరను మెచ్చుకొనుచుండగఁ గృష్ణవర్మ
వచ్చి తాను భానుమతికి సర్వమెఱిగింపవలసి
వచ్చినదనియు* తమరాజ్యమున నామెకుఁ
గొంతరాజ్యమిచ్చి అందామెను సర్వసుందరీ
లోకమునకు బ్రభిష్ఠినిగా, నియంతనుగాబట్టా
భిషేకమొనర్ప నాశంజూపింపనియు, ఆమె
యందుల కారాత్రి ప్రత్యుత్తరమిత్తునని సెల
విచ్చినదనియు, తా నతికష్టమున నామె
యంతవఱకు నోరుమూసికొనునట్లు చేసికొని
రాఁగలిగితి ననియు విన్నవించెను.

నాటిసాయంకాలమున పర్వతారోహణ
మొనర్ప రాజమూరితో స్వారివెడలిరి. మార్గ

* తమ రాజకుమారుడ కామె లోద్బవిన యెడల

మధ్యమున రాజకుమారునిగూర్చిన ప్రసంగమువచ్చెను. రాజకుమారి తనయుద్యమున నుస్థిరయై యుండిపోవుటయే జరుగునడల నతడు హతాశుడై, విచ్చిన్నచేతస్కుడై దారుణముగఁ జచ్చిపోవునని స్త్రీవేషధారణ మొనర్చియున్న ఆ రాజకుమారుడు తన్నుఁ తాఁజెప్పుకొనెను. అందుల కామె యొకరి యాజ్ఞానుబద్ధముగ తనజీవితస్వతంత్ర్యమును బోగొట్టుకొనుటకుఁ దాను వట్టిపసికూసను గాననియు, అన్యకన్యాసాధారణమైన బుద్ధితో తన యిష్టానిష్టములఁ బాటించకుండ అన్యూహనర్హుకొనునట్టి ప్రాచీనసమయములకుఁ దాను బద్ధురాలుకావలసిన యావశ్యకత లేదనియు, తాను తనజాతి నుద్ధరించుటకై జీవితమును సహితము ధారవోయ బద్ధకంకణయై యుంటిననియుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను. తరువాత వారు పెక్కువిషయములగూర్చి ప్రసంగించుకొనుచుఁ జీకటి పడుచుండగఁ బర్వతావరోహణ మొనర్చిరి.

ఇది మూడవభాగము.

౪

ఆ రాత్రివేళ వారా కొండక్రింద నిర్మించుకొన్న గుహారమున నాసీనలయియుండగ నా రాజకుమారి తనకేదైన గీతములఁ బాడవలెనని కోరగ వాసంతియును నామె స్త్రీల ప్రాక్తనజీవితములఁ దలంపునకుఁ దెచ్చుచు 'అశ్రులశ్రులు—వ్యర్థాశ్రు!'లని తమహృదయములఁబుట్టు విషణ్ణత్వముగ్గడించుకొనుచు కొన్నిగీతములఁబాడెను. ఆ రాజకుమారి మహా

మర్షమున నామె నదల్పుచునట్టి భావతరంగములన్నియు నిర్వాహితత్వమునఁ దివి కూర్చుండి సంస్కారశూన్యతై యుండుట వలన నుదయించినవనియు, స్త్రీజాతికిఁజెల్లిన పూర్వసంఘటనములన్నియు నిర్విశేషముగ నశించినవనియే తా మూహించి మఱల నచ్చట తమకగుచున్న పునఃసృష్టియందుఁ దమకలవడియున్న ప్రతిభయు, బ్రజ్ఞయు, సాధారణతేజమును పూర్ణముగ నుపయోగమునకుఁ దెచ్చికొనవలెననియు నుద్బోధించెను. ఆమె రాజకుమారునివంకఁ దిరిగి వారిదేశపు గీతమేదైన బాడవలయునని కోరగ నా రాజకుమారుడు తాను తనదేశముననుండగ తనమనోహరిణిపై తనకుగల ప్రేమను వెల్లడించుచు రచించిన గీతములఁ గొన్నిబాడెను. అట్టి శృంగారాత్మకమైన రచనల ననవ్యాయాసమున రాజకుమారి మనకవుల శృంగారసావస్మారమును గూర్చి దీర్ఘముగ నుపన్యసించెను. పూర్వకవుల శృంగారసము నిశ్చలమును, పవిత్రమునగు ప్రేమతత్వము నుగ్గడింపక, కేవలదైహిక సంజనితముచు, జంతుసాధారణమునగు కామోద్రేకము నభివర్ణించుననియు, అట్టి మిథ్యాప్రణయములను మనవా రెంతవిదల్చుకొనిన స్త్రీజాతి కంత శ్రేయస్కరమనియు, శీతువాసన్నమైన గిరిగర్భములఁ దాగి యుండు మిడుతలవలె తమ యంతరాళములఁ బుట్టు కామోద్వేగముల నడందికొని జితేంద్రియత్వమునఁ బ్రకాశింపవలెననియు నామె తనస్త్రీల నుద్బోధించెను.

ఆమె యింకను రాజమూరునితో వారి దేశమందలి స్త్రీలవైఖరులు చెలియునట్టి గీతమొకటి పాడవలయునని చెప్పగ కృష్ణ వర్మ మధ్యపానమున నుదయించిన తాత్కాలికోన్నాదమున 'గైరమ్మ'ను గూర్చియు 'మొకమ్మ'ను గూర్చియు నాడువాండ్ర కర్ణములకు వినిపాంపుగాని గేయముల నుత్సాహమున బాడజూచ్చెను. తన కొడలు ముండుకొనిపోవుచుండగ 'ఊరకుండ వయ్యా!' యని యరచుచు రాజకుమారుఁ డాతని నొక్కటికొట్టెను. అప్పు డామహిళా సంఘమున నామూపురుసు పురుషులని వెల్లడియగుటచేత నెంత సంక్షోభమైన నుదయించెను. మధుకోశమున కేమైన తగిలియెడల నలుదిక్కులకును పాటిపోవు మధుమక్షికము లవలె నప్పు డాబాలికాసంఘమంతయు గుఱారమునుండి నానాముఖముల చెదరిపోయెను. కొంతసేపటి కా రాజకుమారి యావలనున్న వంతెనపైనుండి స్వారియొనర్చుచున్న గుట్టముతోఁగూడ ప్రమాదవశమున నచ్చటి యేటిసీటియందుఁ బడిపోవుటవలన నా స్త్రీ సంఘమున హాహాకారము లుదయించెను. చైతన్యవిహీనయై ప్రవాహమునఁ గొట్టికొని పోవు తన ప్రియురాలి నాయేటి నీటినుండి ఈవలకుఁ దెచ్చి పరిజనుల కందిచ్చియు నా రాజకుమారుఁడు తనపురుషత్వము బట్టించు కొనుటచేత వారితోడఁ బోవఁజాలకపోయెను. అయినను అతఁడు పాదచారియై తిరుగ నా విద్యాలయోద్యానమునఁ బ్రవేశించి అందు నడచుచుండగ పార్థసారథి యచ్చటికి

వచ్చి రాజకుమారి యేమేమిచేయుచున్నదో సర్వమెఱిగించెను. అతఁడు చెప్పిన వానిని బట్టి రాజకుమారి మూలతీ నెంత ప్రశ్నించినను ఆమె కొయ్యవలె నేమియు మాట్లాడకుండ నుండిపోయెననియు శకుంతల కన్యాసంఘము నుండి పలాయితమైపోవుటవలన తాత్కాలికముగఁ బుట్టికొనవలసిన రాజకుమారి యామె బిడ్డయగు నహల్య నామహిళా విద్యాలయద్వారమున కావలఁ బాటనేయ నియోగించినదనియు తెలిసికొనెను. కృష్ణ వర్మ శకుంతల నెచ్చటికో లేవదీసికొనిపోయి యుండుననియు, అతఁ డామె నేమిచేసినను చేయవచ్చుననియు పార్థసారథి యనుచుండగ, కృష్ణవర్మ యంతరంగమున మిగుల మంచివాడనియు, హాస్యరసైకలోలుఁడై సంతమాత్రమున నవినీతివర్తనుఁడని చెప్ప రాదనియు రాజకుమారుఁ డతని నగ్గింపఁ దొడంగెను. అంతలో నా విద్యాలయాధికారి బులిరువురు వారి నాక్రమించి పట్టుకొని రాజకుమారి సమక్షమునకుఁ దోడ్పాని పోయిరి.

వారు పోవునప్పటికి రాజకుమారి యెదుట భానుమతి వారు పురుషులని యెఱిగియుండియుఁ బట్టి యొప్పుగింపని నేరమునకై గొప్ప యాత్మరక్షణోపన్యాస మొకటి గావించుచుండెను. అదంతయు సాంతముగ విని రాజకుమారి విద్యాలయ మును స్థాపించునవ్వ డామెయొనర్చిన శపథములకుఁ భిన్నముగాఁ బ్రవర్తించినందు నను, బుద్ధిపూర్వకముగ నమాయభంగ

మొనర్చినందునను ఆమెను వెడల నడచు చుంటినని స్పష్టముగఁ దెలియఁజెప్పెను.

అంతలో వార్తాహరురా లొకతె వచ్చి రెండుయు త్తరముల నారాజకుమారి కందిచ్చెను. అగదోకదానియం దామెతండ్రి తానా రాజకుమారు నామెవద్ద కంపునవ్వ డత్తుగ్రముగ నామె యొనర్చుకొన్న శాసనములఁ దెలిసియుండనందున వానిని గూర్చి తెలిసినంతటనే ఆమె యక్రమ మొనర్చుకుండ నివారించు తహతహతో తొందరగవచ్చి యర్ధరాత్రిసమయమున రాజకుమారుని తండ్రియగు విజయరామ రాజేంద్రునిచేతులలోఁ బడిపోసిననియు, అతఁ డామె యావరణమంతయు ముట్టడించి తన పుత్రుని కపాయమురాకుండ తన్నుబట్టి యుంచుకొనెననియు వ్రాసియుండెను. రెండవదానియందు రాజకుమారుని తండ్రి తన పుత్రుఁ డామెయొద్దకు వచ్చియుండెను గావున నాతని కెట్టి యవజ్ఞయొనర్చినను ఆమెను ఆమెవారిని నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చి యామె యాగడముల నామమాత్రావశేషముగా జేసివేయుదుననియు, ఆ యుధయవంశములను చేసికొనియున్న ప్రాక్తనసమయమునకు బదురాలయి ఆమె తనకుమారునిఁ బరిగ్రహించి తీరవలెననియు వ్రాసియుండెను. అప్పుడు రాజకుమారుడు కేవల స్వేచ్ఛాపతియై యున్న యామె రహస్యముల నెఱుంగఁ పరిశోధించు నపాత్రపుఁబుద్ధితోఁ దానచ్చటకు రాలేదనియు తమ కిరువురకును పాలితవ్యమగు రాజ

సమయమున కొకభంగము వాటిల్ల కుండ వలయునను మహాంధోళనముతో పురుషులకు దుర్గమముగ నామెచే ననుభాశించఁ బడుచున్న యాసీమలఁ బ్రవేశించితినినియు, తాను స్త్రీకాతియన్నఁ దుచ్చముగఁ దలపోయునట్టిప్రకృతిని బుట్టినవాడ గాననియు, ప్రపంచమున స్త్రీలెంత మహిమాన్వితస్థితికి వచ్చుట కవకాశముండునో అంత మహాస్థితికి వచ్చుట కొడంబడినయెడల మానవలోక మింకను తేజస్వంశమయి, సౌఖ్యారంభ సంయుతమయి, నకల కళ్యాణానుగుణావహమై యుండునని భావించు వాడనియు, బాల్యకాలమునుండియుఁ దనకు లోకమిందిరామయమై యుండెడిదనియు, గావునఁ దానారూఢయావనుఁడై ఆమెను స్వయముగ సందర్శింప నరుగు దెంచితినినియు, అందుల కామె తండ్రి వ్రాసియిచ్చిన యనుజ్ఞాపత్రములే సాక్ష్యమనియు చెప్పెను. అంతలో మహాసైన్యములతోఁ బురుషులూ విద్యాలయమును ముట్టడించిరిని విద్యార్థినులయందు గొప్ప కలకల ముదయించెను. ఆరాజకుమారి వాగిపై మండిపడి వారికి గట్టిగా చీవాట్లు పెట్టి తమయావద గడవజెట్టి దమవగల సాధించి తమకు శుభ మొడగూర్చువారు న్నారనియు, వారువచ్చి తమకై యుద్ధమొనర్తురనియు, లేనియెడల తమ జన్మ స్వాతంత్ర్యముల సంరక్షించుకొని తమ యోగ్యతను జగద్విదితముగ నుంచినేయుటకు తానే న్యయముగ కనచియై, ఖడ్గ

పాణియై సకల మానవలోక శిరశంపన
యోగ్యముగ రణరంగమున నురుకఁగల
ననియు, నిత తన సమక్షమున నింత యల్ల
రికిఁ గారణభూతలైన 'మహానాయకల'ను
మఱునాఁడు శిక్షింతుననియుఁజెప్పి వారం
దఱ నావలకుఁ గొట్టివైచెను.

తరువాత నామె రాజకుమారునియొద్ద
కువచ్చి ఆతఁడు మిగుల నుత్తమప్రకృతిని
సంచరించెననియు, మహా రాజకుమార
యోగ్యమైన ప్రవర్తనయందుఁ బ్రవర్తించె
ననియు, అందులకు తన కృతజ్ఞతను తెలుపు
కొను చుంటిననియు బలికి, తనప్రాణముల
గాపాడినందులకుఁ దన మనస్సంగీకరింప
కున్నను వానికన్నిటికి ధన్యవాదములఁ
జెప్పకొనెను. అయిన సంతమోసమునఁ
దమ యావరణమునఁ బ్రవేశించి, తమ పరి
చారికల మూర్ఖత్వలఁజేసి అన్ని యసత్య
ములాడి, అన్నివిధముల తన్నును తనవాం
ఁడను పలుదెఱఁగుల భంగముల పాలుచేసి
యున్న యాతనిని పరిణయమాడుట హాస్యా
స్పదమనియు, అతని కెన్నటికిని పశీకృతు
రాలై యతనితోడి దేశోక్తముగ బానిస
యయి ఆజన్మాంతముండ నూహించుట
కంటె యాగడ మింకొకటిలేదనియు, ప్రపం
చముననుండు బంగారమంతయు నతనికి
కిరీటమై పోయినను, భూమియందుండు
మానవుల నాలుకలన్నియు అతనినే యేలి
కగఁ నంగీకరించినను తానుదుల కొడం
బడుదానఁ గాననియు స్పష్టముగఁజెప్పి తన
పరిజనులచేత వారినావలకు గెంటించివేసెను.

ఇది నాల్గవభాగము.

మన మాండ్రమునకుఁ బరివర్తించిన
కావ్యకథ యీవిధముగ నున్నది. ఆంధ్ర
భాషకు శిరోభూషణములగు నుత్తమగ్రంథ
ములన్నియుఁ బరభాషలయందలి కావ్యము
లాధారముగ వ్రాయఁబడినవని భాషాభి
మానులందఱకుఁ దెలిసియేయున్నది. పూర్వ
కవులందఱు గీర్వాణకల్పవృక్షచ్ఛాయను
గూర్చుండి తమ భాషాంతరీకరణములందు
స్వతంత్ర రచనల నెడనెడఁ జొప్పించుచుఁ
దమ ప్రతిభావిశేషముల వెల్లడించిరి. శ్రీ
నాథుఁడు దననైషధమునఁ జెప్పికొనినట్లు
వారాయాకావ్యములఁ నశేషమనీషి హృ
దయంగమంబుగా శబ్దంబు ననుసరించియు,
భావంబుపలక్షించియు, రసంబుఁ బోషిం
చియు, నలంకారంబు భూషించియు, నౌచి
త్యం బొదరించియు, ననౌచిత్యంబు పరిహ
రించియు మాతృకానుసారమున గావ్య
కల్పనమొనర్పఁ బరిశ్రమించిరి. అట్టి మహా
కవులుసహితము కొన్ని సందర్భములఁ బండి
తప్రకాండులకుఁ దృప్తికరముగా వ్రాయఁ
జాలకపోయిరి.

మనమీగ్రంథ మాండ్రభాషయందున్న
వైఖరిని 'మక్కికి మక్కిగఁ' జేయుచుండ
లేదనియు, మనబుద్ధులకుఁ దోచినట్లు మా
ర్చివేయుచుంటిమనియు స్పష్టముగఁ జెప్ప
కొనుచునేయున్నాము. అయినఁ బాశ్చాత్య
వ్యామోహములఁ బరిభ్రమించుచు నాండ్ర
భోరణులు మనములఁబట్టియుండు నాంధ్ర

మహాశయులీ కావ్యమున సర్వమును మూలానుసారముగఁ బరివర్తించిన బాగుండియుండునని తలంపవచ్చును. వ్యావహారిక భాషాభిమానులగు మహామహాలు శైలికిష్టముగ నున్నదనియు, సర్వజన సుబోధ్యముగ లేదనియు, వ్యవహారభోగణిని ప్రవాహరూపమున నోట నెట్లుండునో భాష నట్లుండని గ్రంథములముగముఁ జూడరానియు గ్రంథముచు మనసునఁ బెట్టకుండఁ, జెవినితేర్చకుండఁ చేతబట్టకుండఁ ద్రోసివేయవచ్చును. శైలియందు ప్రాక్తన పద్ధతులఁబోవు గ్రాంథికవాదులు భాష యొకను గాఢపాకమునలేదని యాక్షేపింపవచ్చును. అట్టిసందర్భమున సర్వజనులకుఁ దృప్తికరముగ నెవ్వరును రచింపజాలరు కావున—

ఉ. అంచితైవ వారలితి

యారసి యారసమున్ గ్రహించి లా
లించినఁజాలు కొందఁ అని
లే వివిలే పని నిందనీయు వా
రంచు రచింపమానుడుమే !
అందఱినిం దనియింప మమ్ము ని
ర్మించిన బ్రహ్మకై నఁ దర
మే ! యిది పెద్దలెఱుంగ కుండులే.

అని వర్తమానమున నాంధ్రకవితాగురులగు దిరుపతివేంకటేశ్వరుల వైఖరి నవలంబింపవలసి వచ్చుచున్నది.

మూలకావ్య మాంగ్లమున రచింపఁబడి తొంబదియేండ్లగుచున్నది. అట్టిగ్రంథమున నాధునికభావము లెట్లుండునని కొందఁ

క్షేపింపవచ్చును. అందును రాజకీయవిషయముల టెన్నిసన్ తనకాలమున మిగుల వెనుకఁబడి యుండినవాఁడు. అట్లయ్యును నాతఁడీయొక్క గ్రంథమునందే భావిసూచనముల కనురూపమైనభావములఁ బ్రకటించెనని విమర్శకు లేకగ్రీవముగ నంగీకరించుచున్నారు.

In one direction alone did Tennyson really contribute suggestive ideas, and that was when dealing with the Woman's Movement. In the Princess he was for the first and last time really in advance of his age. There is a healthy progressive note in this poem, and reactionary as it may seem to modern minds, it seems to me on the whole a just and sympathetic presentment in poetic form of the problem connected with woman's place in society.

The line "Woman is not undeveloped man but diverse", goes to the root of the Sex question, and might well be pondered over by certain extremists to day. The Emancipation of women has passed through many phases since Tennyson's day ; yet can we better Tennyson's general estimate:

"The Woman's cause is Man's
They rise and sink together." ?
— Arthur Compton—Rickett.

అనఁగ శ్రీ స్వాతంత్ర్యోద్యమమున టెన్నిసన్ కాలమునుండి యెన్నియెన్ని పరివర్తనము లేర్పడినను టెన్నిసన్ తన గ్రంథమునందుఁ బ్రకటించిన యుత్తమభావముల

మించి మనమేమియు వెల్లడింపజాలమని యర్థమగును కాదా?

గ్రంథమహాత్మ్యమునుగూర్చి మనభావములకుఁ దెచ్చుకొనుట కింతకంటె యధికముగఁ జెప్పవలసిన దేమియులేదు కావున నిక చెప్పవలసియున్న యుత్తరభాగమును ప్రారంభింపవలసినదని 'మనోరమ'ను గోరుకొనుచున్నాను.

నే నిట్లంటిని.

కావ్యమున ద్వితీయాశ్వాసారంభము నుండియు కవికథకులకు విశ్రాంతియొదవుటకై మూలకథయందలి స్త్రీలు గీతములఁ బాడినట్లు పాటలఁజెప్పుచు వచ్చినాడు. అట్టిపాటలకుఁ బ్రతిగమనకావ్య మాలకించుచు నిచ్చటఁ జేరియుండు స్త్రీలఁ బాడవలయునని మేము తొలుతఁ గోరుకొంటిమి. కాని వారాయా సందర్భముల బాడుచున్న పాటలు మన కావ్యప్రకృతికి భిన్నమై యుండుటవలన మూలకావ్యమునందలి పాటలనే కళావతిచేత నామెకుఁ దోచినట్లు రచింపఁజేసి నేను పత్రికల కిచ్చుచున్నాను. ఇప్పుడీ యుత్తరభాగమునకుఁ దొలుతనున్న గీతమును సాభిప్రాయసూచకముగ 'లిలియా' పాడినట్లున్నది. దానిభావము నీయుత్తరకథకు శిరోభూషణముగ నొక్కపద్యమునందు రచింపవలసినదని నేను కోరగ కళావతి ఈ 'సింహావలోకనము'న నారంభమునఁగూర్చి నొకపద్యమును రచించెను. దానిభావ మసంపూర్ణమును, అస్పష్టము

నగుటవలన యర్థమింకను విపులముగఁ జెప్పవలసినదని యడుగఁగ దానికింకను తొలుతఁ గూర్పవలసినదని వేఱొకపద్య మల్లియిచ్చెను. కావున రెండవపద్యమును ముందును మొదటిపద్యమును తరువాతనుగూర్చి మీరీ పద్యభావములఁ జూచికొనఁదగునని మిమ్ము గోరుకొనుచున్నాను. రెంటియందును గొన్నిపదముల చర్చితచర్చణముగఁ జెప్పఁబడుట గుర్తింతురుగాక.

మ. భవదీయంబగు కంఠనిస్వసమె శుం

భక్తీల్లిమై బోవు నా
హవభేరీ భవలండు రియ్యముగఁ ద
న్నానందితుం జేయి సుం
శ్రవణీయంబగు నీదు నైభుల స
ర్వాంగీణ రోమాంచుడై
భవదామోదముఖియై నైద్యుతగతిన్
భావించు నప్పట్లనన్.

మ. భవదీయప్రజచ్ఛియింప నడుమన్
భాసిల్లు నీయాప మా
హవ మధ్యానఁ తిగుక్కుమంచు దనకు
ద్యధైర్యముం జూప, సుం
ప్రవసీయంబుగఁ దక్షణంబి యసి చే
తంబూని కల్పాంత కై
రవ భీమంబుగ క్రతులం దునుము సుం
రంభంబి యూహించెదన్.

స్త్రీలఁగూర్చి కొంత యవహేళనముగ నింతవఱకుఁ గథ సాగియున్నది గావున నిక నైన స్త్రీల యుత్తమతత్వమును ప్రదర్శింపఁదగుననియు, ఏలైన స్త్రీ స్వాతంత్ర్య రక్షణార్థమైన యుద్ధోదంతమునుగూడ కథ

యందుఁ బ్రవేశపెట్ట దగుననియు సర్థము వచ్చునట్లు 'లిలియా' యిట్టి గీతములపాడె నని యున్నది. ఆలుబిడ్డలఁ గాపాడుటకై ప్రాణములైన న యుసింపక మహావీరులు యుద్ధరంగముల నుఱుకుచుందురు. సంఘ మునఁ బురుషులకున్న తిగాని, పతనముగాని స్త్రీలతోడిదే యగుటవలన స్త్రీల యాశ యములగూర్చి యొకసక్కియములాడు వైఖరులగుండు కథలకు స్త్రీల కొద్దెట్లుండ గలదు? కావున నికనైన నట్టిభోరణిని గట్టిపెట్టి కథనుదాత్త తత్త్వమున సాగింప వలయునని లిలియా గోరికొనుచున్నది. తదనుగుణ్యముగ నిక కథయుఁ జెప్పఁబడు చున్నదని గమనింతురుగాక.

రా జ కు మారి

ఆవల మేము రెండడుగులు వేయునంత లో నచ్చట నిలచియుండిన యొకవిగ్రహ మునుండి, 'నిలువుఁడు. ఎవ్వరది?' అను కంఠస్వర మొకటి మాశ్రేణములఁబడెను. 'సంస్థానమునకుఁ జెందినవార మిద్వార'మని నేననుచుండగ నారక్షకుభటుఁడు మమ్మాన వాలుపట్టి 'రండు. దయచేయుఁడు. మీ నిమిత్తమే యాలోచనసభయందున్నారు. వారిరువు రీవఱికి వచ్చిరి. మహారాజును మేల్కొంచి సేనాధిపతులతో నున్నారు.' అనిపలికి కవచధారియు ఖడ్గపాణియునగు న్నాసైనికుఁ డొక్కసారిగ నక్కడనుదయించిన మహానగరమువలె నున్న మావారి శిబిరమునందు గుడ్డతోఁ జేయఁబడిన యొడ్ల గుంపులనడుమ సింహధ్వజములతో

నాగ్రహవేళమున వణికిపోవుదానివలె గాలికి సంచలించుచున్న రాజగుడారమువకుఁ మమ్ముఁ దోడ్కొనిపోయెను.

లోనఁ దీక్షణమగు దీపముల కాంతి యందుఁ దోలుతనాకనులు చీకట్లుపడెను. నన్నుఁజూచి యచ్చటఁ జేరియున్న వీరు లొండరులతో వెటకారములఁ జెప్పుకొను నట్లాక క్షణ మేమోగుజగుజలు పోయిరి. అంతలో నెంతఁ ద్రొక్కియించినను అణగి యుండని దానివలె వారియందలి యపహాస్యతత్వ మొక్కసారిగ చిక్కున నీవలకు వచ్చుటచేత నచ్చటి మహావీరులు, మహారాజులు, పరిజనులు నొడకైఱఁగకుండ కడుపులు చెక్కలగునట్లు నవ్వఁదొడఁగిరి. మాయాఁడువేసములు మాకు ప్రారవడి పోయెను గాని వారికట్టి జగన్మోహనరూప ములఁజూచుట కదియేకొత్త. ఆపైన వారు పౌరుషహితులును, ప్రతాపశాలురునగుట వలన నాఁడువేసమున ఎధఃపతితుఁడనగు రాజకుమారుని నన్నుజూచి పొట్టలఁబట్టు కొని వికారముగ సకిలింపఁదొడఁగిరి.

అంత వివేకతమగు నవ్వవలని యానంద భాష్పములతోఁ బ్రక్కలెగరొజుకొనుచు మారేంద్ర కమలాకరవర్మనుజూచి "రాజా, నీవిక విడుదల పొందితివి. మారణయునకు 'హమీ'గా నిన్నునిలిపి యుంచితిని. అయిన నీ వేషముతో నిదివాఁడో లేక యేవైన గొట్టుగాయు నెట్టి యువతియో నాకుఁదెలి యకుండ నున్నది. మాపాకళాలల నెంగి ఘటనెత్తు బోనకత్తెలైన నింతకన్నపరిశుభ్ర

ముగ నుందురుకద!" అని తిరుగ నవ్వఁ దొడంగెను.

ఆ మహిళావిద్యాలయోద్యానమునం దలి శూరాంగనల హస్తములకుఁ దొరక కుండఁ బారిపోవునపు డచ్చట క్రిందఁబడుట చేత నా యాడువేసపు చీర బాడయి డాగు లుపడి యుండెను. మఱియు నాపాదశిరః పర్యంతమును నేను రాజకుమారుడననుట కయోగ్యమైన వైఖరినుండి పోతిని.

అప్పుడా వీరులలో నొకఁడు తననోటికి చేయి అడ్డముగఁబెట్టి ప్రక్కనున్న వేటొక వీరునితో రహస్యముగ "చూచితివా! సోకుడు దగిలిన వానివలె నెట్లున్నాడో!" అని నన్నుజూచి పరిహాసమాడుచుండగ మాతండ్రి యుగ్రముగ నతని నవలోకించుచు "మీ సోకుడులను మిమ్మును సైతానుఁడెత్తుకొని పోవలె"నని యాతని శపియించి నాతో "ఇట్టి యపాత్రవైఖరి నుండకుండ కత్తులఁబట్టి యుద్ధమొనర్పఁగల మగవాఁడవగు"మని నన్ను దలిం చుచు 'పోమ్ము కృష్ణవర్మనాకు సర్వమెఱిగించెను.' అని పలికెను.

తాననాతిక్రమణ మొనర్చు బడిపిల్లలు గురువుల బెత్తపుఁదెబ్బలకును వాటితోడి చీవాట్లకును తలలువాంచి యావలకుఁ బాటి పోవునట్లు నేనచ్చటనుండి యావలఁబడి రాజలాంఛనముల మెఱయు నెప్పటివేషమును ధరించి అప్పటి కుదయించియున్న సూర్యప్రకాశమున ధగధగలాడుచు గృష్ణ

వర్మను కలసికొంటిని. ఆ సమావేశము తొలుత మాకిరువురకును కొంత సిగ్గుకలిగించెను కాని రాత్రి యాతఁడు పాడినపాట కును—నేనెప్పుడు కొట్టినదెబ్బకును పరస్పరము పెల్లడించుకొనిన తరువాత నాతఁడు తన కథనిట్లు చెప్పెను.—అట్లు మాపురుష త్వమును పట్టించుకొనుట కాతఁడు మిగుల విస్మయపడి యావలకు పలుగిడెను. అంధ కారబంధురమగు సానితా సమయమున నాతఁడు దారి తెలియకుండ నడయాడు చుండగ నొకచోట దుఃఖవివశయయి పరిచే వనమొనర్చు శకుంతలను కలసికొనెను. "కాని యంతలోనే మీతండ్రి సైనికుల హస్తములలోఁ బడిపోయితిమి.—అయిన నా శకుంతలమాత్ర మొక్కమాటయైన పలుకదు మారాడదు ఆగుడారమున నున్నది" అని నన్నును పార్థసారథిని అక్కడ కుఁ దోడ్కొనిపోయెను.

అక్కడ ప్రోవులు బెట్టఁబడియున్న ఆ యుద్ధపరంపరలనకును ఏదేనియున్నత స్థానమునుండి బలాత్కారముగఁ బడగొట్టఁబడిన శిలావిగ్రహమువలె శకుంతల నేలపైఁబరుం యుండెను. అనుకంపనీయమగు ఆమె యా కృతినిజూచి నేను టిచ్చపడిపోతిని.

సైన్యముల వెనువెంటఁ గ్రుమ్మరుచుండు సేవక స్త్రీలజాతికి చేరియుండువృద్ధాంగన యొకత ఆమె పార్శ్వమునఁ గూర్చుండి తదేకధ్యానమున నామెను జూచుచుండెను.

పార్థసారథి సోదరి మపలక్ష్మించుచు
“అక్కా! యేల వాపోయెదవు?—రల
యెత్తి మమ్మొక్కసారి చూడుము. మే
మిందఱమును నీకు ఋణపడియున్నాము.
అయినను నీవుచేసిన దానియం దయుక్త
మేమున్నది? ఏకోదర సంబనితుఁడవగు నన్ను
నీ రాజకుమారుని స్వహస్తములతో మరణ
శిక్షకుఁగురి చేయలేవుకద! గహనమగు
పరిసితులయందు చేయదగిన దానినిచేయుట
కంటె హృదయసౌఖ్యమింకొకటియుండదు.
కావున నీవు ధీరచిత్తనై ఉపశాంతివహిం
చుటలెస్స.” అని పలికెను.

అచేవిధమున నేనుచు—“అమ్మా! నీ
పూరణిల్లవలెను. ఏ వ్యక్తిముందు నాకీ
సర్వధరామండలమును కొరగావని భావిం
తునో అట్టి యామెను నేను సహితము
పోగొట్టుకొంటినికానా?” అని పలికితిని.

ఆమె నామాటలవిని కదలి రుద్ధ కంఠ
మున మెల్లగ నేప్పుచు లేచి కూర్చుండెను.

“ఆహా! నాబ్రతు కెందులకు? కాల్ప
నా? ఆమెను—నాజీవిత సర్వస్వమైన నా
మిత్రురాలిని—చూచుచుండగఁబోగొట్టు
కొంటిని. హతబుద్ధి నై, మందభాగ్యునై
ఆమెయెడ ద్రోహమొనర్చి—ఆమెకు,
నాకు, సర్వమాని నీలోకమునకు దూరమై
పోతిని. ఇంత తుచ్ఛస్థితికిఁ బాలయి నేనెట్లు
జీవింపగలను? — నాయొద్ద మీరొనర్చిన
శపథముల కనురూపముగ నెందులకుఁ
బ్రవర్తించినారుకారు? అట్లయిన నాకింత

మునిగియుండక పోవునే!—ఎంతపాడు!—
ఎంతతుచ్ఛము! ఇంత పాపాత్మురాలను
నా కుపశాంతియెట్లు?” అని వాపోవ
దొడంగెను.

ఆమె మాటలకు కృష్ణశర్మ తన పశ్చా
త్తాపమును వెల్లడించుచు — “అయిననో
యుత్తమాంగన! నీకై, నీ పసికూనకైన
నీ పువళమిల్లి జీవింపవలయునని ప్రార్థించు
చున్నాను. వృథావాపోయిన నేమి ప్రయో
జనము?” అని పలికెను.

ఆమె యందులకుఁ గొంచెము బిగ్గరగ
నిట్లుచు విహ్వలింపఁ దొడంగెను.

“ఆహా! నా అహల్య!—పుష్పమువంటి
నాముద్దుబిడ్డను బోగొట్టుకొంటిని—ఇఁక
నీ జన్మమున నాబిడ్డమొగముఁ జూడను
గావలయు. కఠినాత్మయగు నాయుందిర
నాబిడ్డ నికనాకు దక్కనిచ్చునా?—చూచు
చుండగ నెంత యావదకుఁ బాలయిపోతిని!
ఇఁక నాబిడ్డ యేమయిన నెవ్వరి కేమికావలె?
చూచువారు లేక, ఆదరించువారులేక
నిష్కారణముగ, నిష్కరుణముననది చచ్చి
పోవుచు గద! లేదా, నిరాదరణమున రోగ
వీడితయైపోవును గావలయు! ప్రతిదానికి
ప్రతియల్ప నేరమునకు ‘ఈపిల్ల దానిపిల్ల’
యని కోసి పెట్టుచుందురు! ప్రతిదానికై తల్లిని
దలంచి వారు దానిని బాధించుచుందురు.
ఆహా! కనుమకోమలమగు నాముద్దుబిడ్డ!
నాయహల్యబ్రదికియే యుండినయెడలవారు
చెప్పకు దానినిబట్టి నేనిట్టి పాపాత్మురాల

వని నాయందెట్టి తాకటిక చెందమును వహించునో! నేను దానికెక్కడి తల్లిని! దురాత్మురాలనై దాని నచ్చట వెందుకు వదలి వచ్చితిని? అదిలేక పాడిల్లువలెనున్న యీ ప్రపంచముననే నేమిచేయుదును? నలుపురలోఁ దలవంపగునని, పరిహాసాస్పదురాలగునదునని భయపడి వారవృషాన ర్చిన గోలకు బీతిల్లుటచేత నాకింత దుర్గతి పట్టినది. ఇతనే నేమైననగుదును కాని నేను వారి గుమ్మము యొద్దకుఁబోయి నాబిడ్డ నిచ్చి వేయవలసినదని రేయిబవలేడ్చుచుఁ గూర్చుండిపోవుదును. 'నా అహల్య! నా అహల్య' అని వారిచెవులకు వెక్కిరియుగ నేడ్చుచుఁ గూర్చుందును. నాబిడ్డను నా

కప్పగించువఱకు నట్లానర్చి తీరుదును. తుదకు ప్రాణమునిసిగి నాబిడ్డను నాకిచ్చి వేయుదురు. దాని నెత్తుకొని నాహృదయ దుఃఖము నివారించుకొనవలయుఁగాని అంత వఱకు నాకూరటయుండదు. ఆహా! నా అహల్యను నాకుఁదిరిగి యొప్పగించు వానికి నేనెంత కృతజ్ఞురాలనైయుందును!"

"ఊఱిశిల్లుము లేప్పక నీవామెను పడయ గలవు." అని కృష్ణవర్మ పలికెను. ఆమె మాటుమాటాడక తన యెప్పటిసీతియందు భూతలమున నొరగిపోయెను. పరహస్తగత మగునప్పుడుకొన్ని యల్పకీటకము లొనర్చు నట్లు మరణమభినయించు దానివలె నామె నిశ్చలతత్వమున నుండిపోయెను.

సోదరీమణుల కొకమనవి

రాబోవు అక్టోబరు మాసారంభమున యథాప్రకారము గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. దానిలో స్త్రీలచే మాత్రము రచింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్య గద్య వ్యాసములు ప్రకటింపబడును. దీని కాంధ్ర విద్వత్సోదరీమణుల సాహాయ్య మత్యంతావశ్యకము. కావున సోదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను సాధ్యమైనంత త్వరగా బంపి దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాంగసుందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి.

సం. గృ. ల.

ఎండ్ లో

తివానికి తియ్యగా తేలిగ్గా చల్లగా
పుండే ద్రవాహారం.

పండ్లు పుచ్చపండ్లు, తాటిముంజలు.

చల్లగా త్రాగటానికి

నారింజపండ్ల పర్పతు

తరవాటి

పనగడుగు Rice Washings

తరుబూజానీళ్లు

తేనె—నీళ్లు

కొబ్బరికాయనీళ్లు

పానకము

తాటిముంజలనీరు

ఆపుచల్ల

చల్లమీదినీళ్లు కమ్మగాపుంటాయి.

వీటి ఉపయోగము ఆరోగ్యమూనూ.

అ యి తే

కృత్రిమంగా చల్లదనం వచ్చేటట్లు చేసి
వాడబడే

Iced(ఎడ్డ్) బాదంకీర్

మంగోలా

బనానా

వైస్ ఆపిల్

ఆరంజ్

మొదలైనవన్నీ వెంటనే కాకున్నా కొన్నా
శ్లకు శ్వాససంబంధమైన జబ్బుల్ని తెచ్చి
పెట్టవి. ఇది గమనించవాల్సిన విషయం.

ఈ ఆహారపానీయాలకు తోడు నిద్రకు
ఒక ధారాగృహముంటే (Remaining in

a house containing artificial springs
or jets of water) హాయి హాయనిపిస్తుంది.

వాగ్మటురి యీ ధారాగృహవల్లనే
వాసయోగ్యస్థానము

“ఆశాశమునందునట్టి గొప్ప వృక్షములచే
మూర్ఛరక్తి నడ్డగించుచు మల్లికార్జునలలో
చుట్టబడిన ద్రాక్షగుత్తులచే బ్రతాకించుచుండు
వనములో పండిలిని నిర్మించి దానిచుట్టు మహా
నవగల పన్నీరుచే తడుపబడిన వస్త్రములను
జాట్టి, మామిడిపండ్లు, మామిడిచిగుళ్లు, మామిడి
పూలగుత్తులు వీని నభోముఖముగ ప్రేలాడు
చుండునటుల గట్టి దానిలో నతిమృదువైన
అరటిచిగుళ్లు, చెంగళువ, తామరతాండ్లు,
తామరపువ్వులు, నల్లకలువలు యీ మొదలగు
వానిచే నిర్మించబడిన శయనమునందు గ్రీష్మ
కాలమున మధ్యాహ్నములో మూర్ఛకరణ
తాపమును సహించలేని మనుజుడు నిద్రించవల
యును. లేక పుష్పములు చిగుళ్లు కట్టబడి
విచిత్రమైన వస్త్రాభరణాదులచే నలంకరించ
బడిన హస్తములు... ముఖము వీనిమూలముగ
నుగంధమైన జలము వెలిపడుచుండు స్త్రీయొక
మైన బ్రాహ్మ మొదలగువానిచే శేయబడిన
బొమ్మనువించియుండు ధారాగృహమునందు
గాని నిద్రించవలయును. రాత్రులయందు
చంద్రకరణములచే వ్యాప్తమైన మేఘమీద
వసించవలయును.”

శ్రమాన్ని పోగొట్టే ఉపాయాలూ

“స్వస్థులైనచో చందనముచే తడుపబడిన శరీ
రముగలవాడు పుష్పమాలికలను ధరించినవాడు
... అతిమాత్తుమైన వస్త్రమును ధరించిన
వాడుమైన పురుషునికి జనించిన శ్రమము జల

మనచే తడుపుబడిన విషవక్ష్ట్రములు, తాటివిషవక్ష్ట్రములు, మృదువుగ గాలిరాతగిన వెనులయిన కలు మొదలగువానిచే చేయబడిన విషవక్ష్ట్రములు, జలకణములను వర్షించునట్టి మందపాతము, పచ్చకర్పూరము, మల్లికామాలము, ముక్తాహారము, హరిచందనము, ముచ్చటగు మాటలాడు శిశువులు, గోరింక, చిలుకలు ... మొదలగువాని సేవనచే నివర్తించును."

ఇది మనకు సాధ్య మెంతవరకు ?

ఎండల్లో ఆహార పానీయాల మాటటుంచి అదనపు వేడివల్ల కలిగే గెడ్డలబాధా, ఏమరియుంటే కలిగే తేళ్లబాధా వీటి నివర్తికి సూక్ష్మ సాధనాలు తెలుసుకొనుండటం మంచిది.

గెడ్డలు

పసుపు, వేపాకు, గన్నేరాకు వీటిలో దేన్నైనా నూరికట్టి గెడ్డలు హరిస్తవి.

చంద్రకాంతఆకులు, దాసానిచెట్టుఆకులు, తమలపాకులు వీటిలో వేటికైనా ఆముదము చరిమి వెచ్చతేసి గెడ్డలకు వేసినా అవి హరిస్తవి.

బియ్యపు పిండికాని యెర్రమన్నుకాని నీళ్లతో వ్రుడికించికట్టి ఉపయోగమే.

మంచి గంధంలో రసకర్పూరం గాని హరితకర్పూరంగాని కలిపి, బాలింతజోలు పట్టు, కచ్చిక ఆముదముకలిపి పట్టిస్తే గెడ్డలు అణిగిపోతవి.

చందనతైలపువాడుక, చందనబొమ్మలు

అరగలేసి లేపనముచేయుట, కాపడము, శీతలోపచారాలు వీటినిగురించి వివరించ సక్కలేదు తెలిసిన వాడుకలు కాబట్టి.

తేళ్ల బాధకు

ఏంచేసేదానికీముందు కుట్టినచోటుకు వైగా గుడ్డపేలికగాని తాడుగాని బిగించి కట్టి, చన్నీళ్లలో స్నానంచెయ్యడం మంచిది. అపైన ఏదో ఒక లేపనవెయ్యొచ్చు.

ప్రక్రియలు

పెద్దపుల్లిపాయ రెండు ముక్కలుగకోసి దానిమీద సున్నపుపొడిచల్లి రుద్దితే మంట తక్షణం నిమృళిస్తుంది.

పసుపుముద్ద కాల్చి పొగవట్టే విషము హరిస్తుంది.

నేలవేముపైనరుద్దీ నేవిస్తేనూ విషం నివర్తిస్తుంది.

గచ్చపప్పు గంధం అంటించి నిప్పుతో కాస్తేనూ విషం హరిస్తుంది.

నవాసారం సున్నం కలిపి వాసనచూచినా, కుట్టినచోట అంటించినా, కుప్పింటాకు నూరి పట్టించినా, ఉత్తరేణిఆకులు నూరి పట్టించినా విషం నిస్సందేహంగా విరుగుతుంది.

దుబ్బుపువేరు గంధం, వస గంధం, కుంకుమకాయ గంధం, గోరోజన గంధం ఉపయోగమే.

అది అందిరి! ఇంట్లో పల్లవా
మాస్కావాసి! పిలువబడగా!

ఎండల్లో మావల్లోకిరిగి కప్పువది బ్రతుకు
తెనుపు మామకోవాల్సినవానువ్వాదుగా.
పిరికి ఎండవడ తాళడంవల్ల ఎండబెట్టు
కల్లటంకట్టు. దీనికి తగు చికిత్స చేయకపోతే
కొన్ని సమయాలలో ప్రాణహానికూడా.

ఉదరం, తెలివుండకపోవడం, నోరెండ
టం, రిలసోప్స్, పోటు, దిమ్ము, నైరంగమూర్ఖు,
బాటలు... ఇవి లక్షణాలు.

ఇలావడతాకితే బాగాగలిగివచ్చే పి
దికాంతుకు గడిచికి నీనుకెల్లి పడుండవట్టి,
యట్టుమాగక, చల్లటిగుడ్డ నోవటిమీ
మంచి, బాగా విసురునూ తెలివుంటే ఇంత
చెల్లటి నారించవండవడంతో పానీమో
ఇచ్చి అప్పుటికి ఒకవిధంగా తేరుకోకుంటే
కాళ్లరుకు కలువంపడం మొదలిడి.

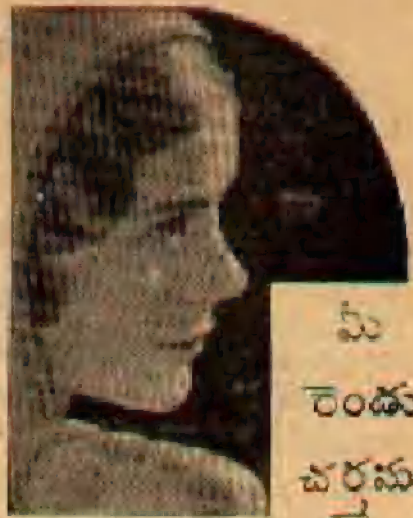
పిల్లలపక్షయంతో

అతి బాగ్రత అవసరం. ఎండ బెట్టు
(Sunstroke) వేదీమి బెట్టు (Heatstroke)
రెండూ ముప్పు తెచ్చి పెట్టేవే.

ప్రమాణం ఎంతమాత్రమూ ఉచితం
కాదు యాకాలంలో.

పిల్లలగదుల్లో తలుపులకు కిటికీలకు పట్టి
వేరుచాపలుకట్టి నీట్లుచల్లురు. పండ్లరసము,
రెండుమూడుమాడ్లు నీట్లు బ్రాసిస్తుంటే వా
లా అనుకూలం.

ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసేనుస్తులు తాగి
పాటటంప్రసాదం.

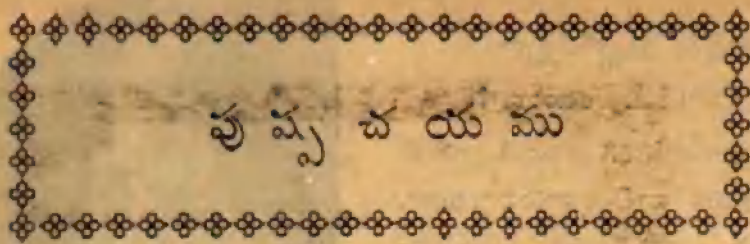
మీ
రెండు
చరము

లను నుందరతమముగా
జేసికొనుడు

యది చక్కలు, గీరలు, యదరాలు క్రింద చక్క
మన జీవితమువల్లనే నై లక్ష్మమున గతతరము
ప్రాంతంమను. త్వంతోకి క్రింద చక్కమునగు
క్రిందగంధులు వశించు. కావుననే కల్గిది చక్కలు
వల్లము. అప్పుడు క్రింద చక్కము క్రిందగంధులు ముడు
కలు గీరలు ఏర్పడును. చొందరగముకోరక ఇం
తుకు చక్కముల చేయలేకుగా క్రొత్తవసాంపులు.

వల్లవిమచ్చలు గీరలు, గుడుతులు :
ప్రతికూరి పాండ్స్ కొట్టుకొని పూయూతున్నారో,
క్రిందగంధులు క్రిందగంధులు ఉరం అకోస్థితుల
మగజీవి పొందవల్లము గావడును.

గణప చర్మము, వార మాయును. ప్రతి
కాత్రి పాండ్స్ కొట్టుకొని వలం పాండ్స్ వలం
నిమిత్త క్రింద మాభవించిన, వాడకు, చేతులకి, పూనిక
మమివనువలమున చర్మము మృదువుగా మగోదర
యగుగా.

పుష్పచయము

లిండెన్ బర్గు శిశువు కేసు

నాగరికత, పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రము ఎంత వేగముగా పాశ్చాత్య ప్రపంచమున—
ముఖ్యముగా నమెరికా ఖండమున— పరువులిడుచున్నదో యంతకంటెను ద్విగుణీకృత
ముగ వేగముతో ఘోరనేరము లచట ప్రబలుచున్నవి. ధనరాసులమధ్య పొరలాడు
చున్న ధనికులు ప్రాణముల నరచేతిలో బ్రెట్టుకొని నివసంపవలసి వచ్చుచున్నది. కఠిన
శిక్షలునేయుచు ప్రభుత్వము వేయిగనులతో గనిపెట్టియున్నను స్త్రీస్థులు మితిమీరి
ప్రబల శాంతజీవికములను మాట్లాడుతూ పటావంచలు జేయుచున్నారనుటకు ప్రపంచ
మంతయు గగ్గోలుపుట్టించిన యీ లిండెన్ బర్గు శిశువుపాత్య కేసు నిదర్శనముగానున్నది.
దానివివరములు క్లుప్తముగ క్రింద వ్రాయబడినవి.

1932 వ సం॥ మార్చి 1 వ తేదీ ఉదయము హోవ్ పో, న్యూజెర్సీ (అమెరికా) సమాపమం
కోక ధనవంతున కొకదాది తనపాలనమునందున్న 21 నెలల బాలుని మేల్కొలుపుటకు వెళ్లెను. అచట
బాలుడు లేచు గాని, పదివేలపానుల నడుగుచు వ్రాసినచీటి యొకటిమాత్ర మందుండెను.

ఆమె ఆరవులు, గోల ఇంటిలోనివారందరిని అచటికి దిచ్చెను. క్వెరలో శిశువు చోరులచేతులలో
బడినట్లు తెలిసిపోయెను. అయింటికి మైలుదూరములోపలజేయున్న పోలీసుల కావర్తమానము వెంటనే
తెలియజేయబడెను. తరువాత ఉదయమున భాగములుగా నున్న నిచ్చెనతోగూడిన మోటార్కొకటి సమాపము
వెళ్లుచున్నట్లు ఒకరు దెలిసిరి. చోరులు మోటారుమీద పోయిరి. ఈవార్త పోలీసులందరికి తెలుపబడెను.
వారిని వెదకుటకు మితితేనిధనముగూడ వెచ్చమయ్యెను.

దినములు గడచుచుండెను. పదివేలపానుల ధనమిచ్చుని పలుమాకు పంకరప్రాంతోడి చీట్లు వచ్చు
చున్న యుండెను. దొంగమాట్రము పట్టుబడలేదు.

మార్చి 8 వ తేదీ దా. జూన్స్ కౌండెక్ అను కొక యుపాధ్యాయుడు దొంగలకును లిండెన్ బర్గు
వారిని మధ్యనర్తగా మండునదిజెప్పగా నందరు దానికి సమ్మతించిరి.

అయింటికి దక్షిణపువ్వున నిచ్చెనభాగములు గనపడెను.
యిచ్చ నిద్రావారములమీది చింతతో నుండెను.
వవాటికయ్యె. దొంగని గుర్తొనెను. వాడు దొంగలించి
వములతనవారే లిచ్చను ముకటిచ్చుటకై కోరబడిన
కాళ్ళకావవాటికయందే యిచ్చెను.

...లు సాగుచున్నయుండెను. శిశువు దొరకలేదు

బిల్వారి భామ

“అదో అమ్మ వస్తూంది!”

“వూ, ఊ! అమ్మదీ!”

మే 12 వ తేదీ దొంగలంపలదేవ భవనమున కైదు మైళ్లదూరమున శిశువు తలలో వొక గుహా గుండులో నచ్చిపడియుండుట కనుగొనబడెను. ఈభూరమునకు ప్రపంచమంతయు నుడికిపోయెను.

ప్రశ్న పరంపరలు లైలు చేరెను. అందరిని అనుమానింపకొదగిరి. కుదకా యింటనున్న వై లెట్ మార్స్ అను సేవకరాలగు యింగ్లీ షు యేవరి ననుమానముపై నిర్బంధించిరి. కాని — ఆమె ఆత్మచార్యజేసికొనెను!

కాలము జరిగిపోయెను. మే 1 వ తేదీ 1933 వ సం॥ కాండక్ చోరువిచ్చిన పెన్సిల్వేనియా న్యాయస్థానాంగరూపి జె. జె. పోల్కెవర్ అనుపేరుతో నున్నట్లు పోలీసులకు దరియవచ్చెను. ఈలోపల చీట్లపైవగుల వ్రాతలబట్టి శేరస్థుడిట్టి యాకారము గల్గియుండునని నిర్ధారణములు జేసిరి. కుదకు పెన్సిల్వేనియా వైక్ మున్నచోటు కనిగొనిరి. అది బ్రూజో రిచ్చర్డు హార్ట్ మన్ వద్ద దొరికెను. వారు వ్రాతలబట్టి నిర్ణయించిన ఆకారమున కారము పరిగా పరిపాదెను. పెంటనే ఆరేని ఆరెట్టుచేసిరి. దొంగ దొరికెను. పరిశోధనలు ముగిసెను. దొంగను వెతకుటకై కచ్చ 80,000 పౌనులు!

విచారణ ఆరంభమయ్యెను. హార్ట్ మన్ తో మందుచువచ్చెను. విచారణ 1935 వ సం ఫిబ్రవరి 13 వ తేదీవఱకు జరిగెను. ఆరకు చోషియని నిర్ణయించిరి. విచారణకు 32,000 పౌనులు కర్చయ్యెను!

ఇది ఇంతటితో ముగియలేదు. చోషి అపీలు గావించబడెంచెను కాని ఆరేనివద్ద వైక్ ములేనందున ప్రభుత్వమువారే ఆ కర్వులకు భరించిరి. ఆ అపీలు ఆంగికరింపబడనందున సుప్రీముకోర్టుకు తిరిగి అపీలు గావించిరి. దీనికి 16,000 పౌనులు కచ్చ!

దానివలనగూడ భరిత మగపడలేదు. 1936 జనవరి 17వ తేదీ యారేని మరణశిక్ష జరుగవలసి యుండెను. కాని అట్లు జరుగలేదు. అది మార్చి 31వ తేదీని మరల వాయిదా. అప్పుడుగూడ తప్పిపోయెను. కారణము? పోల్ కేందర్ అనునతడు తానే ఆసేరము గావించియుంటిని పోలీసులకు తెప్పెను. దానికి విచారణ జరుగవలసియుండెను. దాని కాలస్యము జరుగును. ప్రభుత్వమువారి కాలస్యము గిట్టడయ్యెను. కార్తవ్య హార్ట్ మన్ దివ్యువృత్తిని పొంది మరణశిక్ష కొనసాగించిరి. హార్ట్ మన్ కడపటివరకు తాను నిర్దోషిని చెప్పుచునేయుండెను!!

పట్టిరకయ్యాన్ని తరుమగొట్టితే ప్రాణాలదీసుకొని పరుగెత్తింది

ఇప్పటికి దేవటికికూడ దయ్యములు మనుష్యులను పట్టి పీడించే ఉద్యోగములను పదలుకొన్నట్లులేదు. అయ్యవి పురుషులను, బాలురను, వృద్ధులను అట్టే తరచుగా బాధింపవు. యవ్వనములోనుండే స్త్రీలనే ముక్కుటముగా బట్టి బంధించుట సాధారణ మైనది. ఈ దయ్యముల విషయము భూతవైద్యులకంటె, వైద్యులకంటె బాధపడే వారికే యెక్కువగా తెలుసునని అనుకొనవచ్చును. సాధారణముగా స్త్రీలకు హిస్టీరియా యను వ్యాధివచ్చి వారు దానివలన విపరీతచేష్టలుచేయుచు బాధపడుచుండునపుడు వారికి దయ్యముబట్టినది అనుకొనుట వాడుకయైనది. ఈ విచ్చినమ్మకములకు లోనై చాలమంది యువాయువులు బొందుచున్నారు. ఇది విద్యాగంధములేని గ్రామస్థులలో

నెక్కువ. ఈ దయ్యముపట్టుటయు, దానికి యజ్ఞానులై యొనర్చెడి చికిత్సవలన గల్గు లాభము నితీవల వేలూరుసమీపమున జరిగిన వృత్తాంతమునబట్టి సోదరీమణులు దెలిసి కొందురని నమ్ముచున్నాము.

అన్నమ్మ, హనుమంత్ ఆను భార్యాభర్తలరువురు మదరాసు సమీపమునగల పల్లవరము గ్రామములు. వారు బంధువులున్న కరై గ్రామమునకు వచ్చి వసించుచుండిరి. అన్నమ్మకు దయ్యము పట్టినట్టి గుర్తులు గన్పించుచుండెను. ఫిబ్రవరి 14వ తేది సాయంకాల మామెను దయ్యము గట్టిగపట్టుకొని విడువకుండునట్లుండెను. వాడన్న యింటి ఇల్లలు మరియు వృత్తి విధూరి ఇత్యాదులతో దయ్యమును తరుచు గొట్ట ప్రయత్నించి విఫలమయ్యెను. అంతటా దయ్యము పెద్ద రాతిపెత్తుకొని బబానుపెంట నడువగా నామె పెంట మరియు వృత్తి త్రముదీసికొని దానిని భయపెట్టుచు పెంటరాసాగెను. గుంపుతీవవారంద రామెకు సాయ పడుచుండిరి. ఇంతలో విధూరిభరించి పూజారివారచట ప్రత్యక్షమై దయ్యమునకు (అన్నమ్మకు) రెండు ఉడుకులెంపకాయల నిచ్చిరి. దానితో దయ్యము రాయతోగూడ క్రిందబడెనుగాని పెడల నిరాకరించెను.

పూజారి మరియు చేతిలోని బెత్తమును దీసికొని అన్నమ్మను చావమోడెను. కాని దయ్యము పోవుట కంగీకరింపలేదు! పెంటనే పూజారి బెత్తము బారపిచి ఒక చెట్టుకొమ్మను దీసికొని మరల దేహ శుద్ధిగావించెను! అయితే దయ్యము—దానికి లెక్కలేదు కాబోలు—పోలేదు.

పూజారికి కోప మెక్కువయ్యెను. పెంటనే ఆపూరి గ్రామదేవతగడికి పరుగెత్తి అందున్న కత్తిని దీసికొనివచ్చి క్రిందపడియున్న అన్నమ్మను కొట్టుట కారంభించెను. గాయములపై గాయములయ్యెను. రక్తము చిమ్ముచుండెను. ఆమె గుడ్డలు ధూమియు తడిసిపోవుచుండెను. అయితేమాత్రము—దయ్యము ససేమిరా యనుచుండెను. ఎంత మెండిదయ్యము!

అంత టామెకు చుట్టు ఎండగడ్డిపరచి అగ్ని ముట్టించిరి. దానితో ఆమె చీరగూడ అంటుకొనెను. ఇంతవఱకు ప్రేక్షకులలో నొకరైన ఈ ఘోరమును నిలుపమనిగాని, “నీకు పుణ్యముంటుందిలెండి దయ్యము గాయా పొండి” అని ఆ దయ్యమునుగాని అనరైరి. కాని యిప్పుడా ఘోరమును సహింపజాలక ఒకడు అగ్ని వార్పిచేసెను.

తరువాత నీరి కష్టము ఫలించెను. దయ్యము పెడలిపోయెను. పాపము—దానితో అన్నమ్మ ప్రాణములుగూడపోయెను!! పూజారివారింత కష్టపడి దయ్యమును పంపి, దానితోగూడ అన్నమ్మ ప్రాణము లను తోడుగా పంపిండుల కారినపై మాత్యంతము మోసిరి! అన్నమ్మ శరీరముపై 16 కత్తిగాయము లుండెను!!

హనితయు సంకల్పము తనకు లేదనియు, దయ్యమును పెడలగొట్టుటకే వారి యిష్టప్రకారము ఆచేశముతో అట్లు గావించితినియు పూజాకిగారు వాదించిరి.

నిజమేననియు అంతటి మహత్కార్యము చేసినందులకు మరణశిక్షగాక యావత్తీవద్దపాంతరవాస శిక్ష మాత్రమే జేయుచున్నామనియు వ్యాయాధిపులు నెలవిచ్చిరి.

ఎంత యవిసీలికరమైనను, ఎంత ప్రకృతికి విరుద్ధమైనను, ఎంత ఘాతకమైనను, విజ్ఞాను లది ఎంత నికృష్టమైనదని, దుర్మార్గమని చెప్పినను కించిత్తుస్సార్థమునకై పశు ప్రాయములై మానవు లితిరులకు యావజ్జీవనరకము గల్గించు పనులను జేయ బూనుచునే యుండురు. మానవత్వము, దయాదాక్షిణ్యాది గుణములు—మరేమైన—వారిని అట్టి దుర్మార్గములనుండి వెనుకకు లాగజాలవు. ఈకింది యుదంతము దీనికి తార్కాణమైయున్నది. ఇట్టి పట్టుల నిట్టి మానవులపట్ల సంఘము చాల కఠినతవహించి నిష్కరుణముగ ప్రవర్తించిననేగాని ఫలితము గలుగనేరదు; అమాయకులై ఏపాప మెఱుగనివారలకు సరకయారతనలు నిలువవు; సంఘము మంచిసితికి రాజాలదు.

ధనబాదు సమీపగ్రామమున కొక బ్రాహ్మణుడు గలడు. ఆతనికి 16 సం. వయస్సుగల కుమార్తె గలదు. బరద్వాక సమీపగ్రామస్తుడొకడు 40 సం. ప్రాయమువాడనియు, ద్వితీయ వివాహమున కవియు మధ్యవర్తులు కన్యనశుగ నతడు తనకుమార్తె నాతనికిచ్చుట కంగీకరించెను. ముహూర్తము విధియింప బడెను. ఆనాటిరాత్రి వరుడు తన పరివారముతోగూడి యాదంబరముతో చదుదించెను. ముహూర్తసమయము వకు తెల్లి పీటలమీదికి వచ్చిన నరని జాడగా నతడు 40 సం.వాడు కాదు గాని 65 సం. తక్కువగాక తలంతయు తెల్లగనరని, పుండ్లజాడమియు లేక పండుముపలిగా గనపడెను. వెంటనే వస్త్రపుష్కమువారంద రా వివాహము జరుగరాదని యుద్దగించిరి. వధువుగూడ “మా తాతలాగముడుట కన్యకైన యాతనికిచ్చిన ఆత్మ హత్య గావించుకొందు”నని చెప్పెను. దీనికి తగిన సమాధానము జెప్పక వరువిపక్షమువా రందరు తిన్నగ జారిపోయిరి. కాని తాతగారుమాత్రము వివాహమునంతవఱకాచోటు గదలవని ఛీష్మికరించి కూర్చొనిరి. తుద కా వధువున కచటనే ఆతాత కనులయెరుటులే వివాహముయ్యెను గాని ఆ తాతనగూడు.

వివాహమునకు గావలసిన పరికరములన్నియు సమకూర్చబడి, జరుగవలసిన విధులన్నియు జరిగి యుండినందున ఆ కన్యవివాహ మారాత్రియే నిలువక జరుగవలసియుండెను. అటనుండు కొందరు యుదంబ జీని ఆప్రామండు బ్రాహ్మణులం దెవరైన వరుడు దొరకునేమోయని వెదుకకొచ్చిరి. వా రాయెను వివాహమాదమని పెన్మనుంది యుపవల బ్రతిమాలిగాని యెవరును సాపాసింపలేదు.

తుదకు వారు పగలంతయు పరీక్షలకు జరివి యలసి చాటప్రక్కనే చాపపై బయండియున్న యొక విద్యార్థిని గన్గొనిరి. ఆత డా మరుసన ముదయమున పరీక్షకు వెళ్లవలసియుండెను. వా రతనిలేసి తమ్ము వెంబడించువారి. అతడు దిగ్భ్రమియై తా నేమిజేయుచున్నదిగూడ దలంప నశక్తుడై చారిని వెంబడించెను. ఈలోపల ఆవిద్యార్థి తండ్రిగిగూడ గన్గొని కుమారుని వివాహమున కనుమతి యివ్వవలసినదని బ్రతిమాలగా నతికష్టముపై నాత డందుల కంగీకరించెను. తుదకు వివాహము తెల్లవారుజామున గావించబడెను. ఈ సమాచార మింతలో చుట్టుప్రక్కలవారందరికి తెలియుటవలన నచట జేరిరి. వీరందరు మూతన వధూవరులను ఊరంతయు నూరేగించిరి. అంతవఱకుగూడ ఆతాత అచటనే కూర్చొని యీతంతు ఆమాలాగ్రముగా చూచుచునేయుండెను. కాని తరువాత జరిగిన వివాహపురిందులో నాతడు పాల్గొనెనో లేనో తెలియదు.

ఇంటికి మించిన ఆదరణ—ఈవికిమించిన భోజనము

ఆంధ్రులగురులను కనుగొని మృష్టాన్నమిను ఆంధ్రబ్రాహ్మణహోటలు పెండ్లియాడటానికి నిదియొక్కటియే. ఈహోటలు యాభై వేలరూప్యముల మూలధనముతో యన్. జి. శాస్త్రిగారిచే స్థాపింపబడినది. నవనవాగరికత యేర్పాటులతో ఈ భవనము అలంకరించబడియున్నది. ఆంధ్రులకు కావలసిన వచ్చెళ్లు, (గోంగూర చింత కాయ వచ్చెళ్లు వగైరా) ముద్దపప్పు, వెన్నకాచిన నెయ్యి, ఆవకాయ, వేపుడు కూరలు మొదలగువాటితో భోజనము పెట్టబడును. భోజనము, రెండువేలల కాఫీ ఫలహారములు గదితోకూడ దినముకు 2 రు. మొదలు రు. 5 వరకు రేట్లుగలవు. మరియు యిక్కడ ప్రతిపదార్థము వెన్నకాచిన నేయితోనే తయారుకాగలదు. క్రిందవివరించిన మితాయి దినములను చక్కని ప్యాకింగుతో రైలుపార్శిలు ద్వారా గా జైలుపూర్వకు పంపబడును. శుభకార్యములకు ధరలు తగ్గించి యివ్వబడును.

తీపు	రాదంపూరి	1 9	కాతె	1 9
గీహార్	పాహాన్ పట్టి	1 9	ఆకప్పనా	1 9
చిలొటి	చంద్రకళా	1 9	కర్ణిబలాషి	1 9
పేజీ	కార్పిటి	1 9	మోహన్ లాల్	2 8
రాదంపూర్వా	బామాన్	1 9	కారము	
పాహాన్ పూర్వా	ద్రమోట్	1 14	వోంపుడి	1 9
పిస్తాబర్షీ	బానుంది	1 14	కారానీస్	1 9
రాదంబర్షీ	మైసూరుపాక్	2 8	కారాబూంది	1 9
కేసరిపేడా	సాదా	1 9	అటుమలం	1 9
దూక్షేడా	బంగీర్	1 4	మరుకు	1 9
ఖజ్జార్	జిలేరీ	0 15	పకోడా	1 9
బాదామ	లాడు	0 15	ఉప్పేరి	1 14
బానీలాడు	బూంది	0 15	గోదంరి	1 14
రవాలాడు	పూరన్నూరి	1 9		

ప్యాకింగు పోస్టేజి ప్రత్యేకము

జాస్తికావలసిన వివరములకు వ్రాయుడు

శాస్త్రి హోటల్ అండ్ రెస్టారెంట్

89 చిక్ పేట :: పెంగుళూరు సిటీ

గ్రంథ పరిచయము

“పల్లెయే సర్వప్రపంచము,
పల్లెవట్టు పంటపొలము కామధేవు,
పల్లెయే తన యహపరమ్ముల
భాగ్యదేవతగా” వెంచు భారతమాత ముద్దునిద్దడగు
రైతును క్రమక్రమముగా జేర దందరు కన్నెత్తి
దూచుచున్నారు. రాజనీతిజ్ఞులగు వాయువీలు, సంఘ
సంస్కారులగు శేతలు రైతువైపు తమ దృష్టుల
పారించుచుండగా “రవిగాంచరితో కవిగాంచు”
వన్న కవితుమారుడు రైతుజీవితము తనకెంతవ వస్తు
వుగా చీకొనకుండబాలడ. కర్షక జనమారుని
జీవితము కవితుమారుల కిటీవలనే పొడగట్టివది. అట్టి
కవితుమారులలో నీ ప్రస్తుతమును రచించిన చిరుమా
మిశ్ర విజయపార్థసారథిగా రూకరు. ‘కల్పవంశమును
గాలదమ్మిన కర్షకుల ప్రేమంపుజీవన’మును జేయును
లందు కనులపండువుగా, మనోహరముగా వర్ణించి
వారు. ఇందుగల సీతారాములజీవిత మాదర్శనా
యమై యతిరమ్యముగ చిత్రింపబడినది. వారు “చిరు
చింతారేని ప్రాణులు, చెలిమికలుములు గలుగు
జీవులు.” భారతజాతీయప్రతిములు.

కాని శేటిరైతున కింత యదృష్టములేదు. కవి
గారు వ్రాసినట్లు “విశ్వరం బతిదుర్భరంచా, గర్భ
చారిద్యమ్ముపాలై, కూటిపేద—గుడ్డపేదై, శేటి
రైతుండెక.” చీవి నందరు గుర్తించి వారి శ్రేయోభి
వృద్ధికి పాటుపడినగాని ఫలముండదు.

ఇందు ప్రకృతి రానుజీవులనును వర్ణించు పట్టున
పాత్రలను చిత్రించుచోట గ్రంథకర్త చాల వైపుణ్య
మును జూపినద కెల్లెను. ఈ చిన్నిపాత్రము కర్షక
జీవితమును జూపు మనోహరచిత్రము. 60 పేజీలు.
ముద్రణాదులు చక్కగవచ్చువి. వెల తెలియదు.
వలయువారు చిరుమామిశ్ర విజయపార్థసారథిగారు,
ముప్పాళ్ల, నందిగామ, కృష్ణాజిల్లా అని వ్రాయగలరు.

భారతదేశసంస్థానము లన్నిటి
నిజామురాష్ట్ర యందును మిన్నయై భాగ్య
పరిపాలనము వగరమని పేరొందిన ప్రాజరా
బాదు రాష్ట్రపరిపాలనా విధు
లు క్లుప్తముగ నిలదు వ్రాయబడినవి. ఆ రాష్ట్ర
యొలకేగాక ఆరాష్ట్రమును గురించి యెఱుంగుగోరు
నితరులకుగూడ నిది సుపయోగముగా నుండగలదు.
ఈ రాష్ట్రమువగల సంస్థానములు, వాని పరిపాలనము,
నైజాము పూర్వరత్నరే, రాష్ట్రవిభజనము, కావన
సభ, పరిపాలనమందుగల పలుకాఖలు చీవిని గురించిన
వివరములు వ్రాయబడినవి. రాష్ట్రీయభాగములను,
ముఖ్యపట్టణములను జూపు దేశపటముగూడ చేర్చబడి
నది. ఉర్దూపదము లితరులు సులభముగ గ్రహించు
రీతి వానికి తెలుగు ఇంగ్లీషు పరియైన పదములును,
వ్రాయబడినవి. చీవిని మరవరము ప్రతాపరెడ్డి,
బి.ఎ.,బి.ఎల్. గారు రచించిరి. గోల్కొండ ఆఫీసులో
దొరుకును. గోల్కొండ చందాదారులకు 4 అణాలు.
ఇతరులకు 6 అణాలు.

ఈ కరపత్రమును ఆంధ్రపాఠక
వయోజనవిద్య లోకమునకు చిరపరిచితులైన
కవివారపు సుబ్బారావుగారు
రచించిరి. ఇందు వయోజనులకు గ్రంథాలయములు
సులభముగ విద్యజేర్చు పద్ధతులు వివరింపబడినవి.
ప్రభుత్వమువారు చదువునవిద్య ప్రతివారికి చోటు
నిచ్చుటకు హక్కు విచ్చియున్నారు. కావున ప్రభు
త్వమువారితో సంబంధముండుటకు చదువు ముఖ్య
సాధనముగవచ్చుది. కానిని వయోజనులకు గ్రంథా
లయములే వ్యాప్తిజేయ చాల సాయపడును. ఈ
కరపత్రమును చేటపాలెము సరస్వతీ నికేతనమువారు
ప్రకటించిరి.

గృహ లక్ష్మి

శ్రీహరినాథావ
తారము
పైగంధమును శ్రీ కుసుమహర
వాధరత్వ ప్రచాదిసీసభ,
రాజమండ్రివారు ప్రకటించిరి.
నెల 0-5-0.

కలికాలమున పరమాత్ముని యవతారమనియు,
అయినను గొల్పినవారికి మోక్ష మతిమలభమనియు
శ్రీ హరవాధనిగూర్చి చాలమంది వమ్ముచున్నారు.
కాని కొంతమందిమాత్రము ఆయన పరమాత్ముని

యవతారముగాదనియు, నందరివలె సామాన్య మావత్తు
దనియు, ఆతని భక్తు లాఱునుగూర్చి చెప్ప విషయము
లుత్పేక్షలనియు వాదించుచున్నారు. ఈ వాదన
ప్రతివాదములతో నిట ప్రసక్తిలేదు. ఈ పుస్తకము
నందు హరవాధబాలుగారియొక్కయు వారి సతి
లిలకమగు కుసుమకుమారదేవిగారియొక్కయు పుట్టు
పూర్వోత్తరము లాది గాగలుగు విషయములు గలవు.
ఏమ భగవత్స్వరూపులని కావలసిన నిదర్శనములును,
పెట్టుమంది ఆభిప్రాయములును ఇందు చేర్చబడినవి.

పత్రికా పరిచయము

గోష్ఠి

“శ్రీమదాంధ్ర విద్యాపీఠగోష్ఠివారి యాజమాన్యమున బ్రకటిరమగు సచిత్రవైజ్ఞానిక మాసపత్రిక. ఇందు
ధర్మార్థ మోక్షములకు సంబంధించిన సకలవిషయములును సరసముగను సమగ్రముగను చెప్పింపబడును. ఆంధ్ర
రత్న గోపాలకృష్ణ లీలలన్నియు విందు ప్రదర్శింపబడును.” గోష్ఠి మహాదాశయములు గమనింపదగినవై
యున్నవి. ఇందుగల పద్యగద్యవ్యాసము బుద్ధేకపూరితములై విశ్వమానవ సౌభాగ్యరత మాకించువనైయున్నవి.
అల్పకాలములోనే ఈగోష్ఠి ఆంధ్రుల గౌరవాదరణములబడసి యభివృద్ధియగుగాకయని యెంచుచున్నాము.
పాలుచందా 1-8-0 రు. స్త్రీలకు, విద్యార్థులకు మాత్రము రు. 1-0-0. చలయువారు, మేనేజరు, గోష్ఠి,
దేజవాడ అని వ్రాయగలరు.

గోల్కొండ పదునొకండవ సంవత్సరాది సంచిక

పదునొకండవ సంవత్సరాదిసంచిక వందుకొనుటకు సంతసించుచున్నాము. వైభామురాష్ట్రమున గల
ప్రముఖులగు ఆంధ్రుల చిత్రపటములచేతను, ‘ప్రబాసితసమస్యలు, పశురక్షణము, స్త్రీసమస్య, సాంఘికసమ
స్యలు, కథలు, వాఙ్మయము, చరిత్ర,’ మొదలగు 23 వ్యాసములచేతను నలరారచున్నది. ఈ వ్యాసము
లన్నియు, ఆయా కాఖిలందలి ప్రముఖులచేత వ్రాయబడినవి. వీనిలో నిరుపురి స్త్రీలవ్యాసములు గూడ
నుండుటయగాక, తంజావూరు రాజాస్థాన కవయిత్రులనుగురించి పత్రికకుజేసి వ్రాసిన వ్యాసముగూడ గలదు.
ఏమ స్త్రీల కట్టిగౌరవము గల్గించిండులకు శ్లాఘనీయులైయున్నారు.

ది. 15/6/20

1750
సంవత్సరము
Continual

భారత స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ

గలరు. అప్పుడు భారతదేశమునకు భారతనారీమణులకు స్వేచ్ఛకలుగును. భర్త సహాధిపానముతో సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మనుభవించు రాణి.

పాకల రాజమణిమ్మ (మదరాసు)

“కార్యేషువాసీ” యను ముక్కను మాత్రమే తెలిసికొనిన కొందఱు పండితోక్తములు స్త్రీలు పట్టి కాసీత్యమునకుచక్క నవ్యమునకు బునికారని సంసారసంబంధములగు వాదాయవ్యయములగుడ వారు ముచ్చటించరావనియు నభవా యేదేని దెలుపబోయిన “నాడు వాని కింత పెత్తన మెందుకు పంటయింటిలో పడియుండకుండ” నను పురుషు లీ నవనాగరికతాప్రపంచమునగుడ నెందఱోయన్నారు. వారే వాలుగైదు తరగతు లాంగ్లమును పఠించినమాత్రమున నే యపరశ్వేతముఖునివలె తయారగుదురు. అట్టివారి వాదములను పాటించుట యనవసరము.

“కరణేషుమంత్రి” యనువది చక్కగ నెఱింగియుండిన దైవాదమున కవకాశములేకపోవుటయేకాక స్త్రీ లెట్టి స్వాతంత్ర్యలో యెట్టి మేధాశక్తిసంపన్నులూ తెలిసికొనవలెను. రాజ్యాంగమునకు మంత్రి కన్నుల పంటివాడు. మంత్రి యివీతిపడుడైన రాజ్య మెట్లుండును? మనవారు గృహరాజ్యనిర్వహణమున భార్య యందు మంత్రిత్వము నుపహరించియున్నారు. కవున స్త్రీలకు వా రెంతటి గౌరవాదరముల నొసగి యున్నారో తెలియవలెను. రాజ్యాంగవిధానమున నడుపుటయందు మంత్రినరు బుద్ధికాళమే ప్రధానము కాని రాజు పాక్షి మాత్రుడే కదా! మంత్రులమాట సరకునీయని నిరంకుశప్రభువుమాట యటుండనిండు. గృహరాజ్యపరిపాలనమున భర్త భూభర్తయగుగాక. భార్య యాతనిరాజ్యమును నడుపుటలో మంత్రిగా వాతనిగుడి గమలానరుపుటకు వాసిగా వాతని శుభంపఁజేయుటలో జనురతగల వేళ్ళగా, భుజింపఁజేయు నపుడు ప్రాణంపుఁ బ్రాణమును తల్లిగ నెన్నికష్టములనైన భరించునపుడు భూమివలె కలమును వదలక సర్వ లంకార సంకోభితయగు నవీనగృహలక్ష్మీవలెనుండు సాధ్వీమతల్లి సర్వస్వాతంత్ర్య కాదా?

ఇంతటి కార్యభారమును నెలతలతలపై నుంచవలెనన్న వారు పురుషులకుంటే నెంతటి సమాలోచనా పరులూ వా రెంతటి ఖతాగ్రబుద్ధులూ యనువది గమనించుకోకదా పూర్వీకు లెట్టి విరుపమాన స్వాతంత్ర్యము నవాదిమండి స్త్రీల కొసంగియుండుట. ఇక స్వాతంత్ర్యమున నెట్టిది? ఇంటియందు నడు పిల్లల వివాహవిషయ ములలోగాని మరియే యితర విషయములలోగాని భార్య యనుమతిలేనిదే పురుషుడు వ స్తంపజాలునా? పాశ్చాత్యవనితలవలె స్త్రీపురుషు లభేదముగ సంఛరించుటయే వివాహదులందు సంపూర్ణ స్వేచ్ఛావిహారమును సవాతనధర్మవిరుద్ధములగుచే భారతీయాంగనల కవి యాదర్శప్రాయములు కాజాలవు. మఱియు “లజ్జా తీరేకుల యునతయి; పాతంక్షాలయంతి” యను నాశ్వాక్తివాప్సన లజ్జచేతనే కడుగబడిన నిభిలపాతకలగు భారతీయవనితలు ప్రేమానిహీనులై ప్రవర్తించిన పతితలగుదును. పాశ్చాత్యాంగనల స్వాతంత్ర్యము మన యాచారవ్యవహారదూరములే కాక మన కనర్థదాయకములు.

జీవవిషయమునందుమాత్రము స్త్రీలు నిజముగ నవ్యతంత్రులు. ఆది ప్రయత్నించి సాధింపవలయును. ప్రకృతిము హిందూవారసత్వమున పితృత్వమునగాని, భర్త యార్జించిన విత్తమునందుగాని యతని యనంతరము పుత్రవతికాని స్త్రీ యేయిండుమంతర్మునను పాల్గొన నోదికొనక భరణురాని మాత్రమగుచున్నది. సంతానవతియైయుండినను పుత్రులు లేనియెడల భర్త యనంతర మతని యాస్తి సర్వస్వము, దానపూర్వకముగ ప్రాప్తియిచ్చినగాని చిల్లగవ్యయిన భార్యకు నెందడు. హిందూధర్మశాస్త్రమున సమష్టికటుంబపు టాదుల సంక్రమణములో స్త్రీవారసత్వముగాని స్త్రీల కెట్టి సంపూర్ణానుభవ స్వాతంత్ర్యముగాని లేదు. తుదకు తల్లి స్త్రీధనములో నైతము దుహితల కే కొంచమొకాని పూర్తిగలేదు. ఇట్టి లోటులను సవరింపఁగలగు స్వాతం

త్రమును మన శ్రీలు సంపాదించును. ఉభయభాషావిశారదలగు మన సోదరీమణులు సాధించగలిగిన, స్వాతంత్ర్య మిది యవచ్చును.

గంటి శృష్టవేణమ్మ (బొంబాయి)

“ఏనాఁడు భారతశ్రీ విద్యావతియయ్యను, గర్వమెటుంగక పరానాది ధన్యులమును గలరైయుండునో, ఏదివమున భారతనారి యొకమక్యముకలిగి పరశ్రీపురుషుల నిజసోదరీసోదరులుగ భావించి సమిష్టి కుటుంబమునం దాదరభావము వహించునో, ఏనాఁడు భారతాంగన నిరాదంబరజీవముగలరైయుండునో, ఏదివమున హిందూరమణి వినయసోకితైక్యమత్వములు కల్గి సీతాసావిత్రిలభాతి నడచుకొనునో, ఆనాఁడే అదివముననే భారతనారి పూర్వపున్వేచ్ఛ, పూర్వపుగౌరవము లదయఁగలదు” అను అభిప్రాయమును మొదటి శ్రీమతి పా. చంద్రకాంతామణిగారు తెలియఁబఱచిరి. ఈ వైవాక్యములంగల భావములలో నిమిడియున్న అర్థమును వదింప నెంతేనిపట్టును. ఇప్పటివిద్యావతి విద్యావంశలోకమంతయు పూర్వము మననాదు శ్రీల కెట్టి స్వాతంత్ర్యము వొసఁగలేదనియు, వారిని అజలలని కులవాడివారనియు చెప్పవచ్చును. ఏమూల, ఏసభ విన్నను ఈమాటయే నిరంతరముగ ప్రాగుచున్నది. అట్టియిక్కాలమున చంద్రకాంతామణిగారు రాక్షసుఁడౌపూర్వపున్వేచ్ఛ శ్రీ పదయవలయునన్న” అను వాక్యములో పూర్వము శ్రీలకు పరిపూర్ణ స్వేచ్ఛయుండినది అని తేల్చినారు. నిజమా యిది? అయిన నెట్టిది? అను కెందఁశములు విచారణీయములు.

పూర్వము శ్రీలకు స్వేచ్ఛయు, గౌరవమును లేదు అనుమాట వట్టిద. శ్రీ కెట్టిస్వేచ్ఛ, గౌరవము నొందినచో అను విషయము సావిత్రిచంద్రమతి సీతాదమయంతి ప్రముఖ వనితామణి చారిత్రమును నూత్నదృష్టింపదదవినఁ దలయవడును. వారి కెట్టి స్వేచ్ఛాగౌరవపదములు లేనిచో వారు పక్షిప్రవణరై, పతిపాదాంబుజ మధుపాననిరంతరులై యుండజాలియుండునా? నచ్చిన కష్టముల నుకులుగ దాటఁగల మెలపు వారి కెట్లొప్పునది? పతిసేవాప్రార్థనగత స్వేచ్ఛానిచోరపరాయణతననియే ఘంటాపథముగఁ జూటిచెప్ప నొప్పునుగదా! తన కెట్టి గౌరవము, స్వేచ్ఛయు లేకపోయిన చచ్చిన నాథుని యీ మహాపతిపరాయణ— సావిత్రి బ్రదికింపజాలియుండునా? స్వేచ్ఛాగౌరవపదార్థభావ సంగత్యుపశోభితచారిత్రమునకుఁబట్టియే గత ప్రాణుఁడనూజ, సప్రాణుంఁగా, రాజ్యవిహీను, నిజనాథు, రాజ్యరూఢుంఁగాఁ— అదయ లేర్పినది, నాథుఁడౌకొని గోజాంతరావాసిని చంద్రమతి. “ఇక నన్నుదక్క రామునింగూడలేదు— కానున్నఁ జచ్చెనని చంద్ర హాస భారాపటివ్రతచే” అను రామణు జంకెనలకు అకలంకమతియై, “చేయు మెట్టిపని నైనను; భయమా లేదు? కంకయా డాయఁజాలదు? ఆకయా మట్టుమీఁజేయు?” అని నిష్కాగతవిస్మయప్రకటనయతో నెదిర్చి, ననురూపాభిని విజనాథుఁడౌకొని గూలఁజేసిన పాధ్వీభాకరికొఁగూఁడుము నీత యా స్వేచ్ఛాగౌరవపదము లకు తెలియైయుండినచో? తను నట్లుదవులఁ బాసిపోయినను ఆతఁడే భర్తయని నిరూఢముగాంచికొని రేకాంతరవాసుని— నాథుని, ద్విలియ స్వయంతరమిమఁజేఁ దప్పించికొని, కొంతకాలము తిమ్మఁబాసియున్న అదృష్ట చేపతను దిగుగ వశవత్రిగాఁ గైకొనిన భర్తృపదపద్మపూజాలాలచిత్త— దమయంతికి స్వేచ్ఛలేదా? గౌరవ పదంబునకు దూరయైయున్నదా? శ్రీ ప్రపంచ బుడకు సహజంబుగ వొప్పియున్న గౌరవమే— స్వేచ్ఛయే— భరతభండంబును, భండంతరంబుల నఖండభ్యాతిం గడింపఁజేసినదని విష్ణుల్యులుకల్ల విశదంబగదా! శ్రీ విషయక స్వేచ్ఛాగౌరవపదంబులు భారతదేశంబునఁ బూర్వము లేనిచో, సమ సైదేశంబులకు నీరీపాత్రివత్వా దికపంప త్తిని పరదేశములకు మార్చదర్పియైయుండెదరా? పరపురుషుల— శ్రీల, సోదంసోదరీభావములఁ బూజించుటకు భర్తలఁ దమకు మోక్షదాయకులుగా గడించి యవయమాత్మ నిలయంబుల తన్నూర్తుల స్థాపించి, ధ్యానింపను, నేదంపను భారతనారీమణులు సర్వదా స్వేచ్ఛగలవారే.

పూల వేంకటసుబ్బమ్మ (తంబూరు)

టి. సి. యన్. గోల్డెన్ మెటల్ జ్యాయలరి మార్బువారి వివిధరకముల గాజులు

ఈ గాజులు అచ్చంగా బంగారు గాజుల
లాగే కాంతిలోనూ, వన్నెలోనూ మెరిసి
పోతున్నాయి. నలుపు కాపడములేదు.

2 సంవత్సరములు గ్యారంటీ యిచ్చేదిము

పెద్దపైకా గాజులు 2 యింటిలు మొదలు
పైబడినది ఆరే 1-కి రూ. 3 0 0

చుక్కచుక్కపైకా 1½ ఇంటి మొదలు 2 ఇంటిలకు
లోగా వుండునది ఆరే 1-కి రూ. 2 8 0

లేర్పైకా 1½ ఇంటిలకు లోబడినది
ఆరే 1-కి రూ. 2 0 0

వి. సి. ఖర్చులు ఆరే మొదలు 6 ఆరేలు
వరకు రూ. 0 6 0

గాజులకు ఆర్డరు చేయువారు వుపయోగిం
చేడువాళ్ల గాజుల చుట్టుకొలతను ఇంకితో
మార్కుచేసి పంపండి.

వలయువాడు:—

టి. సి. నాగలింగప్ప

అందు కంపెనీ,

280, వాల్టాక్సు రోడ్డు,

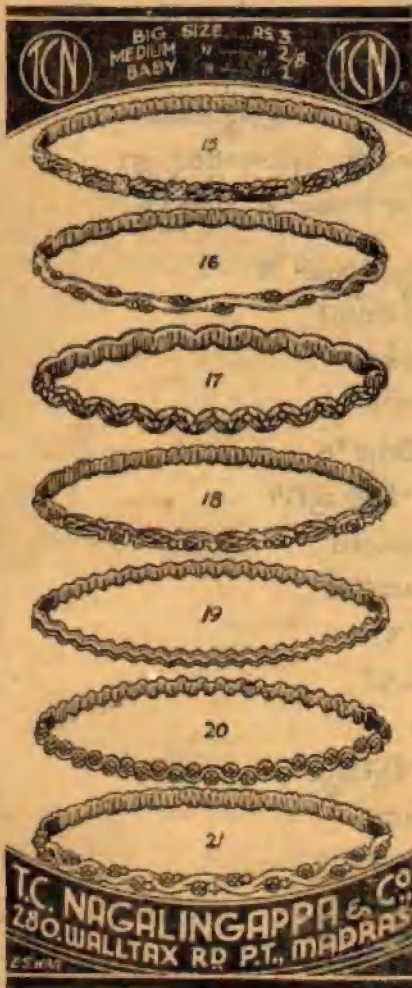
పార్కు-టవున్ పోస్టు, మదరాసు.

కేట్లాగు ఉచితము.

ఏజెంట్లు:—ప. తేలు స్టోర్సు,

మినిస్టర్ హైమ్కూల్ రోడ్,

బెజవాడ.

[వెలమవీర కొదమసింగంబు, పాపారాయణుడు రాజాముకోటయందునున్న సమయంబున ప్రళయకాలంబును జ్ఞప్తిఁదెచ్చెడి బొబ్బిలి వెలమవీర సంఘమరణంబును మానరక్షణార్థమై స్త్రీల ఘోరమరణంబును ఆతనికిఁ దెలియవచ్చెను. అప్పటి ఆతని క్రోధ దుఃఖా వేశభావములు.]

అరేరే! యెంతటి ఘోరకృత్య మవురా ఆంధ్రావనిన్ జేసినా
రరి భూనాథులు “వీరబొబ్బిలికి” కట్టా యెంతకష్టంబు వి
స్ఫురదభ్రంశ బాహువిక్రమలసహ్యుర్యున్ మహావీరు భా
స్వర తేజఃపదవీనిధాను నను “పాపారాయు” నూహింపరే?
దరిలేనట్టిరిన్ గ్రహించి దయయున్ దాక్షిణ్యమున్ వీడి ని
ర్భరక్రోధాగ్ని వెలార్చిగాల్చితిరి పాపంబంచు పుణ్యంబటం
చు శనంతేనియు నెంచకుండ మనమందున్ శత్రురాడ్లర్వ భా
స్వరక్రోధాగ్ని విదగ్ధమానుడగు “పాపారాయు” డొప్పారగన్.

ప్రళయకాలాగ్ని చెలఁగి నిర్భయముతోడ
ప్రజ్వలించిన ఎదురుండు వారలెవరు?
ఈ వెలమ కేసరింద్రమ్ము తావకీన
రుధిరధారలు గ్రోలక వదలునొక్కొ.
శత్రుమారణోత్సాహ ప్రజ్వలితక్రోధ
పూరితాగ్ని ఛటులతోడ “బొబ్బిలి పులి”
నచ్చుచున్న దిదేరండు పేరుషంబు
లున్నచో కాచుకొండింక ఓటుపడక.
ఇంతకునుమిమ్ము నిందింపనేల కాల
కర్మవశమును దప్పింపగలరె ఏరు?
సర్వసర్వంసహాస్థితి సర్వరాజ
పూజితాంఘ్రియుగభులగు బొబ్బిలిస్తవ
కేసరులపాలి పెనఁధూమ కేతుగాక
జరుగునే? యింతటిమహాపదరహి వీర
బొబ్బిలీ! నేటి తోడ నీపూర్వ శౌర్య
లక్ష్యులంతరించెనుగ కాలవశమునను.

మిస్. శ్రీమతి ముంతాజ్

ఉదయశంకరుని నాట్యబృందమున జేరుటకై పాశ్చాత్య
దేశములకు వెదలిన మహమ్మదీయ యువతి.

5 5 6 0 6

పుష్పచయము

శ్రీ సాహసము - ప్రతిక్రియ

వివాహము ముగిసింది. వధూవరు లిరువురు దస్కామనీడి గూర్చకా వాలాకు ప్రయాణమైరి. వారితో గూడ నెవరును లేరు. మధ్య నందివూరు సమీపమున, మార్గాయాసముదీర్చికొన నొక్క చెట్టుకింద మారిన వధూవరులు చిక్కిమింటిరి. వధువుదప్పికొని యుండెను. వరుడు సమీపమందలి బావినుండి నీరుతెచ్చుటకై బైలుండెను.

బావిస్వంతదారు దచటనుండెను. బావినుండి నీరుదీసికొనుటకు సమీపమందేయున్న యొక గదినుండి వంద నొకదానిని దీసికొనిరమ్మని వరునికి తెప్పెను. అచ్చాత్రను దీసికొనుటకు వరుడు గదియందడుగిడినో లేనో తక్షణ మారని తల బావియజమానుని ఖడ్గమునకు సుదీర్ఘకింద దొర్లెను. ఘోరము! వరుని శరీరముపైగల బంగారు ఆభరణము లాతని కాకితి గల్పించినవి.

పాపము! వధువు చెట్టుకిందనే ఆరగంటకాలము వేచియుండి భర్తరిగి రావండుటచే కారణము తెలిసికొనవలించి బావివద్దకు వెళ్లెను. అచటలగ వారామెకు ఆమెభర్త సమీపముననేయున్న గదియొద్దకు వెళ్లెననియు వచటనుండి తిరిగి రాలేదనియు తెప్పిరి. ఆమెకు సందేయముతోచి అగిరిచెంతకు వెళ్లెను. భయంకరము! భర్తశరీరము నెత్తురులో చేలుచుండెను. వెంటనే ఆమెలోపలికివెళ్లి గదితలుపు గడియవైచెను.

బావి స్వంతదారుడామెను తలుపుతీయమని గద్దించెను. కాని ఆమె మాటాడలేదు. అంతటవాడు గోడకు కన్నమువైచియుందుండి యొకని లోపలను ప్రవేశపెట్టబాచెను. తనభర్తను ఆహుతిగొన్న కర్తిదీసి యామెధైర్యముతో కన్నమునుండి తలలానికిదూర్చిన వాని శరీరమును శరీరమునుండి చేరుచేసి వానిశవమును తొని టిచ్చివదలెను.

కొంతసేపటికి మొదటివానికి పట్టినగతి తెలియక యింకొకడా విధముగనే లోపప్రవేశింప నుపక్రమించెను గాని యామె సాహసముతో వానినిగూడ చంపి లానిటిచ్చివైచెను. తరువాత వామెకు ధైర్యమునడచెను. వెంటనే గొంతెత్తి యింతగల పాయమును వేడెను. పెక్కుమంది గ్రామస్థులుపోగైరి. పోలీసువారుకూడవచ్చిరి. మువ్వరి శవములను పరీక్షకై గూర్చకావాలాకు దీసికొనివచ్చిరి. విచారణజరుచున్నది. చట్టమామె సాహస మునకు మెచ్చునోలేనోగాని ప్రపంచము మాత్రముమెచ్చి హర్షింపకపోదు.

పెళ్లి పిచ్చి నావుతుందా?

“ఫలానావారికి పెళ్లిపిచ్చి పట్టింది” అనుమాట ఆపుడపుడూ వినుచుందుము. కాని అది హాస్యముకింద పరిగణింపబడును. ఇటీవల ఫ్రాన్స్ హాస్ విశ్వవిద్యాలయమున మానసికశాస్త్రసంఘమువారు పిచ్చికి పెళ్లికి సంబంధమున్నట్లు కనుగొన్నారని తెలియవచ్చుచున్నది. వారి ప్రకారము మనుషులకున్నాదము వచ్చునెడ వివాహమొద్దు పెట్టకపోయినను మానసికాలోగ్యము చక్కబడుటకు చాల సాయముజేయును. వివాహము శ్రీల

కంటే పురుషులకీ విషయములో వెక్కుడుగ మువకరించునట! అవివాహితులు, విడాకులుపుచ్చుకొన్న వారిలోనే పిచ్చివారిక్కువగా లైలులేరుదురు. ఈ విషయమై వారు ఆమెరికానందు క్రైస్తవమతమునందుగల ఉన్నాద వైద్యకాలలందున రోగులను పరీక్షింపగా తేలివ విషయములివి. అచటనున్న పిచ్చివారిలో చాలమంది విడాకులు పుచ్చుకొన్నవారును భార్యభర్తలను పోగొట్టుకొన్నవారునైయుండిరి. అచటనున్నవారిలో వివాహితు లొకభాగము, భార్యగతించినవారు రెండుభాగములు, అవివాహితులు మూడుభాగములు, విడాకులపుచ్చుకొన్నవారు 4.5 భాగములుగానుండిరి. స్త్రీలలోనూడ కొంచెమెక్కుతక్కువగా నీరీతిగానుండిరి. వివాహితులలో పిచ్చితక్కువగా నుండుట కారణములు రెండివ్వబడినవి. మొదటిది వారికి మానసికాలోగ్యములేనపు డింటియందు శ్రద్ధగై కొనువారుండురు. సుసారములు లేనివారి కా పహయములేదు. సుఖములోని పరిస్థితులను, పరిసరములను పరిపోవురితి మెలగుట కలవాటుపడినవారే సాంసారికజీవితముల అంతరాయములేకుండ గడుపగలరు. వారొకజేర వివాహమాడినను విడాకులు పుచ్చుకొని మరొకరినిని గోల్పోవుదురు. ఇట్టివారే క్రమక్రమముగ ఉన్నాదవిద్యాలయముల నింపిజేయు సూచనలు గలవట!

అందరూ బి. యే.లై చేసేదేమిటి?

“తరుణప్రాయం; రూపవతి; గౌరవమైన కుటుంబం; ఉన్నతవిద్యలను నేర్చెను. బి. ఏ., పరీక్షయందు గత సువత్సరమే కృతకృత్యురాలైనది. ఇట్టి యువతికి తగినవరుడు కావలెను

ఈలోకాల్లో ఏవారైనా ప్రతి చేతపుచ్చుకున్నా ఇలాంటి ప్రకటన ఏదోకంటికి కనుపించుమానేవుంటుంది. ఇలాంటి ప్రకటన మొట్టమొదట చదువగానే నవ్వు పట్టలేకపోతివి. ఎందుచేతంటే కళాకాలలో పట్టపరీక్ష యివ్వటం వివాహానికి అర్హతలుగకేస్తుంది అనేభావం బాగా విచిత్రంగా తోచింది. కాని ఉత్తరగ్రామాలలో, అప్రకటనలోపున్న విషయం అంత పరిమాణించలేకండి కాదని నాకు తెలిసింది. “భారతస్త్రీల విద్యాభ్యుదయాలను” సంబంధించిన ప్రధానసమస్య అలాంటి ప్రకటనలలో ఇమిడివున్నదని నాకు తెలియవచ్చింది. మెట్రిక్యులేషన్ లేక స్కూల్ పైనలుపరీక్ష యివ్వటంతోనే బాలికలు, తరువాత తాము ఏమిచదివితే ఏమి ప్రయోజనముంటుందో, తమజీవితానికి ఎలాంటివిద్య అవసరమో అనే జిజ్ఞాస ఏమాత్రములేకుండానే ఏకాయోజి కళాకాలవిద్య చదువ మొదలెట్టుతారు. ఇప్పటికాలంలో విద్యనీర్చిన స్త్రీలంటే బి.ఏ. వరకో, ఎం.ఎ. వరకో చదివి ఒకపట్టం సంపాదించాలి. ఆ రెండు మూడేండ్లు ముగిసినతరువాత ఆకాస్తా సాంతంగా మరిచిపోయిపోవడంతో భౌతికశాస్త్రమో, రసాయనశాస్త్రమో, ఆర్థికశాస్త్రమో అధ్యసించాలి. చదువు ముగిసినతరువాత ఏదైనా వుద్యోగంచేతామని కళాకాలవిద్య చదివేవారు తక్కువ. కళాకాల వదలటం తోటి ఒకపురుషుణ్ణి కట్టుకొని, అంతటితో ఈ చదివిన కాస్త్రాలకంతా స్వస్తి చెప్పవలసివుంటుందని చాలామంది తెలిసేవుంటారు. హైస్కూలు చదువైన తరువాత వివాహమయ్యేంతవరకూ చేసేపని మరొకటి లేకనూ, కొంతవరకు జ్ఞానపీవాస తీవ్రమౌటానికనిన్నీ ఈ కళాకాలవిద్య అధ్యసిస్తారు. బాలికల తలిదండ్రులైనా కళాకాలవిద్య చెప్పించటం వారి కేదో వుద్యోగాలు లభించి, వారిని స్వతంత్రంగా జీవించేటట్లు చేయవలెనని కాదు; బి.ఏ. గాని యం.ఏ. గాని చదివితే వచ్చేభర్త గొప్ప చదువుగలవాడూ, పెద్దవుద్యోగంలో వుండేవాడూ, బిల్లుహోదావుండేవాడూ లభిస్తాడనే తలంపుచేతనే.

అంతేకాని, వివాహమైన తరువాత గృహస్థాశ్రమనిర్వహణానికి కళాశాలపరీక్షలు సహాయకారులంతవరకు అనే విషయాలేదు. భారతదేశంలో అనేకంగా స్త్రీలు సరిత్యధర్మాన్ని నిర్వహించటానికి, సంతానాన్నికని చక్కగా పోషించటానికి ముఖ్యంగా నేర్చుకుండకతప్పదు. అటువంటి నిర్వహణామయ వానికి ఎచ్చటనూ అందుబాటులోలేని ఈ కళాశాలచదువుతూ నిర్వహణ కదా! వివాహసంతరం భార్యలుగానూ, తల్లిలుగానూ అర్హతములుగావుండాలి అని ప్రయత్నించినప్పటికీ, గృహస్థధర్మంవల్లా, విద్వలవల్లా, కలిగే ఆనందం, సంతృప్తి ఇలాంటివాటికి అంతకుముందే తిలోదకా లిచ్చివుంటారు. 'ఉను' అ.ప.

గులకరాళ్లు మాహాత్మ్యము—సంతానఫలము

మానవస్వభావము ప్రపంచమందంతట వొకేరీతిగ నుండుటచే, నాగరికులుగాని యవాగరికులుగాని కొన్నిటియందు మాధవిశ్వాసము గల్గియుండును. అది కొన్నిచోట్ల ఫలించుటయు గలదు. దీనికి కారణము, వారి విశ్వాసమేగని వారు నమ్ముచున్నయముగాదని విజ్ఞానులు గ్రహించదగినను. ఈ మాధవమృతములు—సంతానవిషయమున—వివిధరీతులుగ నుండును. దినదినము కనులార కాచుచుండు మన కవి శ్రోతగాదు. కాని వీనివెల్ల మాధవిశ్వాసములని గర్వించుచున్న పాశ్చాత్యులే వానినినమ్ముచో మాత్రము మనకిది విచిత్రముగ గన్పడకపోదు. అందులకొక చిన్నఉదాహరణము.

అమెరికా సయ్యుక్తరాష్ట్రమునందలి అంటేలియోజిల్లా ఉత్తరభాగమున ప్రపంచము దిడివలెనే ప్రసిద్ధి కెందియున్న 'దయోని' శిశుపంచకము జనించిన ప్రాంతములందొక విధమగు గులకరాళ్లుగలవు. ఈ శిశుపంచక మొకకాన్ననగేగిల్లి యిప్పుడాశోగ్యముగ జీవించుచున్నారు. అందరు బాలికలే. వారిని నీనిమాదీయులకై గూడ ప్రయత్నించుచున్నారు. వీరైదుగురొకేమారు జన్మించిన ప్రదేశమున కొకవిధమగు మాహాత్మ్యమును పాశ్చాత్యులు గల్పించుచున్నారు. అందుచే అప్రదేశమునగల గులకరాళ్లు విదగ్ధప్రాంతములకు సంతానము గలుగునను నమ్మకముచే కొనిపోలిచుచున్నవి. అట్లు కొనిపోయిన కొందరికి సంతానముగూడ గల్గినదట! అరాళ్లకొరకై యిప్పుడు ఇంగ్లండునుండిగూడ ఆర్డర్లు వచ్చుచున్నవట. ఒక్కొక్కరాతి నిప్పుదొక డాలరు కమ్ముచున్నారు. ఇంకను ధర యెక్కువలేయి దలంచియున్నారట! ఉపయోగమున్నను లేకున్నను పిచ్చినమ్మకములకు లొంగు మమఘటించగా వారిని దోపుతీయుట కంతమంది మహాత్ములు కాచుకొనియుండరు?

అధ్యక్షునిపైన అధ్యాంగి అధికారము

ఇటీవల అమెరికా అధ్యక్షుడైన రూజువెల్ టు సతిగాదు కొంతమంది యువతులను తమయింటి కార్య నిందిరి. వారు వచ్చినపుడు రూజువెల్ టుగారే వారి కాధిత్వమిచ్చిరి. అప్పుడాయన సతి కుమార్తె జన్మదినోత్సవము జరుపుటకు సూర్యయాగ్న పెల్లెయిండెను. వచ్చినవారు అధ్యక్షుల ఆదరణనకు ఆధిపత్యముల కచ్చెరువందుచుండగా వారిట్లనిరి "అమె ఆధ్యరాత్రి కిల్లుతేనుకొనును, అంతవలెను మీకధిపత్యములు చేయుట వాగధి. నిమ్ము సక్రమించుమరి అమె వాకొకచీటి వ్రాసిపోయినది. నాభార్యనూట నేను వివలయు నని మీ రెణిగియేయుండును!"

గ్రంథ ప రి చ య ము

సీతాకళ్యాణము ము 50వదిగా, తత్సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీ వాచపేయయాచారాదులు రామమృత్యురావు కేకటనారాయణ సోదరకవులచే రచింపబడినది.

ఇయ్యది మూడాశ్వాసముల ప్రబంధము. కవిత్వపు పోకడ, రచనావిధానము, శైలిపదక, వర్ణనావైకల్యమున యిది పూర్వప్రబంధముల ననుసరించున్నది యందు మాతనవిషయములు గమనింపదగినవి గలవు. సాధారణముగా పూర్వప్రబంధములందు శృంగారమే ముఖ్యముగాఁబడి యవధ్యవర్ణనలు జేయుచు, చరిత్రచరణముగా వ్రాయుచుండుదు. కాని యిది 'కళ్యాణ' మైనను అవధ్యశృంగారమునకు వోదినవ్వలేదు. వర్ణనలు కూడ చాల వధ్యముగనున్నది. ప్రబంధములనుండి పద్యరసము పోకక పట్టుకొని యూగులాడుచుండు పుష్పలాలిక, నాయకీనాయకులవిరహ వర్ణనలందు గానరావు. రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుని పెంటబోవు నపుడు పురస్త్రీలు, ఇతర ప్రబంధములందువలె గుడ్డలూడిపోవుమందగా విడిత్రమలైన యవధ్యలనుచు వచ్చి చూడక సాధారణముగనే చూచిరి.

ఇది తేనెండున దీనికి ప్రబంధలక్షణశాసము గల్గిన దనజెల్లదు. శబ్ద ఆర్థాలంకారములతో గూడిన పద్యములు పెక్కుగలవు. అన్నిటికంటె చదువరుల హృదయ భారతదేశవర్ణన పద్యము లారంభముననేగలవు. ఇది ప్రబంధరచనలో మాతనమయ్యి రమణీయముగ నున్నది. కొన్నిచోట్ల మూలానుసరణయగు రచన గలదు. కాని ప్రబంధశక్తి ననుసరించి గ్రంథము పెంచబడినది. దీనికిదిత మంటువదక చక్కని సాగి పోవుచున్నది. శైలి మృదుమధురమై మనోహరముగ బ్రాక్షాపకమున బడినది. ఈసోదరకవు లిరువురును విద్యావ్యాప్తికై కృషిచేయువారు, చేయుచువారు. అందులకు వారికిప్పుల గ్రంథములే నిదర్శనములు.

ఇట్టి సమదేశ్యములతో, చక్కని కవిత్వముతో నొప్పు విషయ శాస్త్రాధ్యయమున కనుబొలించు రచనల గావించి ఆంధ్రమారే నలరింతురుగాక. ప్రైగంభము తెల రు. 1-0-0. వలయువారు, కొల్లాపురము, మొరవకోండ పోస్టు, కర్నూలుజిల్లా అని వ్రాసిన బడయుగలరు.

ఆంధ్రపాఠకలోకమునకు నైనాజాతి యోద్య దిరపరిచితిలగు శ్రీ ఆయ్య మము. మొనటి, రెం దేవర కాశేశ్వరరావుగారు దవ, భాగములు. రచించిరి. వివిధవిషయము

లలో ప్రత్యేక కృషిచేసి : దేశచరిత్రలను, విజ్ఞానవిషయములను ఆంధ్రలోకము నకు పరిచయము గావించవలసిన యావశ్యకత యింకను దీరలేదు. ఇటువంటిగ్రంథములూ కొరతను దీర్చగలవు. నైనాదేశము భారతదేశమునకు ప్రక్కనగలదే. భారత దేశమువలెనే స్వాతంత్ర్యసంపాదనకై నిరంతరము బాధపడుచుండునది. విజయమున నైనా భారతదేశముకంటె నిక్కువకష్టములందున్నదియే తెప్పదగును. పాశ్చాత్యులయొద్ది, జపానుదౌర్జన్యము, ప్రైత్యుగ ఆంధ్రలోకలహములు-దీనిచే నైనా యభివృద్ధిగట్టువడినది. ఈ కష్టముల నతిగమించి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించ నైనాపడుచుండు కష్టము లీ గ్రంథములందు చక్కని వర్ణింపబడినవి. ప్రతివాడును చదువదగియున్నవి. ఈ పుస్తకములు జాతీయగ్రంథమాల 6, 7 వసూములు లుగా వెలువడినవి. ప్రతిభాగము తెల రు. 1-0-0 వలయువారు మేనేజరు, భారతనికేతనము, కాకినాడ అని వ్రాయగలరు.

పూర్వకవులచే రచింపబడిన రాధామాధనము యపూర్వరచన తెన్నియొకాలగర్భమున బాగియున్నది. అట్టి అమూల్యప్రబంధరాజములలో నొక్కటియగు రాధామాధన మింతవఱకు చక్కని ప్రచురణ జొందక

యందును, నే చాళురత శ్రీ కవితేజ్వరపు జమీం దారులగు శ్రీ బులుసు బుచ్చిరవ్యారాయలగారిచే తీర్చబడినది. దీని కాంధ లోక మంతయు కృతజ్ఞత జూపదగియున్నది.

రాధామాధవమును గుంచికాని దాని రచించిన చింతలపూడి యెల్లవార్యుని గురించికాని ఆంధ్ర లోక మెఱుంగనిదిగాదు. ఈకవి 'రాధమాధవ మచ్చు తాంకితముగాఁ బ్రాథమికయంతెక్కి, తన్మాధుర్యం బునఁ గృష్ణరామవిభుఁ గర్తాపేక్ష మెట్టింది, నానా ధాత్య ప్రతిమావసత్కవులలోనన్ భూమిశ్రేణిలో రాధామాధవ నామమందిన జగత్ప్రఖ్యాత'చారిశ్రుదు. 'సరములు చిత్తగింపుదని చాటిన మామకనాటి సన్మో నోహర యగునేని వారిహృదయంబుల కింపాసరింపక యున్న' యని ప్రతిసలూచిన యీతని కవిత్వామాధు ర్యమును జాబ్బుట కీ నూతనప్రకటన ముత్యాము గల్గిం చునని నమ్ముచున్నాము. విమర్శాదర్శక శ్రీ నడకుడుటి వీరరాజుపణీతమై రసవంతమైన 48 పుటల మునిపలుకుగలదు. మంచి క్యారిజోలైందు, వెల 1-8-0. ప్రతులు ప్రకటనకర్తగారివద్ద దొరుకును.

వైఖాము సంస్థానమున జేరిన రాజధర్మప్రకాశిక ఆమృతాలెం జమీందారులగు శ్రీ కాళ్లూరు తోగారాయ దీక్షితులుగారు సంస్కృతభాషయందు రచించిరి. తానికి తెలుగు తాత్పర్యముజేర్చి కాళ్లూరు రామకృష్ణ రావుగారు ముద్రింపించిరి. ఈగ్రంథమును ప్రాచీన హ్రాండన వీతిధర్మకాస్త్రములోనుండెను పద్యకుల ననుసరించియు, ప్రస్తుతరాజకీయ హిందూ లా పరిసీతుల భాగగ విమర్శించియు నొక రాజ్యాంగ విధానమును సూచించుటకు రచించినట్లు గన్పడు చున్నది. ఇందు ప్రత్యేకయోగమును కొన్ని నూతన పద్యకుల నమలునందుంచుటకు సూచించబడినది వెల రు 2-0-0. వలయువారు కొండపల్లి గోపాలరావు దేశముఖ్, అని తెట్టిపల్లి, భద్రాచలంజొడ్డు తైల్వే స్టేషన్, ఎ.కె.ఎస్.ఆర్. అని వ్రాసువలయును.

ఆరవింద దర్శనమున ఆ మహా ఆరవిందదర్శనము నీయుని దర్శి చి నపుటి సమా చారము లేమాయని కొంత

మంది తలంపవచ్చును గాని ఈగ్రంథమందలి విష యముజేరు. ప్రతివారికిని 'ఈప్రపంచమేమి? అందు నేనెవరు? నానీతియేమి?' అను ప్రశ్న బుద్ధయింపక చోవు. అనాదినుండియు వీనికి తెక్కకు మిమ్మటనుగు సమాధానములు వచ్చుచున్నవి. వానినే దర్శనము లందురు. ఈప్రశ్నలకు శ్రీ ఆరవిందులవాని అనుభవ త్పూర్వకమహాయోగ వార్తవికపద్యకులు అంగ్లమున్నుండి యనువందింపబడినది. ఆరవిందుల యోగశ్చత్వ మెఱుంగగోరు ప్రతివారును చదువదగినది. ఇది వేలూరి చంద్రశేఖరంగారిచే అనువందింపబడి- చతు ర్శయలు జేంట్లకన్నయ్యగారిచే ప్రకటింపబడినది. 160 పుటలు. వెల ఒకరూరూపాయ. తిపాలఖర్చు చేరు. ఆంధ్రపత్రికాలయమున దొరుకును.

ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచమున దివ్య ఆరవిందజీవితము దీప్తులతో వెలుంగుచు, యోగ రత్న పరిపూర్ణమై ఆత్మానందోపలబ్ధికి త్రోవజూపుచున్న శ్రీ ఆరవిందయోగిని యెఱుంగనివారొక్క భారతదేశముననేగాక, నాగరిక ప్రపంచమునవెందును గానరారన్న చింతగాదు. ఆర విందుని యోగాభ్యాసము, స్వదేశదీక్ష, స్వధర్మప్రచారము, పుత్రికానిర్వహణము, నిర్వంధానుభవము, ఉర్యోగము, జ్ఞానోపార్జనము మొదలగు పెక్కువిష యము లీ పుస్తకమునగలవు. ఇది ప్రతియోగిభూతును జనువలసివచ్చుగ్రంథము. ఆరవిందుల జీవితమును దెలుపు గ్రంథ మింతవఱకు యితర యేభాషలందు నున్నట్లు గానరాదు. చక్కని అచ్చు. వెల ఒకరూపాయ. పోస్టేజీ చేరు. దీనిని తు. కొండదరామయ్యగారు ప్రక టించిరి. ఆంధ్రపత్రిక కార్యాలయమున దొరుకును.

శ్రీ కొటకామలలాక్ష్మిగా ఆంధ్రవాచస్పతి (కరవ) ప్రకటింపబడు త్యము చున్న ఆంధ్రవాచస్పత్యము 10, 11 వ భాగములు అందు కొనుటకు సంకల్పించుచున్నాము. 10 వ భాగమున (896 మొదలు 1000 పుటలువఱకు) 'వశీకము' మొదలు 'క్షేత్రజ' వఱకును, 11 వ భాగము (1001 మొదలు 1096 పుటలవఱకు) 'క్షేత్రజాత' మొదలు కొని 'గుణుతులు' వఱకుగల పదముగలవు. ప్రతి భాగము వెల 1-0-0.

పత్రికా పరిచయము

ప్రజావాణి

ప్రతిమంగళవారము శ్రీకాకుళంనుండి వెలువడు జాతీయపత్రిక. సంపాదకులు శ్రీయుత పుల్లెల శ్యామసుందరరావుగారు. నిర్వహణముగా, సత్యమును నిర్వచించుట విని యాదర్శము. మతముపేరిట జరుగు దురాచారములను, సంఘమునందలి యవకలేతకలను, రాజకీయరంగమందలి యొగుడు దిగుడులను, వాయుకుల తప్పుతోచును, ప్రభుత్వవైఖరిని నిష్పక్షపాతబుద్ధితో విమర్శించుచు, ప్రజలకు సత్యమును దెలిపి వారిని వారి విధుల తేయ మేల్కొల్పి పుత్రికలే ఆంధ్రదేశమునకు గావలసియున్నవి. ఈ యాశయముల నెరవేర్చి యీ పత్రిక వృద్ధిలోనికి వచ్చునని నమ్మెదము. సంవత్సరము చందా రు. 2-8-0. విడిప్రతి 0-0-6.

క క

శ్రీయుత మొక్కపాటి వరసింహాస్వామిలగారి సంపాదకీయమున పితృపురమునుండి వెలువడిన మాసపు 'క క' సంచిక చేరినది. ఈ మాసపత్రిక ప్రతిమాసము 15వ రేది వెలువడును. సంవత్సర చందా రు. 1-8-0. విడిప్రతి 0-2-0. ఈ సంచికయందు చింతాదీక్షితు లాదిగా వ్యాసకర్తలవ్యాసములు చక్కగ నున్నవి. 'విజయగీతి' ఆంధ్రమూలస్వేచ్ఛ వర్ణించుచున్నది. ఈపత్రిక ఆంధ్రలోకముచే తగిన గౌరవమును త్వరలో పొందుగాకయని గోరుచున్నాము.

ప్రతిభ ✓

వ్యవసాహిత్య పరిషత్పత్రిక పక్షమున వెలువడు త్రైమాసిక మాసపత్రిక. శ్రీయుత తెలికెర్ర వెంకట రత్నంగారి సంపాదకత్వమున రాజమండ్రినుండి వెలువడుచున్నది. వ్యవసాహిత్యపరిషత్తుయొక్క ఆశయము లివి:—“వ్యవసాహిత్య రచనచేయుదము, వ్యవసాహిత్య మీదేశములో యేవిధముగా ఉత్పత్తి అవుతున్నదో పరిశీలించి అందులోని లాభోగులు విమర్శించదము, వ్యవసాహిత్యమునుగురించి ఉన్న అపోహలు తొలగించుటకూ, వ్యవసాహిత్యవ్యాసనముకోసమూ ప్రగతియుచేయుదము, వచనవాఙ్మయము, సాధ్యమైనంతవఱకును పద్య వాఙ్మయమున్ను, ప్రజలకు సుపరిచితమైన వ్యావహారికభాషలో నిర్మించి అందుమూలముగా ప్రజలలో విజ్ఞానము వ్యాపింపజేయుదము.” ఈ ఆశయములెంతయు గమనింపదగినవి. ఇవి నెరవేరుగాకయని కోరు చున్నాము. ఈ సంచికయందుగల వ్యాసములన్నియు వైయాకయములకు నిదర్శనములుగానున్నవి. ఆంధ్ర భాషాప్రతిభను ఈ ప్రతిభ వెల్లడించునని యాశింతుము. సంవత్సర చందా రు. 2. విడిప్రతి 8 అణాలు.

గమనింపు

రాజాపు అక్టోబరు మాసారంభమున యథాప్రకారము గృహలక్ష్మి దసరా సంచిక వెలువడును. వానిలో స్త్రీలచే మాత్రము రచింపబడు వివిధవిషయములకు సంబంధించిన చక్కని పద్యగద్య వ్యాసములు ప్రకటింపబడును. దీని కాంధ్ర. విద్యతో పదరీమణుల సాహాయ్య మత్యంతావశ్యకము. కావున సాదరీమణులెల్ల తమ పద్య గద్య వ్యాసములను సాధ్యమైనంత త్వరగా బంపి దసరా గృహలక్ష్మి సర్వాంగసుందరిగా వెలువడునట్లు తోడ్పడుదురని మనవి. రచయితలు తమ ఛాయాచిత్రములను గూడ

పంప ప్రార్థన. సంపాదకుడు.

ను లో చ న ము లు

మ ట్టి త న ము న కు ను
 పొం ద ర్య ము న కు ను
 ను ప్ర సిద్ధ మైన చోటు

26 సంవత్సరములుగా పేర్కొని
 మహారాజులు, న్యాయాధిపతులు,
 డాక్టర్లు, జమీందార్లు వీర్లచే కొని
 యాడబడిన నమ్మకమైన స్థలము.

RADHA BROS.,
 OPHTHALMIC OPTICIANS,
 174, BROADWAY, MADRAS.

తులసి, బిల్వ, వేప

ఇది తులసి, బిల్వ, వేప అను జాతీయమాలికలను
 గూర్చి కాస్త్రవిషయక పరిశ్రమచేసి వ్రాయబడిన
 ఉత్తమ గ్రంథరాజములు. ఈ మాలికల ఓషధిగుణ
 ము, వైద్యప్రయోగములు, కాస్త్రచర్య, పురాణవివ
 రము పరశురావు వివరింపబడినవి. వైద్యులకు, భక్తు
 లకు మిక్కిలి ఉపయోగకరమైన గ్రంథములు. క్రొను
 నైనాన మంచి ఫెదబునైటు కాగితముమీద ముద్రింప
 బడి గృహాలక్ష్మి గ్రంథమాలలో ప్రథమ ద్వితీయ
 తృతీయ కనుమములుగా ప్రచురింపబడినవి.

గ్రంథకర్త : శే. యస్. శేఖరి ప్రతి 1-కి 0-8-0

గృహాలక్ష్మి కార్యాలయము

పోస్టుబాక్సు నెం. 752, ఎన్నూరు, మద్రాసు.

మీ రెండు చరములను గురించి శ్రద్ధ వహించుము

ముదుతలకు గీరలకు కారణము క్రిందిచర్మమున
 గలదు. అచటగల తైలగ్రంథు రెండింటియు క్రింది
 చర్మము క్రింది గీరలు ముదుతలకు మొదలగునవి యొర్ప
 దును. ఎండకొండి ధూళితోనిండి గలతైనది పై
 చర్మము. కావుననే రెండు చర్మములను గూర్చి ప్రత్యేక
 శ్రద్ధ దీసికొనుటెందులకో యెఱుంగలభు.

గీరలును మచ్చలను ముదుతలనుమాపును.
 ప్రతిరాత్రి పాండ్ను కోల్లుక్రిమివూసిన క్రింది చర్మమును
 బాగుగాతేసి నూతన శోభవచ్చును.

గఱకు చర్మము కూడ మాయమును :
 ప్రతిరాత్రి పాండ్ను కోల్లుక్రిమి పాండ్ను వానిషింగ్
 క్రిమ్తో కూడ వూసిన - ముఖమునకు మెదకు చేరులకు
 కూడ పూయుము - ఉదయమున చర్మము నూతనమై
 మృదువుగనుండును.

ఉచితము : దీనిని నేటి పంటి పాండ్ను రెండు
 క్రిములట్యూలులను పాండ్ను ఫేసుపాడను మొదల
 లను ఉచితముగా అడయుదు. (చెక్ షేడు) నేను
 రత.....కోల్ క్రిమ్.....బ్రానెట్.....
 డాక్టి అండ్ సెయ్మర్ లిమిటెడ్,
 8, రిటెట్ కోడ్డు, బాంబాయి.
 పేరు.....
 చిరునామా.....No. GL. 4.

ROYAL

తెలుగు అండ్ యింగ్లిషు
పోస్టలుల్ లే స్టాండర్డు టైపురైటర్లు

శేవలము అసాధ్యమని తలంపబడినది పాశుర రాజా గారి పెక్కు సంవత్సరముల కృషి ఫలితముగా మలభ సాధ్యమయ్యెను. ఒకే టైపురైటరుతో, తెలుగు యింగ్లిషు రెండు భాషలలోను టైపు చేయుటకు ఏమి పడునట్లుగా రాజా గారు తెలుగు అక్షరములను తయారు చేసిరి. ఈ టైపురైటరు కీబోర్డు, బొమ్మలి రాజా గారి యొక్కయు, ఆంధ్ర, మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయముల యొక్కయు అంగీకారముల బడసియుండెను.

తెలుగు, యింగ్లిషు అక్షరములతో అనుర్విస ఈ రాయల్ టైపురైటరు, పోస్టలుల్ మాడర్ లోను, స్టాండర్డు మాడర్ లోను వారకును.

మా ప్రతినిధులు ప్రస్తుతము తెలుగు జిల్లాలయందు పర్యటనము చేయుచు ఈ టైపురైటరులను ప్రదర్శించుచున్నారు. కావలసినవారు మాకు నుండుగా వ్రాసినచో వారివద్దకు మా ప్రతినిధులు వెళ్లి టైపురైటరును చూపునట్లుగా యేర్పాటుగావించెదము.

శ్రీ రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహదూరు వారినండి, వుయ్యూరు జమీందారు.

అయ్యో,

మీ తెలుగు—యింగ్లిషు టైపురైటరు వారెందుట ప్రవర్తింపబడెను. మాతన ఫక్కిలో తెలుగు అక్షరములను మీ మిషనునందు యేర్పాటు చేయుటలో మీరు సాధించిన ఫలితమునకు మిమ్ము అభినందించుచున్నాము.

ఈ టైపురైటరులను దిగువ కోట్లయందు సూచ చూడవచ్చును.

అడిసన్ అండ్ కో. లిమిటెడ్. మదరాసు.

అడిసన్ అండ్ కో, లిమిటెడ్.

పిళ్లవీధి, తెజవాడ.

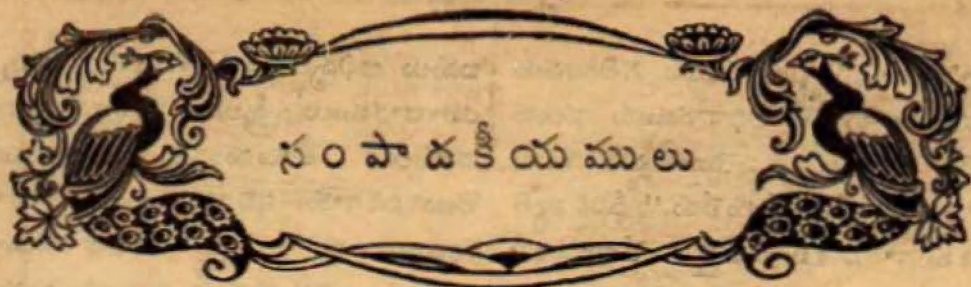
గుప్త బ్రదర్సు,

మెయిక్ గోడు, విశాఖపట్టణము.

బి. హదంగి అండ్ సన్,

మెయిక్ గోడు, బరంపురం.

సంపాదకీయములు

శ్రీమతి గోగివేని భారతీదేవిగారు—

జిల్లాబోర్డు ఉభ్యత్వము:

జాతీయపథ కానవసభాప్రవేశ ముచిత మని యెఱుఁగు తీర్మానించెనో, యెఱుఁగజే సానికసంస్థలప్రవేశము గూడ సిరమయ్యెను. వానియం దధికారమెల్ల కాంగ్రెసువారికే యుండవలయున నెడి యుద్దేశ్యముతో ప్రము ఖులు సానికసంస్థల యెన్నికలకు కాంగ్రెసు వారినే నిలువజెట్టిరి. వా రన్నిచోట్ల జయశీలురగుదురను నమ్మకముతో నింత వఱకు కాంగ్రెసన్నగిట్టని వాడుగూడ స్వార్థ పరాశయములతో, కార్యసాధనోపాయ మునకై కాంగ్రెసు ముద్రమాత్రము వైచి కొని సానికసంస్థలందు ప్రవేశించిరి. దీనికి తోడు కాంగ్రెసు సానికసంస్థలందు గావించ వలసిన కార్యక్రమమును గూర్చి యెట్టిప్రకటన జేయలేదు. అందుచే సానికసంస్థల యవస్థ ముందెట్టి పరిస్థితులందుండెనో నేకు గూడ సంతియయని చెప్పవచ్చును. ఇది శ్రీమతి గోగివేని భారతీదేవిగారు జిల్లాబోర్డు, ఎక్కుకేవనల్ బోర్డు ఉభ్యత్వమునకు రాతే నామానిచ్చిన విషయమందు స్పష్టమగు చున్నది.

శ్రీమతి భారతీదేవిగారు రాజీనామా నిచ్చుటకు రెండుప్రబలకారణము లున్నవన

వచ్చును. మొదటిది సర్ రెడ్డినాయుడు, రాఘవేంద్రరావుగార్ల నభినందించుచు ఓం గోలు జిల్లాబోర్డుసభలో తీర్మానములు గావించిరి. అవి కూడదని భారతీదేవిగారి వాదన. కాంగ్రెసు సానికసంస్థలందు జేయ వలసిన కార్యక్రమ మిదివఱకు ప్రకటింపబడ కపోవుటచే నిది యిట్లుగుట విచిత్రముగాదు. అదియునుగాక వారికి వ్యక్తిపరముగా, గల్గిన గౌరవమును అభినందించుట తప్పుగాదని మరికొంద రందురు. కాని శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారిమృతికి సంతాప మును జెలుపు తీర్మానము ప్రవేశపెట్టనివ్వని కాంగ్రెసువాదులగు బోర్డుఅధ్యక్షులే యున్నారని భారతీదేవిగారు నుచున్నారు. వారికి రెండవ విషయముకంటె మొదటివిషయ ముఖ్యముగ గవవమటకు పోతున్నదియో? ఈవిషయమున తమతోడి సోదరికి దోచి వంతమాత్రము యుక్తాయుక్తము లితరుల మనముల కెక్కుకుండుట చింత్యనీయము.

ఇక రెండవది. "గత 16 సంవత్సరములలో స్వార్థపరు లనుసరించినపద్ధతులనే ఇప్పటి సానికసంస్థలందున్న వా రనుసరించుచున్నారు. తమ బంధుమిత్రుల కుద్యోగములను సమకూర్చుటకు అధ్యక్షులైక్కువ కృషి సల్పుచున్నారు. కాని గ్రామములోని ప్రజల కెక్కువలాభమును గల్గించుటకును

వారికి జాతీయాభిమానమును గలిగించుట కును జిల్లాబోర్డుల అధికారమును పలుకు బడిని వసతుల నుపయోగించుకొనుటకు రగివప్రయత్నము చేయలేదు." దీనికి వ్యతిరేకముగా నింకమీదటనైన చేయుమరని యాశ పెట్టుకొనుటకూడ నిరుపయోగమే. అట్టి పరిస్థితులలో తమధర్మమును, కాంగ్రెసు ఆశయములను గుర్తెత్తి, వానిని ఆమలులో పెట్టుటకు వెనుదీయువారి మధ్యలో, ప్రజాస్వామ్యమును తమ విధులను దెలిసిన యంతరాత్మగలవా రుండవలసిన యావశ్యకత యెంతేని గలదు. వారికోగూడ పనికేముచు, మేలుకీళ్లను గుర్తించకేయుచున్న బాగుపడుటకు అవకాశ ముండునుగాని యెవరికివారైతే యుపయోగముండదనియే మా యభిప్రాయము. శ్రీమతి భారతీదేవిగారు రాజనామా నిచ్చుటకూపిన కారణములు సహేతుకముగనున్నను, సభ్యత్వమునువీడక జాతీయసభాశయముల నెరవేర్చు పాటు బడిన బాగుండునీమో?

భారతదేశ శ్రీం బానిసత్వము

భారతీయులందరు దాస్యమునబడి మ్రగ్గుచుండు వారై యుండ భారతశ్రీలుమాత్రము బానిసలనుటలో సభ్యములేకపోలేదు. మన దేశమున పురుషులను దాసులనుకేయు నిగళబంధనములు వేరు; శ్రీలను బానిసలగా కేయు నిర్బంధములు వేరు. పూర్వమునుండి వచ్చుచు కాలదేశపాత్రల బట్టి మారక సంఘమున కుపకారమునకు

బదులు అభివృద్ధి కాలంకములైన కొన్ని యాచారములు శ్రీలను సంపూర్ణముగా దాసులను కేయుచుండుట సహృదయులెఱుగనిదిగాదు. ఇవి పురుషులకట్ట బాధాకరములుగావు, అభివృద్ధి కంతరాయము గల్గింపవు. ఈవిషయముపై నుపన్యసించుచు కలకత్తా రోటరీక్లబ్బునందు శ్రీమతి నీలిమాదేవిగారిట్లు బలికిరి. "విద్యాభివృద్ధి శ్రీలోకమున సర్వసామాన్యముగా వ్యాప్తి నొందుటలేదు. ప్రజాసామాన్యము దిగిన శ్రీలు వృద్ధిలోనికి రాదగిన ప్రయోజకు రాండ్రనడి భావ ముదయింపలేదు. అదరై పుట్టుటకంటె అదవిలోమూనై పుట్టుటయే మేలనడి విషాదభావమే శ్రీలోకమును ఇంకను ఆవరించియున్నది. వారిది వ్యర్థకీచితమనియే తలంపబడుచున్నది. దానికి కారణమేమనగా వారికి కుటుంబములలోను సంఘములోను రగిన హక్కులును, గౌరవమర్యాదలును, అధికార స్వాతంత్ర్యములును లేకపోవుటయే. అందువల్ల ఇట్టి శ్రీస్వాతంత్ర్య ప్రతిబంధకములను తొలగించునిమిత్తమై అనేకసంఘములును సభలును ఏర్పడి నారీలోకమున కొక నూతన ప్రబోధమును యిటీవల కొలది సవర్ణరములనుండియు సాగించుచున్నవి. శ్రీలలో విద్యాభివృద్ధి గలిగినకొలదియు వారికి సంఘములో నేర్పడియున్న న్యాయత మరింత తలవంపులగుచున్నది. వారి దాస్యము వారి బానిసత్వము మరింత కనులకు కట్టిపట్లు గనపడుచున్నది."

శ్రీలు విద్యావంతులైన గావచ్చును. పుట్టినదాని దానివారితోవరగానున బరిగిన వారైనందున వారికా వాసన గిడువదు, పదా విడువకుండుటకు సంఘము తగినరీతి శ్రద్ధవహించుచునేయుండును. దానినితిరస్కరించువారైనచో వారు సంఘములో మరింత నీచముగ నెన్నబడుదురు. సంఘము చెడిపోయినదందురు. విద్య విసరీతముగూర్చునందురు. కాని వారికి విద్యతోటి తగిన గౌరవము యితరహక్కు లిచ్చినయెడల సంఘమెంత బాగుపడునో పవిత్రవాళ యులు గమనింపగలరు. అంతయుగాక విద్య యొక్కటియే శ్రీల పురోవృద్ధికి దీపింప రాజులదు. సంఘములో వారియభివృద్ధి కాటంకములై యున్న యితరనిబంధనలు గూడ వదులూడవలయును. పనాతనలు సంఘమన పురుషులు మాత్రము కాదనీ శ్రీలుకూడ గలరని యెపుడు జ్ఞాపకముంచుటను ఉత్తమము.

శ్రీలోకము సుదధింప బద్ధకంఠులైన సోదరినెండులుకూడ, ఉద్ధరింపబడ వలసిన వారు విద్యావంతులు మాత్రమేగారనీ, విద్యావిహీనులైన జనబాహుళ్యమని యెఱుగవలయును. ఇపుడున్న మహిళాసంఘోద్యమములన్నియు, నీలిమాడేవిగాను నుడివి నట్లు “విద్యాభిరుచురాండ్రగు శ్రీలకుమాత్రమే. సామాన్యజన సంఘమందున్న శ్రీలందరును యథాస్థితిలోనేయున్నారు. వారాత్మార్థులచేసిన బానిసలవలెనేయున్నారు. తాము కష్టములనుభవించుటకే పుట్టితిమని

భావించుచున్నారు. ఇట్టి సామాన్య శ్రీలోకము వృద్ధిచొందుట కేదైన యుపాయ మగపడదుగాని విద్యాభిరుచురాండ్రగు కొఱియిందిశ్రీలు మాత్రమే వృద్ధిచొందుటకు మార్గముగలదు. కొంతమంది తాము దేశ సేవచేయు ప్రముఖరాండ్ర మనిపించుకొనుటకు పత్రికలలో నాస్పాటముగా ప్రకటించుచున్నారు. కాని జనసామాన్యమున వారుబద్ధరించినదేమియు లేదు.” పురుషు లదికూడ విదేశోరణే. ప్రకృతము తమ గృహము లందుగల శ్రీలను వోలట్లుగా కేర్పించుటకు ఏరెట్లు సాయపడుచున్నారో తెలిసికొన్న వారు శ్రీలయభివృద్ధికై యెటుల పాటుబడుచున్నారో స్పష్టమగును.

ఇవంతయు చక్కబడవలయునన్న నీలిమాడేవిగాను, “సాంఘికదాన్యమును తొలగించెడి శాసనములు అమలునకు రావలయును, పూర్వార్థాచారవరాయణుల విరంపశక్తప్రబల్యము రూపుమాపవలెను. పనాతన మూఢాచారవిశ్వాసమును తుదముట్టించుటవలననే శ్రీలోక ముదధింపబడగలదు. అన్యథా శరణువాస్తీ” అనుచున్నారుగాని శాసనముల మూలముననే యిదండయు చక్కబడునాయను నందేహముగూడ గలుగుచున్నది. ఇతరమార్గములుపయోగపడక పోయినపు డింతకంటె యుత్తమార్గము మరొకటిలేదు. కావున సంస్కరణాభిమానులందరు తగినశాసనములను దేశమునందు ప్రవేశపెట్టుటకు ప్రయత్నింతురుగాక.

హైదరాబాదు సినిమా అగ్ని ప్రమాదము: జూను పదునాలవ తేది రాత్రి హైదరాబాదు (దక్కన్) నగరమున నుల్తాను బజారులోని మోతీమహల్ సినిమా భవనము అగ్ని కాహుతియై యందు పదునలుపురు మరణించిరి. వారిలో స్త్రీలు మాత్రము పదునొకండుమంది. వారందరు ఉన్నతకుటుంబములకు జెందినవారు. వారి కుటుంబములకు సానుభూతి నందజేయుచున్నాము.

మన దేశమున నేడున్నత కుటుంబములందు సినిమాలకు విషవక వెళ్లు అలవాటు దినదినము బలపడుచున్నది. సినిమాలు నానాటి కభివృద్ధి జెందుచున్నవి. మానవుల మానసముల సన్మార్గములందు ప్రవేశ పెట్టి దేశాభ్యుదయము ఆదర్శముగాగొని చూపఁబడు చిత్రములు చాలతక్కువ. ఈసమాచార మాబాలగోపాల మెఱిగియు కేవలము వినోదార్థమై సినిమాలకు వెళ్లుచున్నారు. అనవసరముగా వ్యయమగు ధనము, కావలసి తెచ్చుకొను అనారోగ్యము మొదలగు చెమగులను సినిమాలకు వెళ్లువారు గమనింపకుండుట శోచనీయమన్నచో సినిమాలకు బోకుండుట మాయుద్దేశమని గ్రహింపకూడదు. దేనికిగాని మితముండవలయును; మంచి చెడ్డలను గుర్తింపవలయును; ఆదాయవ్యయముల లెక్కింపవలయును; ఆరోగ్యమును గూర్చి శ్రద్ధవహింపవలయును. సినిమాలకు వెళ్లు వారందరచటి యేర్పాట్లు తృప్తికర

ముగ లేవనియు, సినిమాలకు నిరంతరము వెళ్లుటవలన నష్టమేననియు నచింపకుండ నుండజాలరు.

హైదరాబాదు నందు జరిగిన ఘోరమరణములు విన్నతరువాత శ్రీమతి దుల్హా పాషా బేగముగారు చెప్పిన విషయములు సోదరీమణులు ఆలోచింతురుగాక! “ప్రాచి ప్రాచియే; ప్రతీచి ప్రతీచియే; ప్రాచ్యులు పాశ్చాత్యులనన్నిటియం దనుకరింప బూనుట వినాశ హేతువే! ఈ దురంతము నందు గతించిన వారొకరైన పురుషులు లేరు. స్త్రీలే లియైరి. వీరంద రున్నత కుటుంబములకు జెందినవారే. ఇది మనవారెట్లు పాశ్చాత్యునుకరణ శీలురై సినిమాలవెంట పరువులిడుచున్నారో స్పష్టపరచుచున్నది. నేను వారిజాతికి చేరినదానగాన, వారిని సినిమాలపిచ్చినివీడి తగినపాశమును దీనితరువాతనైన నేర్చుకొనుటకు హితవొసంగుచున్నాను.”

భారతమాత:

ఈ సంచికయందు ముద్రింపబడియున్న భారతమాత త్రివర్ణచిత్రమును శ్రీయుత సి. ఎం. వెంకట్రావుగారు చిత్రించిరి. భారతమాత ధరించిన దుస్తులు, వస్తువులు దేశముయొక్క సహజపరిస్థితులను చక్కగ వ్యక్తపరచుచున్నవి. ఈ చిత్రమున భావ, రూప సౌందర్యములు గలవు. ఈ యాంధ్ర చిత్రకారుని ప్రతిభ వృద్ధియగుగాక.